

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ

Ἄλιεὺς ἢ Ἀναβιοῦντες

De visser of de verrezenen

Ingeleid, becommentarieerd en vertaald door drs. J.H.van Hal
© januari 2025

Inhoud

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ	1
Ἄλιεύς ἢ Ἀναβιοῦντες	1
Inleiding	5
Loukianos' werk.....	6
Dialogen der doden en goden	6
De droom van Loukianos of het leven van Loukianos	6
Het levenseinde van Peregrinos	6
Ikaromenippos of Menippos boven de wolken	7
De Ware Vertellingen	7
Loukios of de ezel	8
Het Symposium.....	8
De visser of de herrijzers uit de dood	8
De overval	12
De overval.....	13
Het vergrijp	20
Pleidooi voor een eerlijk proces	26
De queeste naar Philosophia	30
De ontmoeting met Philosophia	36
De overgang naar een rechtszaak	38
Het proces	48
Diogenes' rede.....	54
Diogenes' rede	55
Parresiades' pleidooi	58
Vrijspraak	70
De hypokrieten aangeklaagd	72
Beloning en bestraffing	80
De aftocht.....	92

Inleiding

Nadat Alexander de Grote het oosten had veroverd en daar de Griekse cultuur had geïntroduceerd, o.a. door overal vrienden als koningen in staten achter te laten, was het Grieks in die contreien de internationale taal geworden. In de Romeinse tijd is dat in het oosten zeker niet veranderd. Het Latijn verspreidde zich in het westen als dé taal, maar het oosten bleef op de Griekse cultuur gericht. Sterker de Romeinse elite nam het Grieks over als de intellectuele en culturele taal bij uitstek en in de tweede eeuw na Chr. waren er zelfs keizers zoals Hadrianus, de filhelleen en Marcus Aurelius, de filosoof op de troon, door wie de positie van het Grieks versterkt werd.

Het belang en de stevige positie van het Grieks in het oosten zijn dan ook de reden, dat een Syriër als Loukianos (120-180, geboren in Samosata te Syrië) zich het Grieks heeft eigen gemaakt en dit is een understatement. Hij beheerste het Grieks beter dan wie dan ook. Het kan niet anders zijn dan dat wie het Grieks enigszins machtig is en thuis is in de Griekse literatuur, van oordeel is, dat Loukianos niet alleen perfect Grieks schrijft maar ook overal blijkervan geeft thuis te zijn in de Griekse literatuur, retoriek en filosofie. Deze kennis gebruikt hij op volstrekt persoonlijke wijze in volledig nieuwe literatuur, waarvan een groot deel fictief is met filosofische tintjes, gelardeerd met retorische elementen, voorzien van fijne humor en niet gespeend van een ruime fantasie. Wat je ook leest van deze litterator, niet zelden zal op zijn minst een glimlach om je lippen verschijnen.

Loukianos heeft zich in eerste instantie bekwaamd in de retoriek. Hiervoor heeft hij de hele kust van Asia afgereisd om uiteindelijk in Efesos te studeren. De stijl waarvan Loukianos zich bediende heet het Atticisme. Er waren namelijk velen, die het Attisch van de 5e en 4e eeuw voor Chr. bijzonder bewonderden (en dit terecht; denk aan grootheden als Sofokles, Euripides, Plato, Demosthenes). Deze mensen, Atticisten geheten, deden hun uiterste best dit Attisch na te volgen. Zo ook Loukianos. Denk niet, dat een kenner van de Atheense schrijvers uit de 5e en 4e eeuw v. Chr. niet het verschil tussen Loukianos en die gouden tijd ziet. Het verschil is onmiddellijk duidelijk. Op de eerste plaats zal het voor iedere specialist van het gouden tijdperk toch even wennen zijn, dat de betekenis van de woorden van Loukianos toch net iets anders is; bovendien gebruikt Loukianos toch wel andere woorden en afwijkend

van het klassieke Grieks is ook de stijl. Zo gebruikt Loukianos vaak infinitivusconstructies met lidwoord, hetgeen je in de klassieke tijd minder zag. Na zijn opleiding in de retoriek heeft Loukianos een tijdje als strafpleiter gewerkt in Antiochië (Syrië). Hij was echter zonder succes. Vervolgens trok hij rond als redenaar om zo de kost te verdienen. In die hoedanigheid trok hij rond in Griekenland, Italië en Gallië. Hier verwierf hij niet alleen grote faam, maar ook groot vermogen.

Op een bepaald moment heeft hij een afkeer gekregen van dit lege bestaan en heeft hij zich op de filosofie geworpen. Vanaf 160 n.Chr. woonde hij in Athene, schreef als Plato dialogen met veel verwijzingen naar klassieke schrijvers.

Toch ging hij op een bepaald moment weer reizen en hield hij redevoeringen. Uiteindelijk is hij circa 180 te Alexandrië gestorven, waar hij toen een hoge functie had bij de stadhouder van Egypte.

Loukianos' werk

Dialogen der doden en goden

Als een gymnasiast al Loukianos kent, dan is dat van de buitengewoon humoristische, enigszins filosofische dialogen der doden, of goden. Het zijn korte verhalen, waarin bepaalde aspecten van het leven of de goden nader bekeken worden en dat meestal op spottende wijze. De humor is verfrissend en doet een beetje niet-Grieks aan, zoals ook de humor van Raiman, of Najib Amhali net iets anders is dan de gebruikelijke Nederlandse humor en daarmee een verrijking is van de cultuur. Loukianos had wel voorbeelden, die hij gebruikte: de filosoof Menippos van Gamarra, die in de 3e eeuw voor Christus leefde en satiren en parodieën schreef.

De droom van Loukianos of het leven van Loukianos

Bovenal interessant is zijn autobiografische werk 'De droom van Loukianos of het leven van Loukianos'. Op een bijzondere levendige en waarachtige wijze beschrijft Loukianos, hoe hij uiteindelijk voor zijn manier van leven gekozen heeft. Een duidelijk beeld krijg je zo van hoe blijkbaar in een familie in die tijd over de verdere opleiding van een zoon beslist werd. Duidelijk wordt ook Loukianos' kennis van mythologie en filosofie.

Het levenseinde van Peregrinos

De hoofdpersoon van 'Het levenseinde van Peregrinos' is een cynische filosoof uit Parion, die bij de Olympische Spelen van 165 n.Chr. op een brandstapel

sprong. Persoonlijk beschouwde Peregrinos deze zelfverbranding als een daad van superieure filosofische standvastigheid en het ontbrak hem niet aan bewonderaars. Loukianos schildert hem af als een publiciteitsgeile ijdelruit. Daar had hij waarschijnlijk wel gelijk in. Filosofen en met name cynici vonden het volstrekt acceptabel uit het leven te stappen, als het leven ondragelijk werd. Peregrinos echter maakt er een heel spektakel van. Hij kondigt zijn zelfdoding al op de Olympische spelen van 161 aan en voert die pas uit op de spelen van 165. Deze Peregrinos werd gekend door Aulus Gellius, die waardering voor de man had, omdat hij karaktervast was: hij leefde in een hut buiten de stad, als een echte cynicus. Gellius bezocht hem vaker. Loukianos vertelt het relaas van Peregrinos in briefvorm. Extra interessant wordt de brief door het feit dat Peregrinos deel zou hebben uitgemaakt van een christelijke gemeenschap.

Ikaromenippos of Menippos boven de wolken

Het verhaal begint met de ontmoeting van Menippos en een vriend. De vriend vraagt Menippos waarom hij de hemelverschijnselen bestudeert. Menippos vertelt dan waartoe die studie hem gedreven heeft. Hij dacht ooit het antwoord over de hemel te vinden bij de filosofen, maar omdat die elkaar tegenspraken, had hij besloten zich evenals Ikaros van vleugels te voorzien. Hij vertelt hoe hij de maan bereikt heeft, hoe die hem opdrachten voor Zeus gegeven heeft en hoe hij het domein van Zeus en de goden heeft betreden en natuurlijk hoe het hem daar vergaan is.

De Ware Vertellingen

In dezelfde trant als de 'Ikaromenippos' en dus sf-achtig is het werk 'De ware vertellingen'. Beide werken doen sterk denken aan 'De avonturen van de baron van Münchhausen'.

De schrijver/verteller bekent in de inleiding leugens naar waarheid te vertellen. Hij voert als rechtvaardiging hiertoe aan dat vele anderen onder wie filosofen en dichters datzelfde doen. Zij vertellen vaak de meest fantastische dingen, zonder daarvoor bewijs te hebben of het zelf te hebben gezien. Loukianos laat zich in zijn fantasie meevoeren op een schip de ruimte in, waar hij deelneemt aan een oorlog tussen de bewoners van de maan en de zon en wanneer hij weer afgedaald is en met zijn schip op de oceaan is geland, wordt hij door een reuzemonster opgeslokt en beleeft hij bizarre dingen. Met moeite ontsnapt hij daaruit om dan weer in andere avonturen terecht te komen.

Loukios of de ezel

Ook bekend van Loukianos is het werk 'Loukios of de ezel'. Dit werk komt waarschijnlijk uit een groter werk getiteld 'Metamorphoses'. Hoewel het werk 'Loukios of de ezel' op naam van Loukianos staat, is het waarschijnlijk dat het overgeleverde werk een soort samenvatting is van het origineel. Met name in de het begin van het verhaal, maar ook wel elders, verraden onduidelijkheden en onhandigheden in het Grieks en de verteltechniek dat dit niet het werk van de perfectionist Loukianos is. Daarentegen verraadt het komische van de plot en verraden ook vele heldere passages met leuke wendingen de hand van de grote schrijver zelf.

Het verhaal vertelt hoe de jongeman Loukios uit Patras in het noordwesten van de Peloponnesos graag een metamorfose wilde meemaken. Daarom trok hij naar Thessalië in het noorden van Griekenland, de streek der heksen. Hier raakte hij inderdaad betoverd: hij werd een ezel. Als ezel maakte hij van alles mee en het duurde lang en kostte veel moeite, voordat hij weer zijn oude gedaante kreeg. Het is een zeer vermakelijk werk, dat veel navolging kreeg o.a. in het verhaal van 'De gouden ezel' van Apuleius.

Het Symposium

Bij deze titel moet je direct aan het beroemde Symposium van Plato denken. Terwijl daar echter serieus door de aanwezigen individueel visies gegeven worden van wat liefde is tijdens een feestmaal ter ere van de overwinning van de gastheer op de Grote Dionysia en er op het eind van het stuk enige versterking plaats vindt door de dronken binnenkomst van Alkibiades die dan een lofrede op Sokrates houdt, blijkt het symposium van Loukianos al vrij snel niet dat niveau te halen. In eerste instantie zou je bijna wel verwachten dat het feestmaal waardig zou verlopen, omdat de gasten van het maal, dat ter ere van het huwelijk van de zoon des huizes gehouden wordt, voornamelijk uit filosofen bestaat. Maar Loukianos zet de geestelijk elite neer als liederlijke lui die niet naar hun leer leven. Het feestmaal eindigt zelfs in een ordinaire vechtpartij. Het stuk is uiterst vermakelijk. Evenals bij Plato is ook hier de verteller zelf geen getuige van het feest geweest en heeft het van horen zeggen.

De visser of de herrijzers uit de dood

Evenals in het Symposium neemt Loukianos ook in dit werk de filosofen van zijn tijd op de hak. Blijkbaar liepen er velen in zijn tijd rond die zich filosoof noemden maar dat in gedrag niet lieten zien. De manier waarop hij dat doet is typerend voor Loukianos: de grote filosofen uit het verleden hebben voor één

dag van Hades verlof gekregen om de onderwereld te verlaten. Eenmaal boven jagen ze op Parresiades, zoon van Parresia (concretum pro abstracto: het vrij spreken), nemen hem gevangen en willen hem ter dood brengen, omdat hij de bron van alle kwaad zou zijn. Hij weet zich uit de benarde situatie te redden, krijgt een eerlijk proces en komt er met de schrik vanaf. Uiteindelijk wordt onder diens leiding met de schijnfilosofen afgerekend.

De band met de oude komedie

Opvallend zijn de overeenkomsten met de komedie van Aristofanes.

Kenmerkend voor die komedie zijn de volgende elementen: de hoofdpersoon leeft in onvrede met zijn omgeving; hij besluit dan tot een onwerkelijke stap en grijpt op een onmogelijke manier in en realiseert een nieuwe, utopische maatschappij die getest wordt door sujetten uit de oude orde; die personen worden afgepoeierd en dan is de nieuwe orde voorgoed gevestigd.

Zo is het ook in dit werk. Echter, zij die in eerste instantie de hoofdpersonen lijken te zijn, zijn alle grote filosofen uit het verleden, die dood zijn. Zij hebben van Hades een dag vrij gekregen om naar de bovenwereld te gaan om de ontwrichting in de filosofie aan te pakken. De onwerkelijkheid begint al met die uit de dood opgestane filosofen. Bij voorbaat is de situatie al irreëel. De filosofen storten zich onder leiding van Sokrates¹ vol woede op Parresiades. Als groep vertonen ze sporen in hun gedrag van een koor in de oude komedie, zoals de houtkoolbranders in de Acharniërs die zich op Dikaiopolis richten. Sokrates laat zich nu kennen zoals we hem niet kennen: hij wil Parresiades doodslaan. Wat is het probleem? Parresiades' naam verraadt het al: zoon van Parresia/het Vrijuitspreken. Parresiades wordt verweten de filosofen verpest te hebben tot niet veel meer dan sofisten die het woord verkeerd gebruiken, maar geen echte filosofen zijn. In tegenstelling tot de oude komedie bereiken de filosofen niet door eigen kracht de nieuwe orde. Parresiades gebruikt zijn gave, gaat in gesprek met de filosofen en weet die zover te krijgen dat ze accoord gaan met een proces waarin Parresiades een eerlijke kans krijgt, m.a.w. de filosofen worden door woorden overwonnen, juist waar ze tegen waren. Aan het proces nemen de abstracta en ethische waarden deel: Philosophia, Aretè/Deugd, Elenchos/Weerlegging. Net zoals in de komedie vindt er een agoon/strijd tussen de partijen plaats, in dit geval Diogenes als kampioen van de filosofen en Parresiades. Die laatste wordt unaniem vrijgesproken, vooral omdat hij zich als kritikaster van de nog levende nepfilosofen opwerpt. Het initiatief komt nu bij Parresiades te liggen. Er wordt besloten de nepfilosofen

¹ Of deze eerste persoon daadwerkelijk oorspronkelijk ook Sokrates was in dit werk, is de vraag. Vermoed wordt dat een lezer ooit op grond van wegstrepen heeft geoordeeld dat dit wel Sokrates geweest moest zijn, omdat verder alle grote filosofen een rol spelen.

voor het gerecht te dagen en te lokken met eten en geld. Daar blijken ze massaal op af te komen, maar als duidelijk wordt dat ze gevonnisist worden en eventueel met de dood bestraft worden, vluchten ze massaal. Dus hierin wijkt dit af van de komedie: de nepfilosofen zijn niet gekomen om de nieuwe orde te testen en ervan te profiteren, maar ze worden erin geluisd. Parresiades laat het er niet bij zitten. Hij gaat zo ver dat hij met een hengel van verschillende filosofische richtingen een aanhanger vangt en ophaalt en van de rotsen de dood in gooit. Hiermee wordt de nieuwe orde bevestigd. De filosofie heerst weer en het is tijd, net zo als in de komedie, het toneel te verlaten. Parresiades gaat heen met een opdracht: de goeden te bekransen en de slechten te brandmerken. Dus de daad is nog niet helemaal af. De filosofen moeten terug naar Hades.

De overval

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

[1] Βάλλε βάλλε τὸν κατάρατον¹ ἀφθόνους² τοῖς λίθοις· ἐπίβαλλε τῶν βῶλων³ προσεπίβαλλε καὶ τῶν ὄστράκων⁴· παῖε τοῖς ξύλοις⁵ τὸν ἀλιτήριον⁶· ὄρα μὴ διαφύγη· καὶ σὺ βάλλε, ὦ Πλάτων· καὶ σὺ, ὦ Χρύσιππε⁷, καὶ σὺ δέ, καὶ πάντες ἄμα· συνασπίσωμεν⁸ ἐπ' αὐτόν,

ὡς πῆρη⁹ πῆρηφιν ἀρήγη¹⁰, βάκτρα¹¹ δὲ βάκτροις, κοινὸς γὰρ πολέμιος, καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῶν ὄντινα οὐχ ὕβρικε¹². σὺ δέ, ὦ Διόγενες¹³, εἴ ποτε καὶ ἄλλοτε, χρῶ¹⁴ τῷ ξύλῳ· μηδὲ ἀνήτε¹⁵· διδότη¹⁶ τὴν ἀξίαν¹⁷ βλάσφημος¹⁸ ὢν. τί τοῦτο; κεκμήκατε¹⁹, ὦ Ἐπίκουρε²⁰ καὶ Ἀρίστιππε²¹; καὶ μὴν οὐκ ἐχρῆν.

ἀνέρες ἔστε, σοφοί, μνήσασθε δὲ θούριδος²² ὀργῆς.

¹ κατάρατος

vervloekt

² ἀφθονος

ontzaglijk veel

³ βῶλος ἢ

kluit; *gen. part.*

⁴ ὄστρακον το

pot, scherf

⁵ ξύλον το

hout. knuppel

⁶ ἀλιτήριος ὁ

misdadiger, gesel

⁷ *Chrysisippos van Soloi (ca. 280 v.Chr. – ca. 207 v.Chr.), was een stoïcijnse filosoof. Hij was een leerling van Cleanthes en werd later diens opvolger als het hoofd van de Stoïcijnse school. Hij wordt – naast Zeno van Kition – gezien als de tweede grote grondlegger van het Stoïcisme en staat aan de wieg van het succes van de Stoa als een van de meest invloedrijke filosofische bewegingen in de Helleense en Romeinse wereld in de eeuwen volgend op zijn leven.*

⁸ συνασπίζω

in gesloten gelederen staan, een gesloten front vormen

⁹ πῆρη ἢ

ransel, reiszak; *πῆρηφιν* hybride vorm van *dativus* en *instrumentalis*

¹⁰ ἀρήγω + *dat.*

helpen

¹¹ βάκτρον το

stok

¹² ὕβρίζω

brutaliseren, schofferen

¹³ *Diogenes van Sinope, 404 v.Chr. – Korinthe 323 v.Chr.; was een Griekse filosoof uit de school der cynici.*

¹⁴ χράομαι + *dat.*

gebruiken

¹⁵ ἀνήμι

loslaten, laten gaan

¹⁶ -τω: *uitgang 3^e sg. imperativus: hij moet ...*

¹⁷ ἀξία ἢ

verdiende straf

¹⁸ βλάσφημος

godslasterlijk

¹⁹ κάμνω

moe worden

²⁰ *Epicurus (341 v.Chr. - 270 v.Chr.) was een Griekse filosoof en stichter van de epicuristische school in het hellenistische Athene. Hij was een zeer productief denker en zou meer hebben geschreven dan elke filosoof voor hem. Van al deze geschriften zijn slechts drie brieven en een honderdtal leerstellingen overgeleverd. Epicurus' filosofie spitste zich toe op ethiek en de natuurfilosofie.*

Epicurus staat bekend als de filosoof van het atomisme, genot, vriendschap en het eenvoudige leven.

²¹ *Aristippos ook Aristippos van Kyrene of Aristippos de Oudere van Cyrene genoemd, was een Grieks filosoof en een jongere tijdgenoot van Socrates. De juiste data van zijn levensloop zijn niet bekend. Men neemt algemeen aan dat hij omstreeks ca. 435 v.Chr. in Kyrene, een Griekse polis in het huidige Libië in Noord-Afrika, geboren werd en omstreeks ca. 355 v.Chr. stierf. Hij wordt beschouwd als de grondlegger van de Cyreense School.*

²² θούρις

onstuimig

De overval

Sokrates

[1] Werp, werp die stenen massaal naar die vervloekte kerel¹. Bekogel hem met die aardkluiten en die potscherven. Sla die misdadiger met die knuppels. Zorg ervoor dat hij niet ontsnapt. Ook jij, Plato, moet gooien en jij, Chrysippos, ook jij en jullie allemaal tegelijk. Laten we een gesloten front vormen tegen hem, opdat knapzak knapzak helpt en stokken stokken, want hij is een gemeenschappelijke vijand en er is niemand onder ons die hij niet geschoffeerd heeft. Jij, Diogenes, gebruik die stok, als jij hem al ooit bij een andere gelegenheid gebruikt hebt. Maar laat hem niet gaan. Als lasteraar moet hij de straf krijgen die hij verdient. Wat is dat? Zijn jullie moe, Epicurus en Aristippos? Potjandrie, dat zou niet moeten.

Weest kerels, wijze heren, en denkt aan onstuimige toorn.²

¹ Deze steniging is gebaseerd op de *Acharniërs* van Aristophanes.

² Homerisch aandoend vers, maar in Homeros komt *ὀργή* niet voor.

[2] Ἀριστότελες, ἐπισπούδασον¹· ἔτι θᾶπτον. εὖ ἔχει· ἐάλωκεν τὸ θηρίον. εἰλήφαμέν σε, ὦ μιარέ. εἶση γοῦν αὐτίκα οὔστινας ἡμᾶς ὄντας ἐκακηγόρεις². τῷ³ τρόπῳ δέ τις αὐτὸν καὶ μετέλθη⁴; ποικίλον γάρ τινα θάνατον ἐπινοῶμεν⁵ κατ' αὐτοῦ πᾶσιν ἡμῖν ἐξαρκέσαι⁶ δυνάμενον· καθ'⁷ ἕκαστον γοῦν ἐπτάκις δίκαιός ἐστιν ἀπολωλέναι.

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

Ἐμοὶ μὲν ἀνασκολοπισθῆναι⁸ δοκεῖ αὐτόν.

ΑΛΛΟΣ

Νὴ Δία, μαστιγωθέντα⁹ γε πρότερον.

ΑΛΛΟΣ

Πολὺ πρότερον τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκεκολάφθω¹⁰.

ΑΛΛΟΣ

Τὴν γλῶτταν αὐτὴν ἔτι πολὺ πρότερον ἀποτετμήσθω.¹¹

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Σοὶ δὲ τί, Ἐμπεδόκλεις¹², δοκεῖ;

¹ ἐπισπουδάζω opschieten

² κακηγορέω belasteren

³ = τίνι

⁴ μετέρχομαι straffen

⁵ ἐπινοέω uitdenken, verzinnen

⁶ ἐξαρκέω voldoende zijn

⁷ κατὰ + acc. verspreid over, per

⁸ ἀνασκολοπίζω kruisigen

⁹ μαστιγῶ geselen

¹⁰ ἐκκολάπτω uitbikken

¹¹ ἀποτέμνω afsnijden

¹² *Empedokles (ca. 492 v.Chr. — ca. 432 v.Chr.) was een ziener, staatsman, dichter en vooral arts en presocratische filosoof uit Akragas, Sicilië. Volgens klassieke bronnen toonde hij graag zijn rijkdom en zag hij zichzelf als een god, verrichtte hij wonderen en maakte hij zich nuttig voor zijn medeburgers, zodat hij een populair persoon werd.*

Zijn filosofie is eclecticisch. Alles zou bestaan uit een mengsel van vier eeuwige elementen. Twee natuurkrachten, Liefde en Haat, werken daar op in en zorgen voor ontstaan en vergaan van de dingen. De krachten nemen om de beurten toe en af in dominantie, zodat de kosmos een eeuwige cyclus doormaakt van toenemende scheiding en vereniging. Leven ontstaat door een balans van beide. Het eerste leven bestaat uit goddelijke daimonen. Die worden corrupt en moeten vervolgens een reeks van reïncarnaties doormaken om weer zuiver te worden. De mens is zo'n tussenstadium van incarnatie.

Plato, Lucretius en neoplatonisten gebruikten ideeën van Empedocles, en de elementenleer werd van grote invloed in de premoderne wetenschap, zoals geneeskunde en alchemie. De anekdotes over Empedocles' leven en dood werden vooral vanaf de zeventiende eeuw gebruikt in kunst en literatuur door bijvoorbeeld schrijvers als Friedrich Hölderlin.

[2] Aristoteles, schiet nog eens sneller op. Het is goed. Het beest is gevangen. Wij hebben je te pakken, afschuwelijke kerel. Jij zult, jazeker, onmiddellijk weten wie wij zijn die jij belasterde. Maar hoe moeten wij hem dan straffen? Ja, laten wij een subtiele dood tegen hem bedenken, een dood die voor ons allen voldoende kan zijn. Voor zover het een ieder van ons betreft, verdient hij zeven keer de dood.

Een filosoof

Ik vind dat hij gekruisigd moet worden.

Een andere filosoof

Jij bij Zeus maar eerst moet hij zweepslagen krijgen.

Weer een andere

Veel eerder dan dat moeten zijn ogen uitgebikt worden.

Nog een andere

Nog veel eerder moet zijn tong afgesneden worden.

Sokrates

En Jij, Empedokles, wat vind jij?

ΕΜΠΕΔΟΚΛΗΣ

Εἰς τοὺς κρατῆρας¹ ἔμπεσεῖν αὐτόν, ὡς μάθη μὴ λοιδορεῖσθαι² τοῖς κρείττοσιν.

ΠΛΑΤΩΝ

Καὶ μὴν ἄριστον ἦν καθάπερ³ τινὰ Πενθέα⁴ ἢ Ὀρφέα⁵
λακιστόν⁶ ἐν πέτραισιν εὐρέσθαι μόρον⁷,
ἵνα ἂν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ ἕκαστος ἔχων ἀπηλλάττετο⁸.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

[3] Μηδαμῶς· ἀλλὰ πρὸς Ἴκεσίου φείσασθέ μου.

ΠΛΑΤΩΝ

Ἄραρεν· οὐκ ἂν ἀφεθείης ἔτι. ὄρᾳς δὲ δὴ καὶ τὸν Ὀμηρον ἅ φησιν,
ὡς οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὄρκια πιστά.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ⁹

Καὶ μὴν καθ' Ὀμηρον ὑμᾶς καὶ αὐτὸς ἱκετεύσω· αἰδέσεσθε γὰρ ἴσως τὰ ἔπη καὶ
οὐ παρόψεσθε¹⁰ ῥαψωδήσαντά¹¹ με·
ζωγρεῖτ' ¹² οὐ κακὸν ἀνδρα καὶ ἄξια δέχθε ἄποινα¹³,
χαλκὸν τε χρυσόν τε, τὰ δὴ φιλέουσι σοφοὶ περ.

ΠΛΑΤΩΝ

Ἄλλ' οὐδὲ ἡμεῖς ἀπορήσομεν¹⁴ πρὸς σὲ Ὀμηρικῆς ἀντιλογίας. ἄκουε γοῦν·
μὴ δὴ μοι φύξιν¹⁵ γε, κακηγόρε¹⁶, βάλλεο θυμῷ

¹ κρατήρ ὁ mengvat, krater; *Empedokles zou zich van het leven beroofd hebben door zich in een van de kraters van de Etna gestort te hebben.*

² λοιδορέομαι schelden

³ καθάπερ zoals

⁴ *Pentheus, koning van Thebe, was tegen het verbod in gaan spioneren bij het Bacchusfeest in de bergen en is uiteindelijk door de vrouwen van Thebe onder aanvoering van zijn eigen moeder, terwijl ze in geestesvervoering waren, verscheurd.*

⁵ *Orpheus, de beroemde Thracische zanger, wees alle liefde af na het verlies van zijn geliefde Euridike en is uiteindelijk door Bacchanten verscheurd en zijn lichaamsdelen zijn in de rivier gegooid, terwijl zijn hoofd door bleef zingen.*

⁶ λακιστός verscheurd

⁷ μόρος ὁ doodslot

⁸ ἀπαλλάσσομαι weggaan

⁹ *De naam Parresiades betekent 'Zoon van Parresia/Vrijmoedigheid (in het spreken)*

¹⁰ παροράω zich niet bekommeren om

¹¹ ῥαψωδέω voordragen

¹² ζωγρέω levend gevangen nemen

¹³ ἄποινα τά losgeld

¹⁴ ἀπορέω + *gen.* tekort hebben aan

¹⁵ φύξις ἡ ontsnappen

¹⁶ κακήγορος lasterend

Empedokles

Hij moet in de kraters gegooid worden. Dan zal hij leren om niet op wie beter is te schelden.

Plato

Inderdaad, het beste was dat hij zoals een Pentheus of een Orpheus
verscheurd op de rotsen zijn doodslot zou vinden,
opdat dan een ieder ook met een deel van hem van hier zou gaan.

Parresiades

[3] Nee, echt niet. Maar bij Hikesias¹, spaart mij.

Plato

Het staat vast. Jij zult wel niet meer vrijuit gaan. Jij bent dan ook getuige van
Homeros' gezegde²
dat leeuwen en mannen geen betrouwbaar verdrag kennen.

Parresiades

Kijk, ook zoals Homerus zal ik ook zelf jullie smeken, want misschien zullen jullie
voor die woorden schroom hebben en zullen jullie mij niet negeren, wanneer ik
ze voordraag:

Jullie nemen geen slecht man gevangen en krijgen voldoende losgeld,
brons en goud, zaken die dan juist wijzen beminnen.

Plato

Maar ook wij zullen geen tekort hebben aan een Homerisch tegenwoord.
Luister maar:

Denk dan echt niet aan vluchten toch, lasteraar,

¹ *Hikesias was een bankier van Sinope van de 4^e eeuw voor Chr. Onder diens bankierschap werd Diogenenes uit Sinope verbannen in verband met het frauderen met het slaan van munten.*

² *Homerus, Ilias, boek 22, vers 262*

χρυσόν περ λέξας, ἐπεὶ ἴκεο χεῖρας ἐς ἀμάς.

ΠΑΡΗΣΙΑΔΗΣ

Οἴμοι τῶν κακῶν. ὁ μὲν Ὅμηρος ἡμῖν ἄπρακτος¹, ἡ μεγίστη ἐλπίς. ἐπὶ τὸν
Εὐριπίδην² δὴ μοι καταφευκτέον³. τάχα⁴ γὰρ ἂν ἐκεῖνος σώσειέ με.
μὴ κτεῖνε· τὸν ἰκέτην γὰρ οὐ θέμις⁵ κτανεῖν.

ΠΛΑΤΩΝ

Τί δέ; οὐχὶ κάκεῖνα Εὐριπίδου⁶ ἐστίν,
οὐ δεινὰ πάσχειν δεινὰ τοὺς εἰργασμένους⁷;

ΠΑΡΗΣΙΑΔΗΣ

Νῦν οὖν ἕκατι⁸ ῥημάτων⁹ κτενεῖτέ με;

ΠΛΑΤΩΝ

Νὴ Δία· φησὶ γοῦν ἐκεῖνος αὐτός¹⁰,
ἀχαλίνων¹¹ στομάτων
ἀνόμου τ' ἀφροσύνας
τὸ τέλος δυστυχία.

¹ ἄπρακτος zonder effect

² Euripides, Alexandros: F 937 Kn.

³ -τέος: *adiectivum verbale: moerende worden ...*

⁴ τάχα misschien

⁵ θέμις goddelijk recht; *hier οὐ θέμις*: het is niet geoorloofd

⁶ Eur. Orestes 413

⁷ ἐργάζομαι doen

⁸ ἕκατι + *gen.* wegens

⁹ ῥῆμα τό woord

¹⁰ Eur. Bacch. 386 ff.

¹¹ ἀχάλινος ongetoomd

ook al spreek je van goud, nu je in onze handen bent gekomen.

Parresiades

Wat een ellende. Wij hebben niets aan Homerus, onze grootste hoop. Ik moet dus mijn toevlucht nemen tot Euripides. Want misschien kan hij mij redden.

Dood me niet, want het is niet geoorloofd je smekeling te doden.

Plato

Wat? Zijn ook dat niet woorden van Euripides?

Het is niet erg dat daders erg lijden?

Parresiades

Zullen jullie mij dan nu om woorden doden?

Plato

Bij Zeus. Inderdaad zegt juist die Euripides:

van een onbeteugelde mond
en van wetteloos onverstand
is het einde ongeluk.

Het vergrijp

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

[4] Οὐκοῦν ἐπεὶ δέδοκται πάντως ἀποκτινύναι¹ καὶ οὐδεμία μηχανή² τὸ διαφυγεῖν με, φέρε, τοῦτο γοῦν εἶπατέ μοι, τίνες ὄντες ἢ τί πεπονθότες ἀνήκεστον³ πρὸς ἡμῶν ἀμείλικτα⁴ ὀργίζεσθε καὶ ἐπὶ θανάτῳ συνειλήφατε⁵;

ΠΛΑΤΩΝ

Ἄτινα μὲν εἶργασαι ἡμᾶς τὰ δεινὰ, σεαυτὸν ἐρώτα, ὧ̃ κάκιστε, καὶ τοὺς καλοὺς ἐκείνους σου λόγους ἐν οἷς φιλοσοφίαν τε αὐτὴν κακῶς ἠγόρευες⁶ καὶ εἰς ἡμᾶς ὕβριζες, ὥσπερ ἐξ ἀγοραῖς ἀποκηρύττων⁷ σοφοὺς ἄνδρας, καὶ τὸ μέγιστον, ἐλευθέρους· ἐφ' οἷς ἀγανακτήσαντες ἀνεληλύθαμεν ἐπὶ σὲ παραιτησάμενοι⁸ πρὸς ὀλίγον τὸν Ἄιδωνα⁹, Χρύσιππος οὕτοσι καὶ Ἐπίκουρος καὶ ὁ Πλάτων ἐγὼ καὶ Ἀριστοτέλης ἐκείνος καὶ ὁ σιωπῶν οὔτος Πυθαγόρας καὶ Διογένης καὶ ἅπαντες ὁπόσους διέσυρες¹⁰ ἐν τοῖς λόγοις.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

[5] Ἄνεπνευσα¹¹· οὐ γὰρ ἀποκτενεῖτέ με, ἦν μάθητε ὁποῖος ἐγὼ περὶ¹² ὑμᾶς ἐγενόμην· ὥστε¹³ ἀπορρίψατε τοὺς λίθους, μᾶλλον δὲ φυλάττετε. χρήσεσθε¹⁴ γὰρ αὐτοῖς κατὰ τῶν ἀξίων.

ΠΛΑΤΩΝ

Ληρεῖς¹⁵. σὲ δὲ χρή τήμερον ἀπολωλέναι, καὶ ἤδη γε λάϊνον¹⁶ ἔσσο¹⁷ χιτῶνα κακῶν ἔνεχ' ὅσσα ἔοργας¹⁸.

¹ = ἀποκτείνειν

² μηχανή ἢ middel

³ ἀνήκεστος ongeneeslijk, onoverkomelijk

⁴ ἀμείλικτα *n.pl. acc. inwendig object of adverbialis*: onverbiddelijk, hard

⁵ συλλαμβάνω arresteren, gevangen nemen

⁶ κακῶς ἀγορεύω kwaad spreken van

⁷ ἀποκηρύττω openlijk verkopen, veilen

⁸ παραιτέομαι + *acc.* door smeken verlov krijgen van iemand

⁹ Ἄιδωνεύς Hades

¹⁰ διασύρω bespotten

¹¹ ἀναπνέω op adem komen, gerust gesteld worden

¹² περὶ + *acc.* met betrekking tot

¹³ ὥστε *relatieve aansluiting*: zodoende, derhalve

¹⁴ χράομαι + *dat.* gebruiken

¹⁵ ληρέω onzin vertellen

¹⁶ λάϊνος *adi.* stenen; *Homer, Iliad, Book 3, line 57*

¹⁷ ἔννυμαι aantrekken; *Bij Homeros is ἔσσο pl.pf. 2^e sg. indicativus met de waarde van een irr. van het verleden; hier wordt het als imperativus gebruikt*

¹⁸ ἔρδω, *perf.* ἔοργα doen

Het vergrijp

Parresiades

[4] Dus wanneer het 100% vaststaat mij te doden en er voor mij geen enkele mogelijkheid bestaat daaraan te ontkomen, welaan, zegt mij dan wie jullie zijn en wat voor onoverkomelijks jullie van mij te lijden hebben gehad, zodat jullie onverbiddelijk boos zijn en mij hebben gegrepen om mij te doden.

Plato

Ellendeling, vraag jezelf eens wat voor verschrikkelijks jij ons hebt aangedaan. En die woorden van jou, waarmee je telkens de filosofie zelf in een kwaad daglicht stelde en naar ons toe te ver ging, alsof je ons op de agora te koop aanbod, ons, wijze mannen en wat het ergste is, vrije mannen. Wij ergerden ons daaraan en daarom hebben we op ons verzoek van Hades voor korte tijd verlof gekregen en zijn wij voor jou naar boven gekomen. Chrysispos hier en Epikouros en ik Plato en Aristoteles daar en Pythagoras hier die zwijgt en Diogenes en al degenen die jij in je woorden bespote.

Parresiades

[5] Ik ben gerust gesteld. Want jullie zullen mij niet doden, als jullie hebben vernomen wat voor persoon ik met betrekking tot jullie gebleken ben. Werpt dus die stenen weg, of beter: bewaart ze. Want jullie zullen ze gebruiken tegen de mensen die die verdienen.

Plato

Je kletst. Er is voor jou geen ontkomen aan de dood en ja, heb nu een stenen kleed aan wegens al het kwaad dat je hebt aangericht.

ΠΑΡΗΣΙΑΔΗΣ

Καὶ μὴν, ὧ ἄριστοι, ὄν ἐχρῆν μόνον ἐξ ἀπάντων ἐπαινεῖν οἰκεῖόν¹ τε ὑμῖν ὄντα καὶ εὖνουν καὶ ὁμογνώμονα καί, εἰ μὴ φορτικόν² εἶπεῖν, κηδεμόνα³ τῶν ἐπιτηδευμάτων⁴ εὖ ἴστε ἀποκτενοῦντες, ἦν ἐμὲ ἀποκτείνητε τοσαῦτα ὑπὲρ ὑμῶν πεπονηκότα. ὁρᾶτε οὖν, μὴ κατὰ⁵ τοὺς πολλοὺς τῶν νῦν φιλοσόφων αὐτοὶ ποιεῖτε, ἀχάριστοι καὶ ὀργίλοι⁶ καὶ ἀγνώμονες φαινόμενοι πρὸς ἄνδρα εὐεργέτην.

ΠΛΑΤΩΝ

᾽Ω⁷ τῆς ἀναισχυντίας⁸. καὶ χάριν σοι τῆς κακηγορίας προσοφείλομεν⁹; οὕτως ἀνδραπόδοις¹⁰ ὡς ἀληθῶς¹¹ οἶει διαλέγεσθαι; ἢ καὶ εὐεργεσίαν¹² καταλογιῆ¹³ πρὸς ἡμᾶς ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ὕβρει καὶ παροινία¹⁴ τῶν λόγων;

ΠΑΡΗΣΙΑΔΗΣ

[6] Ποῦ γὰρ ἐγὼ ὑμᾶς ἢ πότε ὕβρिका, ὅς ἀεὶ φιλοσοφίαν τε θαυμάζων διατετέλεκα¹⁵ καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ὑπερεπαινωῶν καὶ τοῖς λόγοις οἷς καταλελοίπατε ὁμιλῶν¹⁶; αὐτὰ γοῦν ἄ φημι ταῦτα, πόθεν ἄλλοθεν ἢ παρ' ὑμῶν λαβὼν καὶ κατὰ τὴν μέλιτταν¹⁷ ἀπανθισάμενος¹⁸ ἐπιδείκνυμαι τοῖς ἀνθρώποις; οἱ δὲ ἐπαινοῦσι καὶ γνωρίζουσιν ἕκαστον τὸ ἄνθος ὅθεν καὶ παρ' ὅτου καὶ ὅπως

¹ οἰκεῖός	eigen, verwant, bevriend
² φορτικός	choquant, onaangenaam, grof
³ κηδεμών ὁ	verzorger, beschermer
⁴ ἐπιτήδευμα τό	betrachting, studie
⁵ κατὰ	overeenkomstig, zoals
⁶ ὀργίλος	driftig
⁷ ᾽Ω + <i>gen.van uitroep</i>	
⁸ ἀναισχυντία ἢ	schaamteloosheid;
⁹ προσοφείλω	verschuldigd zijn
¹⁰ ἀνδράποδον τό	slaaf
¹¹ ὡς ἀληθῶς	werkelijk
¹² εὐεργεσία ἢ	weldaad
¹³ καταλογίζομαι	meetellen, in rekening brengen bij
¹⁴ παροινία ἢ	belediging in dronkenschap, dronkenschap
¹⁵ διατελέω + <i>part.</i>	blijven, voortdurend (<i>part. wordt pv.</i>)
¹⁶ ὁμιλέω	omgaan met, zich bezig houden met
¹⁷ μέλιττα ἢ	bij
¹⁸ ἀπανθίζομαι	bloemen uitkiezen

Parresiades

Kijk, beste mensen, degene die jullie als enige van allen zouden moeten prijzen omdat hij met jullie bevriend is en jullie welgezind is en dezelfde gedachten heeft als jullie en beschermer is van jullie studies, ... weet goed dat jullie die zullen doden, als jullie mij zullen terecht stellen, terwijl ik zoveel moeite voor jullie heb gedaan. Ziet er dus op toe dat jullie niet zoals de meesten van de huidige filosofen handelen. Dan blijken jullie ondankbaar en driftig en onredelijk te zijn jegens een weldoener.

Plato

Wat een schaamteloosheid. Zijn wij jou ook nog dank verschuldigd voor jouw laster? Denk jij werkelijk zo met slaven te spreken? Of zul jij ook naast jouw zo grote overmoed en beledigende woorden een weldaad bij ons in rekenschap brengen?

Parresiades

[6] Ja, want waar of wanneer heb ik jullie geschoffeerd? Ik ben altijd de filosofie blijven bewonderen en jullie zelf boven mate blijven prijzen en me met die onderwerpen blijven bezighouden, die jullie hebben hebben achtergelaten. Ja, dit is juist wat ik zeg: waar elders vandaan dan van jullie heb ik die onderwerpen gehaald en heb ik ze, zoals een bij bloemen, uitgekozen om ze aan de mensen te tonen? En zij prijzen iedere bloem en leren waarvandaan en van wie en hoe ik die bloem gelezen heb.

ἀνελεξάμην¹, καὶ λόγῳ μὲν ἐμὲ ζηλοῦσι² τῆς ἀνθολογίας³, τὸ δ' ἀληθὲς ὑμᾶς καὶ τὸν λειμῶνα⁴ τὸν ὑμέτερον, οἱ τοιαῦτα ἐξηγηθήκατε⁵ ποικίλα καὶ πολυειδῆ τὰς βαφάς⁶, εἴ τις ἀναλέξασθαί τε αὐτὰ ἐπίσταιτο καὶ ἀναπλέξαι⁷ καὶ ἀρμόσαι⁸, ὡς μὴ ἀπάδειν⁹ θάτερον θατέρου. ἔσθ' ὅστις οὖν ταῦτα εὖ πεπονθὼς παρ' ὑμῶν κακῶς ἂν εἰπεῖν ἐπιχειρήσειεν εὐεργέτας ἄνδρας, ἀφ' ὧν εἶναι τις ἔδοξεν; ἐκτός¹⁰ εἰ μὴ κατὰ τὸν Θάμυριν¹¹ ἢ τὸν Εὐρυτον¹² εἴη τὴν φύσιν, ὡς ταῖς Μούσαις ἀντάδειν¹³, παρ' ὧν εἴληφε τὴν ὠδὴν, ἢ τῷ Ἀπόλλωνι ἐριδαίνειν¹⁴ ἐναντία¹⁵ τοξεύων, καὶ ταῦτα δοτῆρι¹⁶ ὄντι τῆς τοξικῆς.

ΠΛΑΤΩΝ

[7] Τοῦτο μὲν, ὧ γενναῖε, κατὰ τοὺς ῥήτορας¹⁷ εἴρηται σοι· ἐναντιώτατον δ' οὖν ἐστὶ τῷ πράγματι καὶ χαλεπωτέραν¹⁸ σου ἐπιδείκνυσι τὴν τόλμαν, εἴ γε τῆ ἀδικία καὶ ἀχαριστία πρόσεστιν, ὅς παρ' ἡμῶν τὰ τοξεύματα¹⁹, ὡς φῆς, λαβῶν καθ' ἡμῶν ἐτόξευες, ἓνα τοῦτον ὑποθέμενος²⁰ τὸν σκοπόν²¹, ἅπαντας ἡμᾶς ἀγορεύειν κακῶς· τοιαῦτα παρὰ σοῦ ἀπειλήφαμεν ἀνθ' ὧν σοι τὸν λειμῶνα ἐκεῖνον ἀναπετάσαντες²² οὐκ ἐκωλύομεν δρέπεσθαι²³ καὶ τὸ προκόλπιον²⁴ ἐμπλησάμενον ἀπελθεῖν· ὥστε διὰ γε τοῦτο μάλιστα δίκαιος ἂν εἴης ἀποθανεῖν.

¹ ἀναλέγομαι	voor zich verzamelen, lezen
² ζηλώω + <i>gen. causae</i>	jaloers zijn wegens
³ ἀνθολογία	bloemlezing
⁴ λειμῶν ὁ	weide
⁵ ἐξανθέω	gaan bloeien; overdekt worden met (+ <i>acc.</i>)
⁶ βαφή	het verven, verf
⁷ ἀναπλέκω	een krans vlechten
⁸ ἀρμόζω	passend maken, samenvoegen
⁹ ἀπάδω	niet hamoniëren, verschillen
¹⁰ ἐκτός	behalve

¹¹ *Thamyris (Θάμυρις), legendarische Griekse zanger uit Thracië, wiens tragische lot reeds verhaald wordt in Homerus' Ilias (2, 594-600): hij daagde de muzen tot een wedstrijd uit, maar verloor en werd door hen met lamheid, volgens anderen met blindheid en verlies van zijn artistieke gaven gestraft. Deze geschiedenis was sinds de 5e eeuw v.Chr. een geliefd thema voor schilderijen op vaatwerk.*

¹² *Eurytus: legendarische koning van Oechalia, kleinzoon van Apollo, vader van Iole. Eurytus beloofde zijn dochter aan de jongeman die zijn zonen in het boogschieten zou verslaan. Herakles won de wedstrijd, maar de toegezegde prijs werd hem onthouden. Daarom doodde hij Eurytus en schaakte hij Iole.*

¹³ ἀντάδω	opzingen tegen, zingend antwoorden
¹⁴ ἐριδαίνω	wedijveren met
¹⁵ ἐναντία <i>adv.</i>	tegenover
¹⁶ δοτήρ ὁ	schenker
¹⁷ ῥήτωρ ὁ	redenaar, advocaat, rhetor
¹⁸ χαλεπός	boosaardig
¹⁹ τόξευμα τό	pijlschot, afgeschoten pijl
²⁰ ὑποτίθεμαι	voor zich vaststellen
²¹ σκοπός ὁ	doel
²² ἀναπετάνυμι	uispreiden, ontplooiën
²³ δρέπομαι	oogsten
²⁴ προκόλπιον τό	boezemkleed

In schijn zijn ze wel jaloers op mij vanwege die bloemlezing, maar in werkelijkheid op jullie en jullie weide, omdat jullie met zulke bonte en qua kleur gevarieerde bloemen overdekt zijn, want stel eens dat men ze kan plukken en daarvan een krans weet te vlechten en ze harmonisch weet samen te voegen opdat de ene niet in disharmonie is met de andere. Zal iemand wel ondanks de goede ervaring met jullie kwaad proberen te spreken van jullie, zijn weldoeners, van wie men dacht af te stammen? Alleen maar als hij qua aard als Thamuris of Eurytos is, zodat hij wedijvert in zang met de Muzen, van wie hij die zang heeft, of met Apollo de strijd aangaat door wedijverend met de boog te schieten en dat nog wel terwijl Apollo hem die vaardigheid heeft geschonken.

Plato

[7] Dat, beste man, is door jou gezegd zoals de redenaars dat doen. Maar dat is, moet ik zeggen, zeer in strijd met de werkelijkheid en het laat zien dat jouw durf boosaardiger is, aangezien bij het onrecht dat je pleegt, ook ondankbaarheid komt omdat jij volgens jouw woorden van ons pijlen hebt gekregen, maar die wel tegen ons afschoot met als enig doel ons allen in een kwaad daglicht te stellen. Zo'n behandeling hebben wij van jou teruggekregen in ruil voor het feit dat wij die weide voor jou hebben uitgespreid en jou niet hebben tegengehouden die oogst binnen te halen en na je boezemkleed volgestopt te hebben weg te gaan. Zo zul je daarom wel met het grootste recht ter dood gebracht worden.

Pleidooi voor een eerlijk proces

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

[8] Ὅρατε· πρὸς ὄργην¹ ἀκούετε καὶ οὐδὲν τῶν δικαίων προσίεσθε². καίτοι οὐκ ἂν ᾤηθην ποτὲ ὡς ὄργη Πλάτωνος ἢ Χρυσίππου ἢ Ἀριστοτέλους ἢ τῶν ἄλλων ὑμῶν καθίκωτο³ ἄν, ἀλλὰ μοι ἔδοκεῖτε μόνοι δὴ πόρρω⁴ εἶναι τοῦ τοιούτου. πλὴν ἀλλὰ⁵ μὴ ἄκριτόν γε, ὧ̃ θαυμάσιοι, μηδὲ πρὸ δίκης ἀποκτείνητέ με. ὑμέτερον γοῦν καὶ τοῦτο ἦν, μὴ βία⁶ μηδὲ κατὰ τὸ ἰσχυρότερον πολιτεύεσθαι⁷, δίκη δὲ τὰ διάφορα⁸ λύεσθαι διδόντας λόγον καὶ δεχομένους ἐν τῷ μέρει. ὥστε δικαστὴν ἐλόμενοι κατηγορήσατε⁹ μὲν ὑμεῖς ἢ ἅμα πάντες ἢ ὄντινα ἂν χειροτονήσητε¹⁰ ὑπὲρ ἀπάντων, ἐγὼ δὲ ἀπολογήσομαι πρὸς τὰ ἐγκλήματα¹¹. κᾶ̃τα¹² ἦν μὲν τι ἀδικῶν¹³ φαίνωμαι καὶ τοῦτο περὶ ἐμοῦ γνῶ τὸ δικαστήριον, ὑφέξω¹⁴ δηλαδὴ τὴν ἀξίαν· ὑμεῖς δὲ βίαιον¹⁵ οὐδὲν τολμήσετε· ἦν δὲ τὰς εὐθύνας¹⁶ ὑποσχὼν καθαρὸς ὑμῖν καὶ ἀνεπίληπτος¹⁷ εὐρίσκωμαι, ἀφήσουσί με οἱ δικασταί, ὑμεῖς δὲ εἰς τοὺς ἐξαπατήσαντας¹⁸ ὑμᾶς καὶ παροξύναντας¹⁹ καθ' ἡμῶν τὴν ὄργην τρέψετε.

ΠΛΑΤΩΝ

[9] Τοῦτ' ἐκεῖνο· εἰς πεδίον τὸν ἵππον²⁰, ὡς παρακρουσάμενος²¹ τοὺς δικαστὰς ἀπέλθης. φασὶ γοῦν ῥήτορά σε καὶ δικανικόν²² τινα εἶναι καὶ πανοῦργον²³ ἐν

¹ πρὸς ὄργην	woedend, geëmotioneerd
² προσίεμαι	openstaan voor
³ καθικνέομαι + gen.	bereiken, neer komen op
⁴ πόρρω + gen.	ver van
⁵ πλὴν ἀλλὰ	maar toch (<i>bij con. adh.</i>)
⁶ βία ἢ	geweld
⁷ πολιτεύομαι	de staat besturen
⁸ διάφορον τό	geschil
⁹ κατηγορέω	beschuldigen
¹⁰ χειροτονέω	stemmen voor, door stemming aanwijzen
¹¹ ἔγκλημα τό	beschuldiging, aanklacht
¹² = καὶ εἴτα	
¹³ ἀδικέω	onrecht doen
¹⁴ ὑπέχω	dragen
¹⁵ βίαιος	gewelddadig
¹⁶ εὐθύνα ἢ	rekenschap
¹⁷ ἀνεπίληπτος	onberispelijk
¹⁸ ἐξαπατάω	misleiden
¹⁹ παροξύνω	scherp maken, ophitsen
²⁰ <i>gezegde: het paard naar de vlakke, waar hij kan doen wat hij wil</i>	
²¹ παρακρούομαι	misleiden, bedriegen
²² δικανικός	in pleiten ervaren, een pleiter
²³ πανοῦργος	tot iedere daad in staat, schelmachtig

Pleidooi voor een eerlijk proces

Parresiades

[8] Zie. Jullie luisteren geëmotioneerd en staan voor niets van wat rechtvaardig is open. En toch zou ik nooit gemeend hebben dat woede Plato of Chrysippos of Aristoteles of de rest van jullie zou kunnen bereiken, maar jullie schenen mij als enigen van zoiets verre te zijn. Maar toch moeten jullie, bewonderenswaardige heren, mij niet zonder gerechtelijk oordeel en niet in de plaats van een proces doden. Dat hoorde toch ook bij jullie opvattingen, namelijk om de staat niet met geweld en niet volgens de macht van de sterkste te besturen, maar wel dat men met rechtspraak de geschillen zou oplossen door elkaar op zijn beurt het woord te geven. Dus jullie moeten een rechter kiezen en mij in staat van beschuldiging stellen, hetzij allen tezamen hetzij moet dat de man doen die jullie eventueel voor jullie allen aanstellen en ik zal me verdedigen tegen de aanklachten. En daarna, als ik dan een onrecht blijk te plegen en de rechtbank tot dat inzicht met betrekking tot mij komt, zal ik natuurlijk de dienovereenkomstige straf aanvaarden en jullie zullen dan geen enkele gewelddaad wagen. Maar als ik bij mijn verantwoording in jullie ogen rein en onberispelijk zal zijn bevonden, dan zullen de rechters mij laten gaan en dan zullen jullie jullie woede richten op de mensen die jullie misleid hebben en tegen mij hebben opgezet.

Plato

[9] Dat betekent het volgende: een paard vrij laten in de wei. Het is jouw bedoeling de rechters te misleiden en vrijgesproken te worden. Men zegt toch dat jij een rhetor en pleiter en doortrapt bent, als het op woorden aankomt.

τοῖς λόγοις. τίνα δὲ καὶ δικαστὴν ἐθέλεις γενέσθαι, ὄντινα¹ μὴ σὺ δωροδοκήσας², οἷα πολλὰ ποιεῖτε, ἄδικα πείσεις ὑπὲρ σοῦ ψηφίσασθαι;

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Θαρρεῖτε τούτου γε ἔνεκα· οὐδένα τοιοῦτον διαιτητὴν³ ὑποπτον⁴ ἢ ἀμφίβολον⁵ ἀξιῶσαιμ' ἂν γενέσθαι καὶ ὅστις ἀποδώσεται⁶ μοι τὴν ψῆφον. ὁρᾶτε γοῦν, τὴν Φιλοσοφίαν αὐτὴν μεθ' ὑμῶν ποιοῦμαι δικάστριαν⁷ ἔγωγε.

ΠΛΑΤΩΝ

Καὶ τίς ἂν κατηγορήσειεν, εἴ γε ἡμεῖς δικάσομεν;

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Οἱ αὐτοὶ κατηγορεῖτε καὶ δικάζετε· οὐδὲν οὐδὲ τοῦτο δέδια⁸. τοσοῦτον ὑπερφέρω⁹ τοῖς δικαίοις καὶ ἐκ περιουσίας¹⁰ ἀπολογήσεσθαι ὑπολαμβάνω¹¹.

ΠΛΑΤΩΝ

[10] Τί ποιοῦμεν, ὦ Πυθαγόρα καὶ Σώκρατες; ἔοικε γὰρ ἀνὴρ οὐκ ἄλογα προκαλεῖσθαι¹² δικάζεσθαι¹³ ἀξιῶν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Τί δὲ ἄλλο ἢ βαδίζωμεν ἐπὶ τὸ δικαστήριον καὶ τὴν Φιλοσοφίαν παραλαβόντες ἀκούσωμεν ὅ τι καὶ ἀπολογήσεται· τὸ πρὸ δίκης γὰρ οὐχ ἡμέτερον, ἀλλὰ δεινῶς ἰδιωτικόν¹⁴, ὀργίλων¹⁵ τινῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ δίκαιον ἐν τῇ χειρὶ τιθεμένων. παρέξομεν οὖν ἀφορμὰς¹⁶ τοῖς κακηγορεῖν ἐθέλουσιν καταλεύσαντες¹⁷ ἄνδρα μηδὲ ἀπολογησάμενον ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ ταῦτα δικαιοσύνη χαίρειν αὐτοὶ λέγοντες. ἢ τί ἂν εἴποιμεν Ἀνύτον¹⁸ καὶ Μελήτου

¹ *conditioneel*: als je hem ...

² δωροδοκέω *hier*: omkopen

³ διαιτητής *scheidsrechter*

⁴ ὑποπτος *verdacht*

⁵ ἀμφίβολος *discutabel*

⁶ ἀποδίδομαι *verkopen*

⁷ δικάστρια ἢ *vrouwelijke rechter*

⁸ *perf. van* δείδω

⁹ ὑπερφέρω + *dat.* *uitmunten in*

¹⁰ περιουσία ἢ *overvloed, voordeel*

¹¹ ὑπολαμβάνω *geloven, menen*

¹² προκαλέομαι *de tegenpartij uitnodigen, voor het gerecht dagen, zich beroepen op*

¹³ δικάζομαι *procederen*

¹⁴ ἰδιωτικός *alledaags, onbeholpen, dilettanterig*

¹⁵ ὀργίλος *driftig*

¹⁶ ἀφορμή ἢ *uitgangspunt, gelegenheid, steun*

¹⁷ καταλεύω *stenigen*

¹⁸ *Anytos en Meletos zijn Sokrates' aanklagers geweest.*

En wie wil je dat ook rechter wordt? Iemand die jij niet door om te kopen, zoals jullie vaak doen, zult overreden om zijn stem in strijd met het recht ten faveure van jou uit te brengen?

Parresiades

Wees gerust wat dat betreft. Ik zal wel niet willen dat er zo'n verdachte en discutabele scheidsrechter komt en iemand die mij zijn stem zal verkopen. Maar zie, ik stel samen met jullie vrouwe Filosofie zelf tot rechter aan.

Plato

En wie zal dan wel de aanklacht indienen, als wij toch vonnis zullen vellen?

Parresiades

Jullie zelf zijn tegelijk aanklagers en rechters. En ik heb daarvoor geen enkele angst. Zozeer munt ik uit in rechtzaken en ik zal volgens mij vanuit een voordeelpositie mijn verdediging houden.

Plato

[10] Wat doen we, Pythagoras en Sokrates? De man wil procederen en lijkt zich niet op onredelijke redenen te beroepen.

Sokrates

Wat moeten we anders doen dan naar de rechtbank gaan en met Philosophia naast ons luisteren naar wat hij ook ter verdediging zal aanvoeren. Het hoort immers niet bij ons om in de plaats van het recht op te treden, maar dat is zeer dilettanterig en kenmerk van zekere driftige lieden en van mensen die het recht in eigen hand nemen. Wij zullen mensen die kwaad van ons willen spreken aanleiding daartoe geven, wanneer wij de man stenigen zonder dat hij zich ook heeft verdedigd en daarmee zeggen wij zelf de rechtvaardigheid tabee. Of wat

πέρι, τῶν ἐμοῦ κατηγορησάντων, ἢ τῶν τότε δικαστῶν, εἰ οὗτος τεθνήξεται μηδὲ τὸ παράπαν ὕδατος¹ μεταλαβών²;

ΠΛΑΤΩΝ

Ἄριστα παραινεῖς, ὦ Σώκρατες· ὥστε ἀπίωμεν ἐπὶ τὴν Φιλοσοφίαν. ἢ δὲ δικασάτω, καὶ ἡμεῖς ἀγαπήσομεν³ οἷς ἂν ἐκείνη διαγνῶ.

De queeste naar Philosophia

ΠΑΡΗΣΙΑΔΗΣ

[11] Εὖ γε, ὦ σοφώτατοι, ἀμείνω ταῦτα καὶ νομιμώτερα. τοὺς μέντοι λίθους φυλάττετε, ὡς ἔφην· δεήσει⁴ γὰρ αὐτῶν μικρὸν ὕστερον ἐν τῷ δικαστηρίῳ. Ποῦ δὲ τὴν Φιλοσοφίαν εὔροι τις ἂν; οὐ γὰρ οἶδα ἔνθα οἰκεῖ· καίτοι πάνυ πολὺν ἐπλανήθην χρόνον ἀναζητῶν τὴν οἰκίαν, ὡς συγγενοίμην αὐτῇ. εἶτα ἐντυγχάνων ἂν τισι τριβώνια⁵ περιβεβλημένοις καὶ πώγωνας⁶ βαθεῖς καθιμένοις⁷ παρ' αὐτῆς ἐκείνης ἤκειν φάσκουσιν, οἴομενος εἰδέναι αὐτοὺς ἀνηρώτων⁸. οἱ δὲ πολὺ μᾶλλον ἐμοῦ ἀγνοοῦντες ἢ οὐδὲν ὅλως ἀπεκρίναντό μοι, ὡς μὴ ἐλέγχοντο⁹ οὐκ εἰδότες, ἢ ἄλλην θύραν ἀντ' ἄλλης ἐπεδείκνυον. οὐδέπω γοῦν καὶ τήμερον¹⁰ ἐξευρεῖν δεδύνημαι τὴν οἰκίαν.

[12] Πολλάκις δὲ ἢ αὐτὸς εἰκάσας¹¹ ἢ ξεναγήσαντός¹² τινος ἦκον ἂν ἐπὶ τινὰς θύρας βεβαίως ἐλπίσας τότε γοῦν εὐρηκέναι, τεκμαιρόμενος¹³ τῷ πλήθει τῶν εἰσιόντων τε καὶ ἐξιόντων, ἀπάντων σκυθρωπῶν¹⁴ καὶ τὰ σχήματα εὐσταλῶν¹⁵ καὶ φροντιστικῶν τὴν πρόσοψιν· μετὰ τούτων οὖν συμπαραβυσθεις¹⁶ καὶ

¹ De tijd dat je voor het gerecht mocht spreken werd bepaald door een waterklok.

² μεταλαμβάνω

deelkrijgen aan

³ ἀγαπάω

tevreden zijn met

⁴ δεῖ + gen.

er is behoefte aan

⁵ τριβώνιον τό

versleten (filosofen)mantel

⁶ πώγων ό

baard

⁷ καθίεμαι

laten groeien

⁸ ἀνερωτάω

vragen

⁹ ἐλέγχω

weerleggen, bewijzen

¹⁰ τήμερον

vandaag

¹¹ εἰκάζω

gissen, vermoeden

¹² ξεναγέω

vreemdelingen rondleiden

¹³ τεκμαίρομαι

opmaken, concluderen

¹⁴ σκυθρωπός

knorrig, ontstemd

¹⁵ εὐσταλής

gedistingeerd, eenvoudig

¹⁶ συμπαραβυνέω

verstoppen

kunnen wij over Anytos en Meletos zeggen, mijn aanklagers of mijn toenmalige rechters, als hij dood zal zijn zonder ook maar enige spreektijd gekregen te hebben?

Plato

Een zeer goed advies Sokrates. Laten we dus weggaan naar Philosophia. Zij moet het vonnis vellen en wij zeullen tevreden zijn met wat zij zal besluiten.

De queeste naar Philosophia

Parresiades

[11] Goed, zeer wijze heren, dat is beter en wettiger. Maar bewaart die stenen, zoals ik zei. Jullie zullen die zo dadelijk in de rechtbank nodig hebben. Maar waar is Philosophia te vinden? Ik weet namelijk niet waar ze woont. En toch, ik heb heel lang gedood op zoek naar haar huis om haar leerling te zijn. Ik ontmoette dan wel enige mensen met versleten mantels om en lange dichte baarden die zeiden van haar zelf te komen en daarom dacht ik dat zij wisten waar ze woonde en stelde ik vragen aan hen, maar zij wisten het nog minder dan ik en hetzij antwoordden ze mij helemaal niets om te voorkomen dat bewezen werd dat ze het niet wisten hetzij wezen zij in plaats van de ene deur een andere aan. Maar ik heb nog steeds ook vandaag niet haar huis kunnen ontdekken.

[12] Dikwijls kwam ik, hetzij omdat ikzelf een vermoeden had, hetzij iemand mij als vreemdeling gebracht had, bij een deur in zekere verwachting het huis dan toch gevonden te hebben, want ik maakte dat op uit de massa mensen die naar binnen ging en naar buiten kwam, allen met sombere blik, eenvoudig qua kledingwijze en op het oog in gedachten. Ik heb mezelf onder hen verstopt

αὐτὸς εἰσηλθὼν ἄν¹. εἶτα ἐώρων γύναιόν² τι οὐχ ἀπλοϊκόν³, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα εἰς τὸ ἀφελές⁴ καὶ ἀκόσμητον ἑαυτὴν ἐπερρύθμιζεν⁵, ἀλλὰ κατεφάνη⁶ μοι αὐτίκα οὐδὲ τὸ ἄνετον⁷ δοκοῦν τῆς κόμης ἀκαλλώπιστον⁸ ἕωσα οὐδὲ τοῦ ἱματίου τὴν ἀναβολὴν⁹ ἀνεπιτηδεύτως¹⁰ περιστέλλουσα· πρόδηλος δὲ ἦν κοσμουμένη αὐτοῖς καὶ πρὸς εὐπρέπειαν¹¹ τῷ ἀθεραπεύτῳ δοκοῦντι προσχρωμένη. ὑπεφαίνετο δὲ τι καὶ ψιμύθιον¹² καὶ φῦκος¹³, καὶ τὰ ῥήματα πάνυ ἑταιρικά¹⁴, καὶ ἐπαινουμένη ὑπὸ τῶν ἑραστῶν εἰς κάλλος ἔχαιρε, καὶ εἰδοίη τις προχείρως¹⁵ ἐδέχετο, καὶ τοὺς πλουσιωτέρους ἄν¹⁶ παρακαθισαμένη πλησίον τοὺς πένητας τῶν ἑραστῶν οὐδὲ προσέβλεπεν. πολλάκις δὲ καὶ γυμνωθείσης¹⁷ αὐτῆς κατὰ τὸ ἀκούσιον¹⁸ ἐώρων περιδέραια¹⁹ χρυσᾶ τῶν κλοιῶν²⁰ παχύτερα. ταῦτα ἰδὼν ἐπὶ πόδα²¹ ἄν εὐθύς ἀνέστρεφον²², οἰκτεῖρας δηλαδὴ τοὺς κακοδαίμονας ἐκείνους ἐλκομένους πρὸς αὐτῆς οὐ τῆς ῥίνος²³ ἀλλὰ τοῦ πώγωνος καὶ κατὰ τὸν ἰξίονα²⁴ εἰδώλω ἀντὶ τῆς Ἥρας συνόντας.

¹ *Dit ἄν is onverklaarbaar. Het kan wel bij een indicativus geplaatst worden en dat dan of (meestal) een irreële betekenis geven of (heel zelden) een iteratieve betekenis. Beide gevallen gaan hier niet op. Lijkt hier corrupt.*

² γύναιόν τό	vrouwspersoon
³ ἀπλοϊκός	eenvoudig
⁴ ἀφελής	zonder versiering, eenvoudig
⁵ ἐπιρρυθμίζω	stemmiger kleden
⁶ καταφαίνομαι	zichtbaar worden, zich vertonen
⁷ ἄνετος	slap, los
⁸ ἀκαλλώπιστος	onopgesmukt
⁹ ἀναβολή	omgeworpen mantel, het omwerpen
¹⁰ ἀνεπιτηδεύτως	zorgeloos
¹¹ εὐπρέπεια ἢ	schoonheid, indrukwekkendheid
¹² ψιμύθιον τό	loodwit (als blanketsel)
¹³ φῦκος τό	zeewier
¹⁴ ἑταιρικός	als hetaire, van een courtesane
¹⁵ προχείρως	prompt, bereid, met beide handen
¹⁶ <i>iteratief gebruikt ἄν bij indicativus imperfectum</i>	
¹⁷ γυμνόομαι	zich ontbloten
¹⁸ κατὰ τὸ ἀκούσιον	onopzettelijk, ongewild
¹⁹ περιδέραιον τό	halsband
²⁰ κλοιός ό	hondenband
²¹ ἐπὶ πόδα	voetje voor voetje
²² ἀναστρέφω <i>intr.</i>	rechtsomkeert maken
²³ ῥίς ἢ	neus

²⁴ *Toen Ixion verliefd was op de godin Hera en zij daarover haar beklag gedaan had bij haar man Zeus, heeft deze in de plaats van Hera Ixion een beeltenis van Hera gestuurd.*

en ben ook naar binnen gegaan. Daarna zag ik een niet eenvoudige vrouwspersoon: zij had geen sieraden en tooi aan zich, maar had zich derhalve wel stemmiger gekleed, maar zij viel mij onmiddellijk op doordat zij noch toestond dat het loshangen van haar haar onverzorgd leek, noch zorgeloos haar mantel omwierp. Het was heel duidelijk dat zij zich daarmee tooide en dat zij daarbij de indruk van het onverzorgd zijn gebruikte om mooi te zijn. Maar er was ook enig loodwit te zien en zeewier en haar woorden waren absoluut die van een hetaire en zij was er verguld mee dat ze door haar minnaars om haar schoonheid geprezen werd en als iemand gaf, nam ze dat met beide handen aan. Zij liet de rijkere dichterbij zich zitten en keek haar arme aanbidders zelfs niet aan. Ook zag ik per toeval, toen zij zich bloot gegeven had, gouden halsbanden dikker dan hondenbanden. Toen ik dat gezien had, ging ik onmiddellijk voetje voor voetje terug, natuurlijk met medelijden voor die ongelukkigen, omdat zij naar haar toegetrokken werden, niet bij hun neus maar bij hun baard en omdat zij als Ixion met een schim verkeerden in plaats van met Hera

ΠΛΑΤΩΝ

[13] Τοῦτο μὲν ὀρθῶς ἔλεξας· οὐ γὰρ πρόδηλος¹ οὐδὲ πᾶσι γνώριμος² ἡ θύρα. πλὴν ἀλλὰ οὐδὲν δεήσει βαδίζειν ἐπὶ τὴν οἰκίαν· ἐνταῦθα γὰρ ἐν Κεραμεικῷ³ ὑπομενοῦμεν αὐτήν. ἡ δὲ ἤδη⁴ που ἀφίξεται ἐπανιοῦσα⁵ ἐξ Ἀκαδημίας⁶, ὡς περιπατήσῃ⁷ καὶ ἐν τῇ Ποικίλῃ⁸. τοῦτο γὰρ ὀσημέραι⁹ ποιεῖν ἔθος¹⁰ αὐτῆ· μᾶλλον δὲ¹¹ ἤδη πρόσεισιν. ὀρᾷς τὴν κόσμιον¹², τὴν ἀπὸ τοῦ σχήματος, τὴν προσηνῆ¹³ τὸ βλέμμα¹⁴, τὴν ἐπὶ συννοίας¹⁵ ἡρέμα βαδίζουσαν;

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Πολλὰς ὁμοίας ὀρῶ τό γε σχῆμα καὶ τὸ βάδισμα καὶ τὴν ἀναβολήν. καίτοι μία πάντως ἢ γε ἀληθῆς Φιλοσοφία καὶ ἐν αὐταῖς.

ΠΛΑΤΩΝ

Εὖ λέγεις. ἀλλὰ δηλώσει ἥτις ἐστὶ φθεγξαμένη¹⁶ μόνον.

¹ πρόδηλος heel duidelijk

² γνώριμος bekend, vertrouwd

³ *De Kerameikos aan de rand van de stad, de plek van pottenbakkers en buiten de muren een bergaafplaats, op weg naar de Akademeia*

⁴ ἤδη nu, reeds, eindelijk, weldra

⁵ ἐπάνειμι terugkeren

⁶ *De Akademeia, waar Plato zijn school had*

⁷ περιπατέω rondwandelen; verwijzing naar de Peripatetici van Aristotels?

⁸ De Stoa Poikile was de beroemdste stoa op de Agora van Athene. Hij werd gebouwd ca. 475–450 v.Chr. De stoa stond aan de noordzijde van de Agora en had zijn open zijde op het zuiden. Hij was ca. 36 m. lang en bood uitzicht op de Panathenaïsche weg naar de Akropolis. De stoa werd al snel versierd met beschilderde houten panelen en kreeg toen de naam Stoa Poikile, die vanaf de 4e eeuw v.Chr. op inscripties voorkomt. De onderwerpen waren hoogtepunten uit de Atheense militaire geschiedenis: de strijd van de Atheners tegen de Amazonen, de strijd van de Grieken tegen de Trojanen, de overwinning op de Spartanen bij Oenoe en de Atheense overwinning op de Perzen in de Slag bij Marathon. Ook hingen er de Spartaanse schilden die waren buitgemaakt bij Pylos in 425 v.Chr. en waarvan er één bij opgravingen is teruggevonden.

De stoa was niet voor een specifieke functie gebouwd. Het was een ontmoetingsplaats voor de bevolking van Athene, maar hij werd ook wel voor officiële doeleinden gebruikt. Ook filosofen vonden hier een gehoor. Ca. 300 v.Chr. gaf de filosoof Zeno van Kiton in de Stoa Poikile zijn lessen en werd de stichter van de filosofische school die naar deze plaats de Stoa werd genoemd.

⁹ ὀσημέραι dagelijks

¹⁰ ἔθος τό gewoonte

¹¹ μᾶλλον δὲ beter nog,

¹² κόσμιος fatsoenlijk, bescheiden, ingetogen

¹³ προσηνής vriendelijk, behaaglijk

¹⁴ βλέμμα τό blik

¹⁵ σύννοια ἡ diep nadenken, in gedachten verzonken zijn

¹⁶ φθεγγομαι spreken

Plato

[13] Dat heb je correct gezegd, want haar deur is niet heel duidelijk en niet aan allen bekend. Maar je zult niet naar haar huis hoeven gaan. Wij zullen namelijk hier op de Kerameikos op haar wachten. Zij zal weldra, denk ik, arriveren, wanneer ze terugkomt van de Akademeia om ook in de Stoa Poikila rond te wandelen. Want het is haar gewoonte dat iedere dag te doen. Beter nog: ze komt eraan. Zie je die ingetogen vrouw, die zo waardige, die vriendelijk ogende, die in gedachten rustig voortgaat?

Parresiades

Ik zie er velen zonder onderscheid in waardigheid en tred en drappering van haar mantel. En toch, eentje is absoluut de echte Philosophia en zit onder hen.

Plato

Correct, maar wie het is zal ze alleen duidelijk maken, wanneer ze het woord heeft genomen.

De ontmoeting met Philosophia

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

[14] Παπαῖ· τί Πλάτων καὶ Χρύσιππος ἄνω καὶ Ἀριστοτέλης καὶ οἱ λοιποὶ ἅπαντες, αὐτὰ δὴ τὰ κεφάλαιά¹ μου τῶν μαθημάτων; τί αὖθις εἰς τὸν βίον; ἄρα τι ὑμᾶς ἐλύπει τῶν κάτω; ὀργιζομένοις γοῦν εἴοικατε. καὶ τίνα τοῦτον συλλαβόντες ἄγετε; ἢ που τυμβωρύχος² τις ἢ ἀνδροφόνος ἢ ἱερόσυλός³ ἐστίν;

ΠΛΑΤΩΝ

Νὴ Δία, ὦ Φιλοσοφία, πάντων γε ἱεροσύλων ἀσεβέστατος, ὃς τὴν ἱερωτάτην σέ κακῶς ἀγορεύειν ἐπεχείρησεν καὶ ἡμᾶς ἅπαντας, ὅποσοι τι παρὰ σοῦ μαθόντες τοῖς μεθ' ἡμᾶς καταλελοίπαμεν.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Εἶτα ἠγανακτήσατε⁴ λοιδορησαμένου τινός, καὶ ταῦτα εἰδότες ἐμέ, οἷα πρὸς τῆς Κωμωδίας⁵ ἀκούουσα ἐν Διονυσίοις ὅμως φίλην τε αὐτὴν ἠγῆμαι⁶ καὶ οὔτε ἐδικασάμην οὔτε ἠτιασάμην προσελθοῦσα, ἐφίημι⁷ δὲ παίζειν τὰ εἰκότα⁸ καὶ τὰ συνήθη⁹ τῇ ἑορτῇ; οἶδα γὰρ ὡς οὐκ ἂν τι ὑπὸ σκώμματος¹⁰ χειρὸν γένοιτο, ἀλλὰ τούναντίον ὅπερ ἂν ἦ καλόν, ὥσπερ τὸ χρυσίον ἀποσμῶμενον¹¹ τοῖς κόμμασι¹², λαμπρότερον ἀποστίλβει¹³ καὶ φανερώτερον γίνεταί. ὑμεῖς δὲ οὐκ οἶδα ὅπως ὀργίλοι καὶ ἀγανακτικοὶ γέγονατε. τί δ' οὖν αὐτὸν ἄγχετε¹⁴;

ΠΛΑΤΩΝ

Μίαν ἡμέραν ταύτην παραιτησάμενοι¹⁵ ἤκομεν ἐπ' αὐτὸν ὡς ὑπόσχη τὴν ἀξίαν ὧν δέδρακεν. φῆμαι γὰρ ἡμῖν διήγγελλον οἷα ἔλεγεν εἰς τὰ πλήθη καθ' ἡμῶν.

¹ κεφάλαιόν τό hoofdzaak, kopstuk

² τυμβωρύχος ὁ grafrover

³ ἱερόσυλός ὁ tempelrover

⁴ ἀγανακτέω zich ergeren

⁵ De komedie is hier als persoon voorgesteld. Het was een soort cabaret, waarop de schrijver ver mocht gaan met zijn grappen. Hij kon niet ter verantwoording geroepen worden, omdat de komedie opgevoerd werd op de Grote Dionysia in maart/april, een feest ter ere van de god Dionysos, god van de bevrijding en de comicus was dan ook vrij te zeggen wat hij wilde. Door o.a. aanzienlijken te bespotten ervoer de toeschouwer geestelijke bevrijding.

⁶ ἠγέομαι, *pf.* ἠγῆμαι beschouwen als

⁷ ἐφίημι toestaan

⁸ ἔοικα + *dat.* passen bij

⁹ συνήθης gewoon voor

¹⁰ σκῶμμα τό scherts

¹¹ ἀποσμάω afwissen, schoon vegen

¹² κόμμα τό slag, stempel, korte zin

¹³ ἀποστίλβω glanzen

¹⁴ ἄγχω de keel toesnoeren

¹⁵ παραιτέομαι door smeken gedaan krijgen (sc. bij Hades)

De ontmoeting met Philosophia

Philosophia

[14] Nee maar. Waarom zijn Plato en Chrysippos boven en Aristoteles en al de anderen, juist dan de kopstukken van mijn lessen? Waarom zijn jullie tot leven gekomen? Doet iets daar beneden jullie pijn? Jullie lijken inderdaad boos. En welke arrestant brengen jullie daar? Is hij misschien een grafrover of een moordenaar of een heiligschenner?

Plato

Bij Zeus, Philosophia, van alle heiligschenners is hij de meest goddeloze: hij heeft het gewaagd van jou, de meest eerwaardige, kwaad te spreken en ook van ons allen die enige les van jou hebben nagelaten aan de mensen na ons.

Philosophia

Hebben jullie je dan geërgerd aan de schimpscheuten van iemand en dat terwijl jullie weten wat ik naar mijn hoofd geslingerd krijg door de Komedie tijdens de Dionysia en dat ik desondanks mijzelf als een vriendin beschouw en nooit een rechtszaak heb aangespannen en als spreker ben opgetreden om hen te beschuldigen, maar dat ik het toelaat de spelletjes de spelen die bij het feest passen en gewoon zijn? Want ik weet dat niets minder kan worden door een scherts, juist tegenovergesteld dat als iets goed is, dat, evenals het goud schoongeveegd voor de stempels, schitterender blinkt en duidelijker wordt. Maar jullie weten niet hoe driftig en knorrig jullie zijn. Waarom dan knijpen jullie zijn keel dicht?

Plato

Wij hebben om deze ene dag verlof gevraagd en we zijn voor hem gekomen opdat hij zijn verdiende straf ondergaat voor wat hij heeft gedaan. Want geruchten berichtten ons wat voor dingen hij in ons nadeel aan de massa's zei.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

[15] Εἶτα πρό¹ δίκης οὐδὲ ἀπολογησάμενον ἀποκτενεῖτε; δῆλος γοῦν ἐστὶν εἰπεῖν τι θέλων.

ΠΛΑΤΩΝ

Οὐκ, ἀλλ' ἐπὶ σὲ τὸ πᾶν ἀνεβαλόμεθα², καὶ σοὶ ὅτι ἂν δοκῇ, τοῦτο ποιήσῃ τέλος τῆς δίκης.

De overgang naar een rechtszaak

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Τί φῆς σύ;

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Τοῦτο αὐτό, ᾧ δέσποινα Φιλοσοφία, ἥπερ καὶ μόνη τάληθές ἂν ἐξευρεῖν δύναιο· μόλις γοῦν εὐρόμην³ πολλὰ ἰκετεύσας τὸ σοὶ φυλαχθῆναι τὴν δίκην.

ΠΛΑΤΩΝ

Νῦν, ᾧ κατάρατε, δέσποιναν αὐτὴν καλεῖς; πρῶην⁴ δὲ τὸ ἀτιμότατον Φιλοσοφίαν ἀπέφαινες⁵ ἐν τοσοῦτῳ θεάτρῳ ἀποκηρύττων⁶ κατὰ μέρη δὴ ὀβολῶν ἕκαστον εἶδος⁷ αὐτῆς τῶν λόγων⁸.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ὅρατε μὴ⁹ οὐ Φιλοσοφίαν οὗτός γε ἀλλὰ γόητας¹⁰ ἄνδρας ἐπὶ τῷ ἡμετέρῳ ὀνόματι πολλὰ καὶ μιὰρὰ πράττοντας ἡγόρευεν κακῶς.

¹ πρό + <i>gen.</i>	uit naam van
² ἀναβάλλομαι	verwijzen
³ εὐρίσκομαι	gedaan krijgen
⁴ πρῶην	onlangs
⁵ ἀποφαίνω	tentoonstellen
⁶ ἀποκηρύττω	verkopen
⁷ εἶδος τό	vorm, soort, begrip
⁸ λόγος ὁ	leerstelling
⁹ μὴ <i>afhankelijke vraag</i>	of niet
¹⁰ γόης ὁ	weeklagend, bedrieger

Philosophia

[15] Zullen jullie hem dan vóór een proces zonder dat hij zich verdedigd heeft doden? Het is toch duidelijk dat hij iets wil zeggen.

Plato

Nee, maar we hebben de hele kwestie naar jou verwezen en wat jij ook eventueel besluit, beëindig die rechtszaak zo.

De overgang naar een rechtszaak

Philosophia

Wat zeg jij?

Parresiades

Juist dat, meesteres Philosophia, want alleen jij zal wel ook in je eentje de waarheid kunnen vinden. Met moeite heb ik het gedaan gekregen door veel te smeken dat mijn zaak voor u bewaard werd.

Plato

Vervloekte kerel, noem je haar nu meesteres? Onlangs stelde jij Philosophia nog ten toon als hét verachtelijkste, toen jij in zo'n groot publiek iedere soort van haar leerstellingen voor twee obolen verkocht.

Philosophia

Jullie moeten eens kijken of hij niet van Philosophia kwaad sprak, maar van bedriegers die vele smerige dingen doen in onze naam.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Εἴση αὐτίκα, ἦν ἐθέλης ἀπολογουμένου ἀκούειν μόνον.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἀπίωμεν εἰς Ἄρειον πάγον¹, μάλλον δὲ εἰς τὴν ἀκρόπολιν αὐτὴν, ὡς ἂν ἐκ περιωπῆς² ἅμα καταφανεῖ πάντα ἐν τῇ πόλει. [16] Ὑμεῖς δέ, ὦ φίλοι, ἐν τῇ Ποικίλῃ τέως³ περιπατήσατε· ἤξω γὰρ ὑμῖν ἐκδικάσασα⁴ τὴν δίκην.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Τίνες δέ εἰσιν, ὦ Φιλοσοφία; πάνυ γὰρ μοι κόσμια καὶ αὗται δοκοῦσιν.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἄρετὴ μὲν ἢ ἀνδρώδης⁵ αὕτη, Σωφροσύνη δὲ ἐκείνη καὶ Δικαιοσύνη ἢ παρ' αὐτὴν. ἢ προηγουμένη δὲ Παιδεία, ἢ ἀμυδρά⁶ δὲ καὶ ἀσαφὴς τὸ χρῶμα ἢ Ἀλήθειά ἐστιν.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Οὐχ ὀρῶ ἦντινα καὶ λέγεις.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Τὴν ἀκαλλώπιστον⁷ ἐκείνην οὐχ ὀρᾶς, τὴν γυμνήν, τὴν ὑποφεύγουσαν ἀεὶ καὶ διολισθάνουσαν⁸;

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Ὅρῶ νῦν μόλις. ἀλλὰ τί οὐχὶ καὶ ταύτας ἄγεις, ὡς πλήρες γένοιτο καὶ ἐντελές⁹ τὸ συνέδριον¹⁰; τὴν Ἀλήθειαν δέ γε καὶ συνήγορον¹¹ ἀναβιβάσασθαι πρὸς τὴν δίκην βούλομαι.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Νὴ Δία, ἀκολουθήσατε καὶ ὕμεῖς· οὐ βαρὺ γὰρ μίαν δικάσαι δίκην, καὶ ταῦτα περὶ τῶν ἡμετέρων ἐσομένην.

¹ *De Areopag was van oudsher de heuvel waar recht gesproken werd.*

² περιωπή ἢ uitkijk

³ τέως zolang

⁴ ἐκδικάζω een proces beslissen

⁵ ἀνδρώδης mannelijk, moedig

⁶ ἀμυδρός vaag, zwak, slecht zichtbaar

⁷ ἀκαλλώπιστος onopgesmukt

⁸ διολισθάνω ontglippen

⁹ ἐντελής volledig, vol

¹⁰ συνέδριον τό bijeenkomst, vergadering

¹¹ συνήγορος advocaat

Parresiades

Dat zul jij onmiddellijk weten, als je dat wilt. Luister slechts naar mijn verdediging.

Philosophia

Laten we naar de Areopaag vertrekken, beter nog naar de Akropolis zelf, dan zijn wij van alle kanten zichtbaar en wordt alles in de stad duidelijk. **[16]** Jullie, vriendinnen, moeten intussen in de Stoa Poikile wandelen. Want ik zal jullie op de hoogte stellen, wanneer ik het vonnis heb gewezen.

Parresiades

Maar wie zijn dat, Philosophia? Ook zij lijken mij namelijk heel ingetogen.

Philosophia

Die mannelijke is Aretè, Deugd, en dat daar is Sophrosunè, Bezonnenheid, en naast haar Dikaiosunè, Rechtvaardigheid. Die hun voorgaat, is Paideia, Opvoeding en zij daar, die slecht zichtbaar is en onduidelijk qua kleur is, Alètheia, Waarheid.

Parresiades

Ik zie niet over wie jij het ook hebt.

Philosophia

Zie jij die onopgesmukte daar niet, die naakte, die altijd probeert zich uit de voeten te maken en te ontglippen?

Parresiades

Ik zie haar nu met moeite, maar waarom breng jij niet ook die mee opdat de vergadering vol en volledig wordt? Want ik wil dat Alètheia toch ook als advocaat de Akropolis op gaat voor het proces.

Philosophia

Bij Zeus, ook jullie moeten meegaan. Immers, het is geen zware klus één vonnis te vellen en dat nog wel een die betrekking zal hebben op onze belangen.

ΑΛΗΘΕΙΑ

[17] Ἄπιτε ὑμεῖς· ἐγὼ γὰρ οὐδὲν δέομαι ἀκούειν ἅ πάλαι οἶδα ὅποιά ἐστιν.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἄλλ' ἡμῖν, ὧ Ἀλήθεια, ἐν δέοντι συνδικάζοις ἂν καὶ καταμηνύοις¹ ἕκαστα.

ΑΛΗΘΕΙΑ

Οὐκοῦν ἐπάγωμαι καὶ τῷ θεραπεινιδίω² τούτῳ εὐνοϊκοτάτῳ³ μοι ὄντε;

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Καὶ μάλα ὀπόσας ἂν ἐθέλης.

ΑΛΗΘΕΙΑ

Ἐπεσθον, ὧ Ἐλευθερία καὶ Παρρησία, μεθ' ἡμῶν, ὡς τὸν δειλαιὸν τουτονὶ ἀνθρωπίσκον ἐραστήν ἡμέτερον ὄντα καὶ κινδυνεύοντα ἐπὶ μηδεμιᾷ προφάσει⁴ δικαίᾳ σῶσαι δυνηθῶμεν. σὺ δέ, ὧ Ἐλεγχε⁵, αὐτοῦ περιμεινον.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Μηδαμῶς, ὧ δέσποινα· ἡκέτω δὲ καὶ οὗτος, εἰ καὶ τις ἄλλος· οὐ γὰρ τοῖς τυχοῦσι⁶ θηρίοις προσπολεμῆσαι δεήσει με, ἀλλ' ἀλαζόσιν⁷ ἀνθρώποις καὶ δυσελέγκτοις⁸, αἰεὶ τινὰς ἀποφυγὰς εὕρισκομένοις, ὥστε ἀναγκαῖος ὁ Ἐλεγχος.

ΕΛΕΓΧΟΣ

Ἀναγκαιότατος μὲν οὖν· ἄμεινον δέ, εἰ καὶ τὴν Ἀπόδειξιν⁹ παραλάβοις.

ΑΛΗΘΕΙΑ

Ἐπεσθε πάντες, ἐπεὶ περ ἀναγκαῖοι δοκεῖτε πρὸς τὴν δίκην.

ΠΛΑΤΩΝ

[18] Ὅρῳ; προσεταιρίζεται¹⁰ καθ' ἡμῶν, ὧ Φιλοσοφία, τὴν Ἀλήθειαν.

¹ καταμηνύω	verklikken, aanklagen
² θεραπεινίδιον τό	dienaresje
³ εὐνοϊκός	welwillend
⁴ πρόφασις ἢ	aanleiding
⁵ ἔλεγχος ὁ	bewijs, weerlegging
⁶ τύχων	de eerste de beste, willekeurig
⁷ ἀλαζών	bedrieglijk, leugenachtig
⁸ δυσελέγκτος	moeilijk te weerleggen
⁹ ἀπόδειξις ἢ	het strikt logisch bewijs
¹⁰ προσεταιρίζομαι	als helper aannemen

Alètheia

[17] Gaat weg, jullie, want ik hoef echt niet te horen waarvan ik allang weet hoe het is.

Philosophia

Maar, Alètheia, jij kunt samen met ons, nu het van belang is, rechtspreken en alles stuk voor stuk aanklagen.

Alètheia

Zal ik dan ook die twee dienaressjes meenemen, die mij zeer welwillend zijn?

Philosophia

Jazeker, zoveel als je wilt.

Alètheia

Komt met mij mee, Eleutheria¹ en Parrèsia². Dan kunnen wij dit ellendige kereltje, dat onze minnaar is en nu gevaar loopt op grond van geen enkele rechtvaardige aanleiding, redden. Maar jij, Elenchos, moet hier blijven.

Parresiades

Dat moet hij absoluut niet, meesteres. En als er verder nog iemand is, moet die ook komen. Want ik zal niet met de eerste de beste beesten moeten strijden, maar met bedriegelijke mensen en mensen die moeilijk te weerleggen zijn, die altijd enige uitwegen vinden, zodat Elenchos nodig is.

Elenchos

Je bedoelt: het meest nodig. Maar het is nog beter als je ook Apodeixis ter zijde neemt.

Alètheia

Komt allemaal mee, aangezien jullie noodzakelijk schijnen voor het proces.

Plato

[18] Zie je? Philosophia, hij wint Alètheia als helper voor zich tegen ons.

¹ Vrijheid

² Vrijheid van Woord

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Εἶτα δέδιτε, ὦ Πλάτων καὶ Χρύσιππε καὶ Ἀριστοτέλες, μή τι ψεύσεται ὑπὲρ αὐτοῦ Ἀλήθεια οὔσα;

ΠΛΑΤΩΝ

Οὐ τοῦτο, ἀλλὰ δεινῶς πανοῦργός ἐστιν καὶ κολακικός¹· ὥστε παραπείσει αὐτήν.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Θαρρεῖτε· οὐδὲν μὴ² γένηται ἄδικον, Δικαιοσύνης ταύτης συμπαρούσης. [19] ἀνίωμεν οὔν. ἀλλὰ εἶπέ μοι σύ, τί σοι τοῦνομα;

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Ἐμοί; Παρρησιάδης Ἀληθίωνος τοῦ Ἐλεγκικλέους.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Πατρὶς δέ;

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Σύρος³, ὦ Φιλοσοφία, τῶν Ἐπευφρατιδίων⁴. ἀλλὰ τί τοῦτο; καὶ γὰρ τούτων τινὰς οἶδα τῶν ἀντιδίκων⁵ μου οὐχ ἦττον ἐμοῦ βαρβάρους τὸ γένος· ὁ τρόπος δὲ καὶ ἡ παιδεία οὐ κατὰ Σολέας⁶ ἢ Κυπρίους ἢ Βαβυλωνίους ἢ Σταγειρίτας. καίτοι πρὸς γε σὲ οὐδὲν ἂν ἔλαττον γένοιτο οὐδ' εἰ τὴν φωνὴν βάρβαρος εἶη τις, εἴπερ ἡ γνώμη ὀρθὴ καὶ δικαία φαίνοιτο οὔσα.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

[20] Εὖ λέγεις· ἄλλως⁷ γοῦν ἠρόμην. ἡ τέχνη δέ σοι τίς; ἄξιον γὰρ ἐπίστασθαι τοῦτό γε.

¹ κολακικός

vleiend

² οὐδὲν μὴ + *coni.*

er is geen angst dat; zeker niet

³ Σύρος

Syriër

⁴ Ἐπευφρατιδίοι

zij die bij de Eufraat leven

⁵ ἀντίδικος

tegenstander

⁶ Σολεύς ὁ

Soliër, *inwonder van Soloj; een stad in Cilicia gelegen tussen de rivieren Lamos en*

Piramos en aan de oevers van de kleine rivier de Liparis. Ze werd gesticht door kolonisten uit Argos en de stad Lindos op Rodos en wordt voor het eerst vermeld bij Xenophon als kuststad in Cilicia.

⁷ ἄλλως

zonder reden

Philosophia

Zijn jullie dan bang, Plato en Chrysis en Aristoteles, dat zij als Arètheia een leugen zal vertellen om hem te helpen?

Plato

Dat niet, maar hij is verschrikkelijk doortrapt en een enorme slijmbal. Zo zal hij haar op andere gedachten brengen.

Philosophia

Weest gerust. Het zal zeker niet onrechtmatig verlopen, wanneer Dikaïosunè daar erbij is. [19] Laten we dus omhoog gaan. Maar jij, zeg mij eens, hoe heet jij?

Parresiades

Ik? Parresiades¹, zoon van Alèthion, zoon van Elenxikleès.

Philosophia

En je vaderland?

Parrèsiades

Philosophia, ik ben een Syriër, van het volk van de Epeuftratidïoi. Maar wat zou dat? Want ik weet dat ook een aantal van die tegenstanders van mij niet minder dan ik niet-Grieks zijn qua afkomst. Maar mijn aard en opvoeding zijn niet zoals die van de Soloi of inwoners van Cyprus of van Stageira². Voor jou zal het er wel geenszins minder toedoen, als iemand niet Grieks spreekt, als tenminste zijn gedachte maar correct en rechtvaardig blijkt.

Philosophia

[20] Jij hebt gelijk. Ik vroeg het zomaar, moet je weten. Maar wat voor specialiteit heb jij? Het is handig dat te weten.

¹ Zoon van Vrijsprekendheid die weer de zoon is van zoon van de Waarheid die weer de zoon is van Roem door Bewijs.

² Stageira was een stad in het oude Griekenland, gelegen op het schiereiland Chalcidice en is vooral bekend als geboorteplaats van Aristoteles.

ΠΑΡΗΣΙΑΔΗΣ

Μισαλαζών είμι καὶ μισογόης καὶ μισοψευδῆς καὶ μισότυφος¹ καὶ μισῶ πᾶν τὸ τοιοῦτῶδες εἶδος τῶν μαρῶν ἀνθρώπων· πάνυ δὲ πολλοὶ εἰσιν, ὡς οἴσθα.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἡράκλεις, πολυμισῆ τινα μέτει² τὴν τέχνην.

ΠΑΡΗΣΙΑΔΗΣ

Εὖ λέγεις· ὄρᾳς γοῦν ὅπόσοις ἀπεχθάνομαι καὶ ὡς κινδυνεύω δι' αὐτήν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ἐναντίαν αὐτῇ πάνυ ἀκριβῶς οἶδα, λέγω δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ φιλο τὴν ἀρχὴν ἔχουσαν· φιλαλήθης τε γὰρ καὶ φιλόκαλος καὶ φιλαπλοϊκὸς καὶ ὅσα τῷ φιλεῖσθαι συγγενῆ. πλὴν ἀλλ' ὀλίγοι πάνυ ταύτης ἄξιοι τῆς τέχνης, οἱ δὲ ὑπὸ τῇ ἐναντίᾳ ταπτόμενοι καὶ τῷ μίσει οἰκειότεροι πεντακισμῦριοι. κινδυνεύω τοιγαροῦν τὴν μὲν ὑπ' ἀργίας³ ἀπομαθεῖν⁴ ἤδη, τὴν δὲ πάνυ ἠκριβωκένας⁵.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Καὶ μὴν οὐκ ἐχρῆν· τοῦ γὰρ αὐτοῦ καὶ τάδε, φασί, καὶ τάδε· ὥστε μὴ διαίρει τῷ⁶ τέχνα· μία γὰρ ἐστὸν⁷ δύ' εἶναι δοκούσα.

ΠΑΡΗΣΙΑΔΗΣ

Ἄμεινον σὺ ταῦτα οἴσθα, ὦ Φιλοσοφία. τὸ μέντοι ἐμὸν⁸ τοιοῦτόν⁹ ἐστίν, οἶον τοὺς μὲν πονηροὺς μισεῖν, ἐπαινεῖν δὲ τοὺς χρηστοὺς καὶ φιλεῖν.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

[21] Ἄγε δὴ, πάρεσμεν γὰρ ἔνθα ἐχρῆν, ἐνταῦθά που ἐν τῷ προνάω τῆς Πολιάδος¹⁰ δικάσωμεν. ἢ Ἱέρεια διάθες¹¹ ἡμῖν τὰ βάθρα¹², ἡμεῖς δὲ ἐν τοσοῦτῳ προσκυνήσωμεν¹³ τὴν θεόν.

¹ μισότυφος vijand van opgeblazenheid

² μέτειμι beoefenen

³ ἀργία ἢ traagheid, luiheid

⁴ ἀπομανθάνω afleren

⁵ ἀκριβῶς geheel weten, kennen

⁶ dualis

⁷ dualis

⁸ τὸ ἐμὸν het mijne, mijn wezen, ik

⁹ (εἰμι) τοιοῦτός ..., οἶος ... ik ben er de man naar om te

¹⁰ *Athena Polias, beschermster van de stad, die al van oudsher op de Akropolis een tempel had*

¹¹ διατίθημι op zijn plaats zetten

¹² βάθρον τό bank

¹³ προσκυνέω vereren

Parresiades

Ik ben een hater: ik haat opsnijders en bedriegers en leugenaars en lieden met een dikke nek en ik haat heel de zodanige soort van bezoedelde lieden. Het zijn er heel veel, zo weet ik.

Philosophia

Bij Herakles, jij beoefent dus de specialiteit van het veel haten.

Parresiades

Dat zeg je goed. Je ziet dus tenminste bij hoevelen ik me gehaat maak en hoe ik door mijn specialiteit gevaarloop. Maar ik ken ook 100% uit en te na juist die tegenovergestelde vaardigheid en ik heb het over die die eindigt met -lievend¹: namelijk waarheidlievend en schoonheidlievend en eenvoudlievend en al wat met 'houden van' verwant is. Maar zeer weinigen zijn die discipline waardig, maar zij die van het tegengestelde bevelen krijgen en meer aan de haat verwant zijn, tellen 50.000. Daarom loop ik kans de ene vaardigheid door gebrek aan beoefening afgeleerd te hebben en de andere geheel te kennen.

Philosophia

En dat zou werkelijk niet moeten, want zoals men zegt is zowel het ene als het andere van hetzelfde. Daarom moet je de beide disciplines niet scheiden. Want zij zijn beide één, hoewel ze twee schijnen te zijn.

Parresiades

Dat weet jij beter, Philosophia. Ik ben echter zo dat ik de slechten haat, maar de goeden prijs en bemin.

Philosophia

[21] Komaan dan, wij zijn immers waar wij moesten zijn. Laten we daar ergens in de voorhal van de tempel van Athene Polias zitting houden. Jij, priesteres, moet voor ons de banken gereed zetten en laten wij in de tussentijd de godin vereren.

¹ In het Grieks staat precies het tegenovergestelde: die beginne met fiklo-

Het proces

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Ὡ Πολιάς, ἐλθέ μοι κατὰ τῶν ἀλαζόνων σύμμαχος ἀναμνησθεῖσα ὅποσα ἐπιπορεύωντων¹ ὁσημέραι ἀκούεις αὐτῶν· καὶ ἃ πράττουσι δὲ μόνη ὄραξ ἄτε δὴ ἐπὶ σκοπῆς οἰκοῦσα. νῦν καιρὸς² ἀμύνασθαι αὐτούς. ἐμὲ δὲ ἦν που κρατούμενον ἴδης καὶ πλείους ὧσιν αἱ μέλαιναί³, σὺ προσθεῖσα⁴ τὴν σεαυτῆς σῶζέ με.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

[22] Εἶεν· ἡμεῖς μὲν ὑμῖν καὶ δὴ καθήμεθα ἔτοιμοι ἀκούειν τῶν λόγων, ὑμεῖς δὲ προελόμενοι⁵ τινὰ ἐξ ἀπάντων, ὅστις ἄριστα κατηγορήσαι ἂν δοκεῖ, συνείρετε⁶ τὴν κατηγορίαν καὶ διελέγχετε⁷· πάντα γὰρ ἅμα λέγειν ἀμήχανον. σὺ δέ, ὦ Παρρησιάδη, ἀπολογήσῃ τὸ μετὰ τοῦτο⁸.

ΠΛΑΤΩΝ

Τίς οὖν ὁ ἐπιτηδειότατος ἐξ ἡμῶν ἂν γένοιτο πρὸς τὴν δίκην;

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Σύ, ὦ Πλάτων. ἢ τε γὰρ μεγαλόνοια⁹ θαυμαστὴ καὶ ἡ καλλιφωνία¹⁰ δεινῶς Ἀττικὴ καὶ τὸ κεχαρισμένον καὶ πειθοῦς¹¹ μεστόν¹² ἢ τε σύνεσις καὶ τὸ ἀκριβὲς καὶ τὸ ἐπαγωγόν¹³ ἐν καιρῷ τῶν ἀποδείξεων, πάντα ταῦτά σοι ἀθρόα¹⁴ πρόσεστιν· ὥστε τὴν προηγορίαν¹⁵ δέχου καὶ ὑπὲρ ἀπάντων εἶπέ τὰ εἰκότα. νῦν ἀναμνήσθητι πάντων ἐκείνων καὶ συμφόρει¹⁶ εἰς τὸ αὐτό, εἴ τί σοι πρὸς

¹ ἐπιπορεύω	meineed plegen
² καιρὸς ὁ	gunstig moment
³ sc. ψήφοι	
⁴ προστίθημι (ἐμοί)	plaatsen bij
⁵ προαιρέομαι	verkiezen
⁶ συνείρω	aaneenreigen, uitspreken
⁷ διελέγχω	geheel overtuigen
⁸ acc. adverbialis	daarna
⁹ μεγαλόνοια ἢ	verhevenheid van gedachten
¹⁰ καλλιφωνία ἢ	schoonheid van uitspraak
¹¹ πειθὴ ἢ	overtuigingskracht
¹² μεστός + gen.	vol van
¹³ ἐπαγωγός	overtuigend
¹⁴ ἀθρόος	gezamenlijk
¹⁵ προηγορία	voorspraak
¹⁶ συμφόρω	opeenhopen

Het proces

Parresiades

Athene Polias, kom voor mij als bondgenote tegen die bedriegers met in uw achterhoofd al hun meineden die u dagelijks hoort. En ook wat zij doen, ziet u als enige omdat u dus op een uitkijkpunt woont. En nu is het de tijd hen te straffen. En als u soms ziet dat ik het onderspit delf en de zwarte stemsteenstjes in de meerderheid zijn, voeg u dan bij mij en red me.

Philosophia

[22] Welaan. Wij houden dan wel voor jullie zitting en zijn bereid naar de betogen te luisteren, maar jullie moeten een persoon uit allen verkiezen van wie jullie het idee hebben dat hij wel het beste zal aanklagen en dan moeten jullie de aanklacht uitspreken en mij geheel overtuigen. Want het is onmogelijk dat allen tegelijk spreken. En jij, Parresiades, zult daarna je verdedigingsrede houden.

Plato

Wie van ons zal dan wel het meest geschikt zijn voor dit proces?

Chrysippos

Jij, Plato. Want jouw verhevenheid van gedachten is bewonderenswaardig en de schoonheid van jouw uitspraak is verschrikkelijk Attisch en dat welgevallige is ook vol van overtuigingskracht en het begrip en het precieze en het overtuigende op het juiste moment van jouw logische uiteenzettingen ..., dat alles is gezamenlijk bij jou voorhanden. Dus vervul de rol van eerste aanklager en zeg uit naam van allen dat wat past. Denk nu aan dat alles en als door jou

Γοργίαν¹ ἢ Πῶλον ἢ Πρόδικον² ἢ Ἴππίαν³ εἴρηται· δεινότερος οὗτός ἐστιν. ἐπίπαττε⁴ οὖν καὶ τῆς εἰρωνείας καὶ τὰ κομψὰ⁵ ἐκεῖνα καὶ συνεχῆ⁶ ἐρώτα, κἄν σοι δοκῆ, κάκεῖνό που παράβυσον⁷, ὡς "ὁ μέγας ἐν οὐρανῷ Ζεὺς πτηνὸν ἄρμα ἐλαύνων" ἀγανακτήσειεν ἄν, εἰ μὴ οὗτος ὑπόσχοι τὴν δίκην.

ΠΛΑΤΩΝ

[23] Μηδαμῶς, ἀλλὰ τινα τῶν σφοδροτέρων⁸ προχειρισώμεθα⁹, Διογένη τοῦτον ἢ Ἀντισθένη¹⁰ ἢ Κράτητα¹¹ ἢ καὶ σέ, ὦ Χρύσιππε· οὐ γὰρ δὴ κάλλους ἐν τῷ παρόντι καὶ δεινότητος συγγραφικῆς¹² ὁ καιρός, ἀλλὰ τινος ἐλεγκτικῆς καὶ δικανικῆς παρασκευῆς¹³. ῥήτωρ δὲ ὁ Παρρησιάδης ἐστίν.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ¹⁴

Ἄλλ' ἐγὼ αὐτοῦ κατηγορήσω· οὐδὲ γὰρ πάνυ μακρῶν οἶμαι τῶν λόγων δεήσεσθαι. καὶ ἄλλως¹⁵ ὑπὲρ ἅπαντας ὕβρισμαι δὴ ὀβολῶν πρῶην ἀποκεκηρυγμένος¹⁶.

¹ De Gorgias is een belangrijke Socratische dialoog waarin Plato de retoricus Gorgias, gespecialiseerd in overtuigingskracht, plaatst tegenover de filosoof Sokrates, die gebruik maakt van ontrading of weerlegging. Thema van de dialoog is het recht van de sterkste en de rechtvaardigheid.

² Prodikos (Πρόδικος) van Keos (ca. 465-ca. 400 v.Chr.), een van de bekendste Griekse sofisten. Over zijn leven bezitten we slechts schaarse gegevens: hij maakte veel reizen o.a. als gezant, verbleef veelvuldig in Athene en vroeg hoge honoraria voor zijn onderricht. Drie titels van werken zijn overgeleverd, Περὶ φύσεως (Over de natuur), Περὶ φύσεως ἀνθρώπου (Over de natuur van de mens) en Ἔτη (Jaargetijden), maar naar de inhoud van deze geschriften moeten we grotendeels gissen. Plato laat Prodikos optreden in zijn Protagoras.

³ Hippias van Elis (geboren rond 450 v.Chr. in Athene, leefde ten minste tot 399 v.Chr.) was een Grieks sofist. Hij was jonger dan zijn tijdgenoot en tevens sofist Protagoras en zou als zijn opvolger beschouwd kunnen worden. Plato heeft hem in twee dialogen laten optreden: De Hippias Maior en Minor.

⁴ ἐπιπάττω + gen. part. strooien op/over

⁵ κομψός spitsvondig

⁶ συνεχής samenhangend

⁷ παραβύω bij iets inschuiven

⁸ σφοδρός heftig, onstuimig

⁹ προχειρίζομαι voor de dag halen, kiezen

¹⁰ Antisthenes (ca. 445 - ca. 365 v.Chr.) was een Griekse filosoof uit Athene, een leerling van Sokrates die beschouwd wordt als de grondlegger van het filosofisch cynisme en leermeester van Diogenes van Sinope. De naam Cynisme werd gegeven aan deze stroming omdat Antisthenes om zijn antiplatonisme kracht bij te zetten in plaats van in een sjeke Academie het hondenkerkhof buiten Athene koos als plaats om te filosoferen. Antisthenes werd ook wel de Grote Hond genoemd en Diogenes van Sinope de koninklijke hond.

¹¹ Kratès van Athene, zoon van Antigènes van de deme Thriasia, was een stoïcijnse filosoof in de 3e eeuw v.Chr. Krates was een leerling en vriend van Polemon van Athene en werd diens opvolger als hoofd van de Stoïcijnse school. De vriendschap tussen beiden was erg intens en werd in de klassieke tijd dikwijls aangehaald als voorbeeld. Diogenes Laërtius heeft een epigram overgeleverd van de dichter Antagoras waarin de anekdote verteld wordt dat beiden samen begraven werden in één tombe.

¹² συγγραφικός proza schrijvend

¹³ παρασκευή ή voorbereiding, maatregelen

¹⁴ Diogenes van Sinope (Sinope 404 v.Chr. – Korinthe 323 v.Chr.) was een Griekse filosoof uit de school der cynici.

¹⁵ ἄλλως zonder reden, overigens

¹⁶ ἀποκηρύττω verkopen

iets tegen Gorgias of Polos of Prodikos of Hippias is ingebracht, bundel dat. En ook moet je het bestrooien met die geveinsde onwetendheid en stel die spistvondige en samenhangende vragen en als het jou goed toe schijnt, schuif dan ook daarbij dit in, dat “de grote Zeus in de hemel op zijn gevleugelde wagen rijdend”¹ zich wel zal ergeren, als hij daar niet gestraft wordt.

Plato

[23] Absoluut niet, maar laten we iemand van de onstuimigeren kiezen, Diogenes daar, of Antisthenes of Kratètès of ook jou Chrysispos. Want dit is niet het juiste moment voor schoonheid in de huidige situatie of voor geducht proza maar voor voorbereiding van juridische weerlegging. Parresiades is namelijk een rhetor.

Diogenes

Welaan, laat ik hem dan aanklagen. Want volgens mij zal er geen heel lang betoog nodig zijn. En sowieso ben ik meer dan allen geschoffeerd, omdat ik onlangs voor 2 obolen ben verkocht.

¹ Plato, *Phaedrus*, 246e

ΠΛΑΤΩΝ

Ὁ Διογένης, ὦ Φιλοσοφία, ἐρεῖ τὸν λόγον ὑπὲρ ἀπάντων. μέμνησο δέ, ὦ γενναῖε, μὴ τὰ σεαυτοῦ μόνον πρεσβεύειν¹ ἐν τῇ κατηγορίᾳ, τὰ κοινὰ δὲ ὀρᾶν· εἰ γάρ τι καὶ πρὸς ἀλλήλους διαφερόμεθα² ἐν τοῖς δόγμασι, σὺ δὲ τοῦτο μὲν μὴ ἐξέταζε³, μηδὲ ὅστις ἐστὶν ὁ ἀληθέστερος νῦν λέγε, ὅλως δὲ ὑπὲρ Φιλοσοφίας αὐτῆς ἀγανάκτει περιυβρισμένης καὶ κακῶς ἀκουούσης ἐν τοῖς Παρρησιάδου λόγοις, καὶ τὰς προαιρέσεις⁴ ἀφείς, ἐν αἷς διαλλάττομεν⁵, ὃ κοινὸν ἅπαντες ἔχομεν, τοῦτο ὑπερμάχει⁶. ὄρα· σὲ μόνον προεστησάμεθα καὶ ἐν σοὶ τὰ πάντα ἡμῶν νῦν κινδυνεύεται, ἢ σεμνότατα δόξαι ἢ τοιαῦτα πιστευθῆναι οἷα οὗτος ἀπέφηνε.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

[24] Θαρρεῖτε, οὐδὲν ἐλλείψομεν⁷· ὑπὲρ ἀπάντων ἐρῶ. κἂν ἡ Φιλοσοφία δὲ πρὸς τοὺς λόγους ἐπικλασθεῖσα⁸ — φύσει γὰρ ἡμερος⁹ καὶ πρᾶός¹⁰ ἐστὶν— ἀφεῖναι διαβουλεύηται αὐτόν, ἀλλ’ οὐ τὰ ἐμὰ ἐνδεήσει¹¹. δείξω γὰρ αὐτῷ ὅτι μὴ μάτην¹² ξυλοφοροῦμεν¹³.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Τοῦτο μὲν μηδαμῶς, ἀλλὰ τῷ λόγῳ μᾶλλον· ἄμεινον γὰρ ἤπερ τῷ ξύλῳ. μὴ μέλλε¹⁴ δ’ οὖν. ἤδη γὰρ ἐγκέχυται¹⁵ τὸ ὕδωρ καὶ πρὸς σὲ τὸ δικαστήριον ἀποβλέπει.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Οἱ λοιποὶ καθιζέτωσαν¹⁶, ὦ Φιλοσοφία, καὶ ψηφοφορεῖτωσαν¹⁷ μεθ’ ὑμῶν, Διογένης δὲ κατηγορεῖτω μόνος.

¹ πρεσβεύω	behartigen, ambassadeur zijn van
² διαφέρομαι	verschillen
³ ἐξετάζω	onderzoeken, vergelijken, bewijzen
⁴ προαίρεσις ἢ	filosofische denkwijze, partij
⁵ διαλλάττω <i>intr.</i>	verschillen
⁶ ὑπερμαχέω	strijden voor
⁷ ἐλλείπω	tekort schieten
⁸ ἐπικλάω	vermurwen, breken
⁹ ἡμερος	zacht, tam
¹⁰ πρᾶός	vriendelijk
¹¹ ἐνδέω	ontbreken
¹² μάτην	zo maar, vergeefs
¹³ ξυλοφορέω	knuppels dragen
¹⁴ μέλλω	dralen
¹⁵ ἐγγέω	gieten in (de waterklok)
¹⁶ -τωσαν: <i>imperativus 3^e pl.</i>	
¹⁷ ψηφοφορέω	stemmen

Plato

Philosophia, Diogenes zal voor ons het pleidooi houden. Denk eraan, brave borst, dat je niet alleen jouw eigen belangen behartigt in je aanklacht, maar dat je het gemeenschappelijke belang voor ogen houdt. Want als we ook onderling enigszins verschillen in onze leerstellingen, dan moet je echter dat niet onderzoeken en niet moet je zeggen wie de gene is die het meest de waarheid in pacht heeft, maar totaal je ergernis uiten over het feit dat Philosophia buitengewoon geschoffeerd is en dat er van haar kwaad gesproken wordt in de betogen van Parresiades en laat de filosofische denkwijzes weg waarin wij verschillen, maar strijd wel voor wat wij allen gemeenschappelijk hebben. Kijk. Wij hebben jou alleen voor ons aangewezen en het hangt van jou nu af, of dat al het onze indrukwekkender schijnt of dat zulke dingen zoals hij aan het licht heeft gebracht, geloofd worden.

Diogenes

[24] Wees gerust, wij zullen het in niets laten afweten. Ik zal voor allen spreken. Ook als Philosophia naar aanleiding van de woorden zal breken -want zij heeft een zachte en vriendelijke aard- en zal besluiten hem te laten gaan, maar dan nog niet zal dat aan mij liggen. Want ik zal hem laten zien dat we niet voor niets knuppels dragen¹.

Philosophia

Dat moet je echt niet doen, maar gebruik eerder het woord, want dat is toch beter dan die knuppel. Maar treuzel nu niet, want het water zit al in de waterdief en de rechtbank heeft zijn ogen op jou gericht.

Parresiades

De rest moet gaan zitten, Philosophia, en samen met jullie stemmen en Diogenes moet als enige de aanklacht uitspreken.

¹ in een onverwachte wending zoals je in de komedie kunt verwachten

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Οὐ δέδιας οὖν μή σου καταψηφίσωνται¹;

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Οὐδαμῶς· πλείοσι γοῦν κρατῆσαι βούλομαι.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Γενναῖά² σου ταῦτα· καθίσατε δ' οὖν. σὺ δέ, ὦ Διόγενες, λέγε.

Diogenes' rede

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

[25] Οἷοι μὲν ἡμεῖς ἄνδρες ἐγενόμεθα παρὰ τὸν βίον, ὧν Φιλοσοφία, πάνυ ἀκριβῶς οἶσθα καὶ οὐδὲν δεῖ λόγων· ἵνα γὰρ τὸ κατ' ἐμὲ σιωπήσω, ἀλλὰ Πυθαγόραν τοῦτον καὶ Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλη καὶ Χρύσιππον καὶ τοὺς ἄλλους τίς οὐκ οἶδεν ὅσα εἰς τὸν βίον καλὰ εἰσεκομίσαντο³; ἃ δὲ τοιούτους ὄντας ἡμᾶς ὁ τρισκατάρατος οὗτοσι Παρρησιάδης ὕβρικεν ἤδη ἐρῶ. Ῥήτωρ γὰρ τις, ὡς φασιν, ὦν, ἀπολιπὼν τὰ δικαστήρια καὶ τὰς ἐν ἐκείνοις εὐδοκίμησεις⁴, ὁπόσον ἢ δεινότητος⁵ ἢ ἀκμῆς⁶ ἐπεπόριστο⁷ ἐν τοῖς λόγοις, τοῦτο πᾶν ἐφ' ἡμᾶς συσκευασάμενος⁸ οὐ παύεται αὐτὸς μὲν ἀγορεύων κακῶς γόητας καὶ ἀπατεῶνας⁹ ἀποκαλῶν, τὰ πλήθη δὲ ἀναπειθῶν καταγελαῖν¹⁰ ἡμῶν καὶ καταφρονεῖν ὡς τὸ μηδὲν ὄντων· μᾶλλον δὲ καὶ μισεῖσθαι πρὸς τῶν πολλῶν ἤδη πεποίηκεν αὐτούς τε ἡμᾶς καὶ σὲ τὴν Φιλοσοφίαν, φληνάφους¹¹ καὶ λήρους¹² ἀποκαλῶν τὰ σὰ καὶ τὰ σπουδαιότατα ὧν ἡμᾶς ἐπαίδευσας¹³ ἐπὶ χλευασμῶ¹⁴ διεξιῶν, ὥστε αὐτὸν μὲν κροτεῖσθαι¹⁵ καὶ ἐπαινεῖσθαι πρὸς τῶν θεατῶν, ἡμᾶς δὲ ὑβρίζεσθαι. φύσει γὰρ τοιοῦτόν ἐστιν ὁ πολὺς λεῶς¹⁶,

¹ καταψηφίζομαι + *gen.* zijn stem uitbrengen tegen, schuldig verklaren

² γενναῖος flink, dapper

³ εἰσκομίζομαι introduceren

⁴ εὐδοκίμησις ἢ eer, achting, reputatie

⁵ δεινότης ἢ knapheid

⁶ ἀκμή ἢ scherpte hoogtepunt, beslissing

⁷ πορίζω verschaffen, uitvinden

⁸ συσκευάζομαι gereed maken

⁹ ἀπατέων ὁ bedrieger

¹⁰ καταγελάω + *gen.* uitlachen

¹¹ φληνάφος ὁ geklets

¹² λῆρος ὁ kletspraat

¹³ παιδεύω opleiden, trainen

¹⁴ χλευασμός hoon, bespotting

¹⁵ κροτέω klappen voor

¹⁶ λεῶς ὁ volk

Philosophia

Ben jij dan niet bang, dat ze tegen jou stemmen?

Parresiades

Absoluut niet. Ja, het is mijn intentie met de meerderheid winnen.

Philosophia

Dat is dapper van jou. Gaat (*tegen de anderen*) dus zitten en jij Diogenes, spreek.

Diogenes' rede

Diogenes

[25] Wat voor een man ik me heb betoond tijdens het leven, Philosophia, weet ik precies en dat behoeft geen woorden. Ik zal niet over mij spreken, maar wie van jullie weet niet van Pythagoras daar en Plato en Aristoteles en Chrysippos en die anderen al het goede dat zij in het leven hebben geroepen? Maar ik zal niet zeggen, waarmee die drie keer vervloekte Parrasiades zich vergrepen heeft aan ons, hoewel wij zoveel bijdragen. Want hij heeft als advocaat, zoals men zegt, de rechtbanken en de roem aldaar vaarwel gezegd, maar al wat aan geduchtheid en scherpte in woorden was uitgevonden, dat alles heeft hij tegen ons in stelling gebracht en hijzelf houdt niet op kwaad van ons te spreken: hij noemt ons bedriegers en oplichters en hij haalt de massa over om ons te bespotten en op ons neer te kijken alsof wij niets zijn. Erger, hij heeft er ook voor gezorgd dat wij nu door de meesten gehaat worden, wij zelf en jij Philosophia en hij noemt jouw onderwerpen lariekoek en kletspraat en het meest serieuze waarin je ons onderwezen hebt, behandelt hij om ons te bespotten zodat hij wel applaus krijgt en door zijn publiek geprezen wordt, maar wij geschoffeerd worden. Want het merendeel van het volk is zo qua aard

χαίρουσι τοῖς ἀποσκώπτουσιν καὶ λαιδορουμένοις, καὶ μάλισθ' ὅταν τὰ σεμνότατα εἶναι δοκοῦντα διασύρηται¹, ὡσπερ ἀμέλει² καὶ πάλαι ἔχαιρον Ἀριστοφάνει καὶ Εὐπόλιδι Σωκράτη τουτονὶ ἐπὶ χλευασίᾳ³ παράγουσιν ἐπὶ τὴν σκηνὴν καὶ κωμωδοῦσιν ἀλλοκότους⁴ τινὰς περὶ αὐτοῦ κωμωδίας.

Καίτοι ἐκεῖνοι μὲν καθ' ἑνὸς ἀνδρὸς ἐτόλμων τοιαῦτα, καὶ ἐν Διονυσίοις ἐφειμένον⁵ αὐτὸ ἔδρων, καὶ τὸ σκῶμμα ἐδόκει μέρος τι τῆς ἑορτῆς, καὶ ὁ θεὸς ἴσως ἔχαιρε φιλόγελώς⁶ τις ὦν.

[26] ὁ δὲ τοὺς ἀρίστους συγκαλῶν, ἐκ πολλοῦ φροντίσας καὶ παρασκευασάμενος καὶ βλασφημίας τινὰς εἰς παχὺ βιβλίον ἐγγράψας, μεγάλη τῇ φωνῇ ἀγορεύει κακῶς Πλάτωνα, Πυθαγόραν, Ἀριστοτέλη τοῦτον, Χρύσιππον ἐκεῖνον, ἐμὲ καὶ ὅλως ἅπαντας οὔτε ἑορτῆς ἐφειείσης οὔτε ἰδίᾳ⁷ τι πρὸς ἡμῶν παθῶν· εἶχε γὰρ ἂν τινα συγγνώμην αὐτῷ τὸ πρᾶγμα, εἰ ἀμυνόμενος, ἀλλὰ μὴ ἄρχων αὐτὸς ἔδρα.

Ὁ δὲ πάντων δεινότατον, ὅτι τοιαῦτα ποιῶν καὶ τὸ σὸν ὄνομα, ὧν Φιλοσοφία, ὑποδύεται⁸ καὶ ὑπελθῶν⁹ τὸν Διάλογον ἡμέτερον οἰκέτην ὄντα, τούτῳ συναγωνιστῆ καὶ ὑποκριτῆ¹⁰ χρῆται καθ' ἡμῶν, ἔτι καὶ Μένιππον¹¹ ἀναπέισας ἐταῖρον ἡμῶν ἄνδρα συγκωμωδεῖν¹² αὐτῷ τὰ πολλά, ὃς μόνος οὐ πάρεστιν οὐδὲ κατηγορεῖ μεθ' ἡμῶν, προδοὺς τὸ κοινόν.

[27] Ἄνθ' ὧν ἀπάντων ἄξιόν ἐστιν ὑποσχεῖν αὐτὸν τὴν δίκην. ἢ τί γὰρ ἂν εἰπεῖν ἔχοι τὰ σεμνότατα διασύρας ἐπὶ τοσοῦτων μαρτύρων; χρήσιμον γοῦν καὶ πρὸς ἐκείνους τὸ τοιοῦτον, εἰ θεάσαιντο αὐτὸν κολασθέντα¹³, ὡς μηδὲ ἄλλος τις ἔτι καταφρονοίη Φιλοσοφίας· ἐπεὶ τό γε τὴν ἡσυχίαν ἄγειν καὶ ὑβριζόμενον

¹ διασύρω	bespotten
² ἀμέλει	zeker, natuurlijk
³ χλευασία ἢ	hoon, bespottling
⁴ ἀλλόκοτος	ongehoord, hard
⁵ ἐφειμένον	toegestaan
⁶ φιλόγελώς	goedlachs
⁷ ἰδίᾳ	persoonlijk
⁸ ὑποδύομαι	zich aanmeten, zich verschuilen achter
⁹ ὑπέρχομαι	zich indringen bij
¹⁰ ὑποκριτῆς ὁ	toneelspeler, huichelaar

¹¹ *Menippos van Gadara (ca. 350 v.Chr. – ca. 270 v.Chr.) was een cynische filosoof en auteur. Van zijn leven en zijn werk is weinig bekend, van zijn invloed iets meer. Hij gaf in het bijzonder de aanzet tot de menippeïsche satire.*

Menippos was van oorsprong geen Helleen maar een Feniciër uit Gadara. Hij was een voormalige slaaf die een rijk man werd door te bedelen of – waarschijnlijker – door zaken. Zo'n vermogen ging tegen alle cynische beginselen in en wekte dan ook de nodige spotlust op. Volgens de overlevering verbleef hij te Korinthe in het Kraneion en te Athene in het Lykeion. In Thebe was hij de leerling van Krates en had hij contact met Metrokles. Door zijn biograaf Diogenes Laërtios werd Menippos schijnbaar voor een oppervlakkige potsenmaker gehouden. Hij schetst vijandig het beeld van een woekeraar en een zelfmoordenaar, wat door historici niet als betrouwbaar wordt beschouwd, te meer daar de eerste kwalificatie berust op de dubieuze autoriteit van Hermippos van Smyrna.

¹² συγκωμωδέω	meebespotten
¹³ κολάζω	bestrafen, kortwieken

dat zij blij zijn met het de spot drijven en schelden en vooral wanneer datgene wat het meest eerbiedwaardige schijnt te zijn, te kijk wordt gezet; zo waren ze zeker ook lang geleden in hun sas, toen Aristophanes en Eupolis¹ Sokrates ter bespottung ten tonele voerden en zij enige harde komedies over hem op de planken brachten om hem belachelijk te maken. En toch, die comici durfden dergelijke dingen tegen één man en ze deden dat terwijl het op de Dionysia mocht en de spot scheen een deel van het feest te zijn en de god was misschien wel blij omdat hij een goedlachs persoon is.

[26] Maar Parresiades roept de aanzienlijksten bijeen en na er lang over te hebben gebrainstormd en voorbereidingen getroffen te hebben en enige belastingen in een dik boekwerk geschreven te hebben, spreekt hij met luide stem kwaad van Plato, Pythagoras, Aristoteles hier, Chrysippos daar, van mij, om kort te gaan van allen zowel zonder dat een feest hem daartoe aangezet heeft als ook zonder dat hij persoonlijk iets van ons te lijden heeft gehad. Want dan zou hij daarvoor enig excuus hebben, als hij dat ter verdediging deed, maar niet als hijzelf dat als eerste doet.

Maar dit is het allerergste dat hij, terwijl hij zulke dingen doet, zowel zich verschuilt achter jouw naam, Philosophia, als ook zich heeft opgedrongen aan Dialogos die onze huisgenoot is en hem gebruikt als medestander en gesprekspartner tegen ons en dat hij bovendien ook Menippos, onze makker, heeft overgehaald om samen met hem het meeste belachelijk te maken; die Menippos is als enige niet aanwezig en als enige hem niet aanklaagt met: hij heeft de gemeenschappelijke zaak verraden.

[27] Voor dit alles verdient hij het gestraft te worden. Of wat zal hij dan wel kunnen zeggen, aangezien hij het meest eerbiedwaardige ten overstaan van zovele getuigen heeft bespot. Zoiets is zeker ook met betrekking tot die mensen daar nuttig, als ze zien dat hij gestraft wordt, zodat ook niemand anders meer neer kijkt op Philosophia. Want het je rustig houden en het verdragen

¹ Eupolis van Athene, met Aristophanes en Kratinos de belangrijkste Attische dichter van de Oude Komēdie. Van zijn leven is weinig bekend; zijn literaire werkzaamheid viel, voor zover we kunnen nagaan, tussen 430 en 410. Aanvankelijk was hij bevriend met Aristophanes, later bekoelde de verhouding. Zevenmaal zou hij de eerste prijs gewonnen hebben. Van 14 - volgens anderen 17 stukken kennen we de titels en bezitten we, ook op papyri, meer dan 400 fragmenten.

In de Κόλακες (De vleiers; eveneens van 421) richtte hij zijn aanvallen op Kallias, Protagoras en andere sofisten.

Betrekkelijk goed is ons Eupolis' blijspel Δῆμοι (De gemeenten) bekend, opgevoerd in 412 v.Chr. na de noodlottige afloop van de Atheense expeditie naar Sicilië; in dit stuk worden door Myronides vroegere staatslieden (Solon, Miltiades, Aristides, Perikles) uit de Hades naar de aarde teruggebracht om advies te geven in de benarde situatie. In de oudheid werd Eupolis, hooglijk geprezen om zijn vindingrijkheid en de elegantie van zijn trefzekere geestigheid.

ἀνέχεσθαι¹ οὐ μετριότητος², ἀλλὰ ἀνανδρίας καὶ εὐηθείας³ εἰκότως ἂν νομίζοιτο. τὰ μὲν γὰρ τελευταῖα τίνι φορητά⁴; ὃς καθάπερ⁵ τὰ ἀνδράποδα παραγαγὼν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ πωλητήριον⁶ καὶ κήρυκα ἐπιστήσας ἀπημπολόησεν⁷, ὡς φασιν, τοὺς μὲν ἐπὶ πολλῶ, ἐνίους δὲ μνάς Ἀττικῆς, ἐμὲ δὲ ὁ παμπονηρότατος οὗτος δὴ ὀβολῶν· οἱ παρόντες δὲ ἐγέλων. Ἄνθ' ὧν αὐτοὶ τε ἀνεληλύθαμεν⁸ ἀγανακτήσαντες καὶ σὲ ἀξιοῦμεν τιμωρήσειν⁹ ἡμῖν τὰ ἔσχατα ὑβρισμένοις.

ΠΛΑΤΩΝ

[28] Εὖ γε, ὦ Διόγενες, ὑπὲρ ἀπάντων καλῶς ὅποσα ἐχρῆν ἅπαντα εἴρηκας.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Παύσασθε ἐπαινοῦντες· ἔγχει¹⁰ τῷ ἀπολογουμένῳ. σὺ δὲ ὁ Παρρησιάδης λέγε ἤδη ἐν τῷ μέρει· σοὶ γὰρ τὸ νῦν ρεῖ. μὴ μέλλε οὔν.

Parresiades'pleidooi

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

[29] Οὐ πάντα μου, ὦ Φιλοσοφία, κατηγόρησε Διογένης, ἀλλὰ τὰ πλείω καὶ ὅσα ἦν χαλεπώτερα οὐκ οἶδα ὅ τι παθῶν παρέλιπεν. ἐγὼ δὲ τοσοῦτου δέω ἔξαρνος¹¹ γενέσθαι ὡς οὐκ εἶπον αὐτά, ἢ ἀπολογία τινὰ μεμελετηκῶς¹² ἀφῆχθαι, ὥστε καὶ εἴ τινα ἢ αὐτὸς ἀπεσιώπησεν ἢ ἐγὼ μὴ πρότερον ἔφθην εἰρηκῶς, νῦν προσθήσειν¹³ μοι δοκῶ. οὕτως γὰρ ἂν μάθοις οὔστινας ἀπεκῆρυττον¹⁴ καὶ κακῶς ἠγόρευον ἀλαζόνας καὶ γόητας ἀποκαλῶν. καί μοι μόνον τοῦτο παραφυλάττετε, εἰ ἀληθῆς περὶ αὐτῶν ἐρῶ. εἰ δὲ τι βλάσφημον ἢ τραχὺ¹⁵ φαίνοιτο ἔχων ὁ λόγος, οὐ τὸν διελέγχοντα ἐμέ, ἀλλ' ἐκείνους ἂν οἶμαι δικαιότερον αἰτιάσαισθε, τοιαῦτα ποιοῦντας.

¹ ἀνέχομαι + <i>part.</i>	het verdragen te
² μετριότης ὁ	gematigdheid
³ εὐηθεία	naïviteit
⁴ φορητός	dragelijk
⁵ καθάπερ	precies zoals
⁶ πωλητήριον τό	markt
⁷ ἀπεμπολόω	verkopen
⁸ ἀνέρχομαι	naar boven (de bovenwereld) komen
⁹ τιμωρέω + <i>dat.</i>	wreken
¹⁰ ἐγγέω	(water in de waterklok) gieten
¹¹ ἔξαρνος	ontkennend
¹² μελετάω	instuderen
¹³ προστίθημι	toevoegen
¹⁴ ἀποκηρύττω	openlijk bekend laten maken
¹⁵ τραχύς	scherp, hard

van schofferingen kan men natuurlijk niet zien als eigen aan gematigdheid, maar aan lafheid en naïviteit. Want voor wie is dat tenslotte dragelijk? Hij heeft ons als slaven op de markt binnen gebracht en ons na een veilingmeester te hebben aangesteld verkocht, naar men zegt, sommigen voor veel, anderen voor één Attische mna¹, maar mij heeft die allerslechtste voor twee obolen² verkocht en de aanwezigen lachten daarom.

Juist daarom uit ergernis zijn wij de Akropolis opgegaan en wij willen dat jij hem voor ons straft, omdat wij erger dan erg geschoffeerd zijn.

Plato

[28] Goed, Diogenes jij hebt al wat moest goed ter verdediging van ons gezegd.

Philosophia

Houdt op met prijzen. Giet water in de waterdief voor de aangeklaagde. Jij, Parresiades, spreek nu op jouw beurt. Want het water stroomt nu voor jou. Treuzel dus niet.

Parresiades' pleidooi

Parresiades

[29] Philosophia, Diogenes heeft niet alle aanklachten tegen mij uitgesproken, maar het meerendeel en al wat problematischer voor mij was, heeft hij achterwege gelaten en ik weet niet wat hem daarbij bezielde heeft. In plaats van dat ik ontken dat gezegd te hebben en dat ik hier gekomen ben met een ingestudeerde verdedigingsrede besluit ik, ook als hetzij hijzelf sommige dingen verzwegen heeft hetzij dat ik het eerder niet al verteld heb, dat nu aan zijn aanklacht toe te voegen. Want zo kunt u vernemen wie ik te koop aanbod en van wie ik slecht sprak door ze oplichters en bedriegers te noemen. En jullie moeten voor mij alleen dat in de gaten houden, of ik daarover de waarheid zal vertellen. Maar als mijn betoog iets godslasterlijks of hardes blijkt te hebben, dan zullen jullie wel niet mij, die die aantijgingen weerlegt, maar hen met meer recht, volgens mij, ervan beschuldigen dat ze dat soort dingen doen.

¹ Een mna is zoveel als een dagloon.

² Een obool is 1/6 mna.

Ἐγὼ γὰρ ἐπειδὴ τάχιστα συνείδον ὅποσα τοῖς ῥητορεύουσιν¹ ἀναγκαῖον τὰ δυσχερῆ² προσεῖναι, ἀπάτην καὶ ψευδὸς καὶ θρασύτητα καὶ βοήν καὶ ὠθισμούς καὶ μυρία ἄλλα, ταῦτα μὲν, ὥσπερ εἰκὸς ἦν, ἀπέφυγον, ἐπὶ δὲ τὰ σά, ᾧ Φιλοσοφία, καλὰ ὀρμήσας³ ἤξιουν ὅποσον ἔτι μοι λοιπὸν τοῦ βίου καθάπερ ἐκ ζάλης⁴ καὶ κλύδωνος⁵ εἰς εὐδιόν⁶ τινα λιμένα ἐσπλεύσας ὑπὸ σοὶ σκεπόμενος⁷ καταβιῶναι.

[30] Κάπειδὴ μόνον παρέκυψα⁸ εἰς τὰ ὑμέτερα, σὲ μὲν, ὥσπερ ἀναγκαῖον ἦν, καὶ τούσδε ἅπαντας ἐθαύμαζον ἀρίστου βίου νομοθέτας ὄντας καὶ τοῖς ἐπ' αὐτὸν ἐπειγομένοις⁹ χεῖρα ὀρέγοντας, τὰ κάλλιστα καὶ συμφωρότατα παραινοῦντας, εἴ τις μὴ παραβαίνοι αὐτὰ μηδὲ διολισθάνοι¹⁰, ἀλλ' ἀτενές¹¹ ἀποβλέπων εἰς τοὺς κανόνας οὓς προτεθείκατε, πρὸς τούτους ῥυθμίζοι¹² καὶ ἀπευθύνοι¹³ τὸν ἑαυτοῦ βίον, ὅπερ νῆ Δία καὶ τῶν καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς ὀλίγοι ποιοῦσιν.

[31] Ὅρων δὲ πολλοὺς οὐκ ἔρωτι φιλοσοφίας ἐχομένους ἀλλὰ δόξης μόνον τῆς ἀπὸ τοῦ πράγματος ἐφιεμένου¹⁴, καὶ τὰ μὲν πρόχειρα ταῦτα καὶ δημόσια καὶ ὅποσα παντὶ μιμεῖσθαι ῥάδιον εὔ μάλα εὐκότατος ἀγαθοῖς ἀνδράσι, τὸ γένειον¹⁵ λέγω καὶ τὸ βάδισμα¹⁶ καὶ τὴν ἀναβολήν, ἐπὶ¹⁷ δὲ τοῦ βίου καὶ τῶν πραγμάτων ἀντιφθεγομένους τῷ σχήματι καὶ τάναντία ὑμῖν ἐπιτηδεύοντας¹⁸ καὶ διαφθείροντας τὸ ἀξίωμα¹⁹ τῆς ὑποσχέσεως, ἡγανάκτουν, καὶ τὸ πρᾶγμα ὅμοιον ἐδόκει μοι καθάπερ ἂν εἴ τις ὑποκριτῆς τραγωδίας μαλθακὸς αὐτὸς ὦν καὶ γυναικεῖος Ἀχιλλέα ἢ Θησέα ἢ καὶ τὸν Ἡρακλέα ὑποκρίνοιτο²⁰ αὐτὸν μήτε βαδίζων μήτε βοῶν ἠρωϊκόν, ἀλλὰ θρυπτόμενος²¹ ὑπὸ τηλικούτῳ

¹ ῥητορεύω	welsprekendheid onderwijzen, een (pronk)rede houden
² δυσχερῆς	moeilijk, onaangenaam
³ ὀρμάω	zich in beweging zetten, stormen
⁴ ζάλη ἢ	storm
⁵ κλύδων ὀ	ruw water
⁶ εὐδιος	zonnig, kalm
⁷ σκέπομαι	beschutting zoeken
⁸ παρακύπτω	met aandacht kijken naar, zich verdiepen in
⁹ ἐπείγομαι	zich haasten naar
¹⁰ διολισθάνω	ontglippen
¹¹ ἀτενές adv.	ingespannen, ernstig
¹² ῥυθμίζω	afmeten, ordenen, in een bepaalde positie brengen
¹³ ἀπευθύνω	leiden, besturen
¹⁴ ἐφίεμαι	verlangen, streven naar
¹⁵ γένειον τό	kin, baard
¹⁶ βάδισμα τό	manier van gaan
¹⁷ ἐπί + gen.	aangaande, betreffende
¹⁸ ἐπιτηδεύω	bedrijven
¹⁹ ἀξίωμα τό	waardigheid, positie
²⁰ ὑποκρίνομαι	spelen, vertolken
²¹ θρύπτομαι	zich verwijfd kleden, zich aanstellen

Want zodra ik gezien had hoeveel onaangenaamheden bij de welsprekenden pasten, bedrog en leugen en overmoed en geschreeuw en geduw en ontelbare andere dingen, ben ik dat wel, zoals logisch was, ontvlucht. Maar nadat ik koers gezet had, Philosophia, naar jouw goede eigenschappen, wenste ik om al de levenstijd die mij nog restte bij jou beschutting te zoeken als was ik vanuit een storm en ruw water een kalme haven binnen gevaren en om weer tot leven te komen.

[30] En toen ik mij slechts in jullie leer verdiept had, had ik bewondering voor jou -daar was geen ontkomen aan- en voor al dezen als wetgevers van het beste leven en omdat jullie een hand uitsteken naar de mensen die zich naar dat leven haasten terwijl jullie de beste en nuttigste adviezen geven, gesteld dat de persoon in kwestie ze niet overtreedt en hem niet ontglipt maar met zijn oog strak op de richtlijnen die jullie hebben voorgelegd, zijn eigen leven daarnaar ordent en daarop richt, juist wat ook weinigen onder jullie zelf doen.

[31] Ik zie echter dat velen niet in de greep van liefde voor filosofie zijn maar dat ze alleen maar naar de roem verlangen die daaruit voortkomt en dat zij wel in die voor de hand liggende en volkse zaken en in alles wat makkelijk na te volgen is, zeer wel lijken op voortreffelijke mannen -ik heb het over de baard en de manier van gaan en het omwerpen van de mantel- maar zij zijn, zo zie ik, in het leven en in hun handelen in tegenspraak met hun voorkomen en dat zij het tegenovergestelde van jullie doen en zo de waardigheid van hun professie teniet doen en daarom ergerde ik me en de situatie scheen mij hetzelfde te zijn alsof een tragedietoneelspeler die zelf zacht en vrouwelijk is, Achilleus of Theseus of ook Herakles zelf speelt zonder dat hij als een held voortgaat of schreeuwt, maar terwijl hij zich aanstelt onder zo een masker

προσωπεΐω¹, ὄν οὐδ' ἂν ἡ Ἑλένη ποτὲ ἢ Πολυξένη ἀνάσχοιντο πέρα² τοῦ μετρίου αὐταῖς προσεικότα, οὐχ ὅπως ὁ Ἡρακλῆς ὁ Καλλίνικος, ἀλλὰ μοι δοκεῖ τάχιστ' ἂν ἐπιτρίψαι τῷ ῥοπάλῳ παίων τοῦτον αὐτόν τε καὶ τὸ προσωπεῖον, οὕτως ἀτίμως κατατεθλημμένος³ πρὸς αὐτοῦ.

[32] Τοιαῦτα καὶ αὐτὸς ὑμᾶς πάσχοντας ὑπ' ἐκείνων ὁρῶν οὐκ ἤνεγκα τὴν αἰσχύνην τῆς ὑποκρίσεως, εἰ πίθηκοι⁴ ὄντες ἐτόλμησαν ἠρώων προσωπεῖα περιθέσθαι ἢ τὸν ἐν Κύμη⁵ ὄνον⁶ μιμήσασθαι, ὃς λεοντῆν⁷ περιβαλόμενος ἡξίου λέων αὐτὸς εἶναι, πρὸς ἀγνοοῦντας⁸ τοὺς Κυμαίους ὀγκώμενος⁹ μάλα τραχὺ καὶ καταπληκτικόν¹⁰, ἄχρι¹¹ δὴ τις αὐτόν ξένος καὶ λέοντα ἰδὼν καὶ ὄνον πολλάκις ἤλεγξε¹² καὶ ἀπεδίωξε παίων τοῖς ξύλοις.

Ὁ δὲ μάλιστά μοι δεινόν, ὧ φιλοσοφία, κατεφαίνεται, τοῦτο ἦν· οἱ γὰρ ἄνθρωποι εἶ τινα τούτων ἐώρων πονηρὸν ἢ ἄσχημον¹³ ἢ ἀσελγές¹⁴ τι ἐπιτηδεύοντα, οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ φιλοσοφίαν αὐτὴν ἠτιᾶτο καὶ τὸν Χρῦσιππον εὐθύς ἢ Πλάτωνα ἢ Πυθαγόραν ἢ ὄτου ἐπώνυμον¹⁵ αὐτόν ὁ διαμαρτάνων ἐκεῖνος ἐποιεῖτο καὶ οὗ τοὺς λόγους ἐμιμεῖτο· καὶ ἀπὸ τοῦ κακῶς βιοῦντος πονηρὰ περὶ ὑμῶν εἶκαζον¹⁶ τῶν πρὸ πολλοῦ τεθνηκότων· οὐ γὰρ παρὰ ζῶντας ὑμᾶς ἢ ἐξέτασις¹⁷ αὐτοῦ ἐγίνετο, ἀλλ' ὑμεῖς μὲν ἐκποδῶν, ἐκεῖνον δὲ ἐώρων σαφῶς ἅπαντες δεινὰ καὶ ἄσεμνα ἐπιτηδεύοντα, ὥστε ἐρήμην¹⁸ ἠλίσκεσθε¹⁹ μετ' αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὴν ὁμοίαν διαβολὴν²⁰ συγκατεσπᾶσθε.

[33] Ταῦτα οὐκ ἤνεγκα ὁρῶν ἔγωγε, ἀλλ' ἤλεγχον αὐτοὺς καὶ διέκρινον²¹ ἀφ' ὑμῶν· ὑμεῖς δέ, τιμᾶν ἐπὶ τούτοις δέον²², εἰς δικαστήριόν με ἄγετε. οὐκοῦν ἦν

¹ προσωπεῖον τό	masker
² πέρα τοῦ μετρίου	bovenmatig
³ καταθελύνω	verwijfd maken
⁴ πίθηκος ὁ	aap
⁵ Κύμη ἢ	Cyme, stad in Aeolis; verwijzing naar een fabel van Aisopos
⁶ ὄνος ὁ	ezel
⁷ λεοντῆ ἢ	leeuwenhuid
⁸ ἀγνοέω	niet (her)kennen
⁹ ὀγκόομαι	zich een air geven
¹⁰ καταπληκτικόν	schrikwekkend
¹¹ ἄχρι	totdat
¹² ἐλέγχω	aan de kaak stellen, de schuld bewijzen
¹³ ἄσχημος	lelijk
¹⁴ ἀσελγής	losbandig
¹⁵ ἐπώνυμος + gen.	genoemd naar
¹⁶ εἰκάζω	afbeelden, gissen
¹⁷ ἐξέτασις ἢ	onderzoek, vergelijking
¹⁸ ἐρήμην sc. δικήν adv.	bij verstek (een proces waarbij je niet aanwezig bent)
¹⁹ ἀλίσκομαι	veroordeeld worden
²⁰ διαβολή ἢ	verdachtmaking, laster
²¹ διακρίνω	afzonderen
²² acc. absolutus	

dat zelfs wel nooit Helena of Poluxena zou dulden, ook al zou het bovenmate op hen lijken, laat staan Herakles Kallinikos, maar volgens mij zou die wel met zijn knuppel hemzelf en dat masker slaan en verbrijzelen, omdat hij zo eerloos verwijfd door hem op de planken is gebracht.

[32] Ik zie dat jullie ook zulke dingen door hen ondergaan, maar ik heb de schande van dat toneelspel niet verdragen, als zij het waagden als apen maskers van helden op te zetten of die ezel in Kyme na te doen die na een leeuwehuid omgedaan te hebben een leeuw wilde zijn, terwijl hij tegen de Kymaiers die geen leeuw kenden zeer hard en schrikwekkend balkte, totdat dan een of andere vreemdeling die zowel een leeuw als ook ezel vaak gezien had, hem ontmaskerde en hem met stokslagen wegjoeg.

Maar wat mij als verschrikkelijkste duidelijk werd, Philosophia, was het volgende: als men namelijk iemand van die lieden iets slechts of iets lelijks of iets losbandigs zag doen, was er niemand onder de mensen die niet Philosophia zelf beschuldigde en direct Chrysippos of Plato of Pythagoras of wiens naam diegene, die de fout inging, claimde en wiens woorden hij navolgde. En op grond van degene die slecht leefde vormden de mensen zich een slecht beeld van jullie die lang geleden gestorven zijn, want het onderzoek van die persoon geschiedde niet tijdens jullie leven, maar jullie waren weg en zij allen zagen duidelijk hoe hij verschrikkelijke onwaardige daden beging, zodat jullie bij verstek samen met hem veroordeeld werden en meegesleurd werden in dezelfde laster.

[33] Ik verdroeg het niet dat te zien, maar ik bewees hun schuld en ik scheidde hen van jullie af. Maar jullie brengen mij voor het gerecht, hoewel jullie mij daarom moeten eren. Als ik dan zal zien hoe iemand van de in de Eleusinische

τινα καὶ τῶν μεμημένων¹ ἰδῶν ἐξαγορεύοντα ταῖν θεαῖν² τὰ ἀπόρρητα³ καὶ ἐξορχούμενον⁴ ἀγανακτήσω καὶ διελέγξω, ἐμὲ τὸν ἀσεβοῦντα ἠγήσεσθε εἶναι; ἀλλ' οὐ δίκαιον. ἐπεὶ καὶ οἱ ἀθλοθέται⁵ μαστιγοῦν εἰώθασιν, ἦν τις ὑποκριτῆς Ἀθηνᾶν ἢ Ποσειδῶνα ἢ τὸν Δία ὑποδεδυκῶς⁶ μὴ καλῶς ὑποκρίνηται μηδὲ κατ' ἀξίαν τῶν θεῶν, καὶ οὐ δὴ που ὀργίζονται αὐτοῖς ἐκεῖνοι, διότι τὸν περικείμενον⁷ αὐτῶν τὰ προσωπεῖα καὶ τὸ σχῆμα ἐνδεδυκότα ἐπέτρεψαν παίειν τοῖς μαστιγοφόροις⁸, ἀλλὰ καὶ ἥδονται ἄν, οἶμαι, μᾶλλον μαστιγουμένω· οἰκέτην μὲν γὰρ τινα ἢ ἄγγελον μὴ δεξιῶς⁹ ὑποκρίνασθαι¹⁰ μικρὸν τὸ πταῖσμα¹¹, τὸν Δία δὲ ἢ τὸν Ἡρακλέα μὴ κατ' ἀξίαν ἐπιδείξασθαι τοῖς θεαταῖς, ἀποτρόπαιον¹² ὡς αἰσχρόν.

[34] Καὶ γὰρ αὖ καὶ τότε πάντων ἀτοπώτατόν ἐστιν, ὅτι τοὺς μὲν λόγους ὑμῶν πάνυ ἀκριβοῦσιν¹³ οἱ πολλοὶ αὐτῶν, καθάπερ δὲ ἐπὶ τοῦτο μόνον ἀναγινώσκοντες¹⁴ αὐτοὺς καὶ μελετῶντες, ὡς τάναντία ἐπιτηδεύειν, οὕτως βιοῦσιν. τὸ μὲν γὰρ βιβλίον χρημάτων φησὶ δεῖν καταφρονεῖν¹⁵ καὶ δόξης καὶ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν οἶεσθαι καὶ ἀόρητον¹⁶ εἶναι καὶ τῶν λαμπρῶν τούτων ὑπερορᾶν¹⁷ καὶ ἐξ ἰσοτιμίας¹⁸ αὐτοῖς διαλέγεσθαι, καλὰ, ὦ θεοί, καὶ σοφὰ καὶ θαυμάσια λέγον¹⁹ ὡς ἀληθῶς. οἱ δὲ καὶ αὐτὰ ταῦτα ἐπὶ μισθῷ διδάσκουσιν καὶ τοὺς πλουσίους τεθήπασιν²⁰ καὶ πρὸς τὸ ἀργύριον κεχήνασιν²¹, ὀργιλώτεροι²² μὲν τῶν κυνιδίων ὄντες, δειλότεροι δὲ τῶν λαγωῶν, κολακικώτεροι²³ δὲ τῶν πιθήκων, ἀσελγέστεροι δὲ τῶν ὄνων, ἀρπακτικώτεροι δὲ τῶν γαλῶν²⁴, φιλονεικώτεροι δὲ τῶν ἀλεκτρυόνων. τοιγαροῦν γέλωτα ὀφλισκάνουσιν²⁵

¹ μυέω	in de mysteriën inwijden
² dualis; bedoeld worden	<i>natuurlijk Persefone en Demeter van de kleine mysteriën in Athene en de grote in Eleusis</i>
³ ἀπόρρητος	geheim; <i>men mocht niet over die mysteriën buiten de ingewijden spreken</i>
⁴ ἐξορχέομαι	te schande maken, bespotten
⁵ ἀθλοθέτης ὁ	hij die de spelen vaststelt en leidt; <i>in Athene waren er 10</i>
⁶ ὑποδουομαι	een rol spelen, een masker dragen
⁷ περικειμαι	aanhebben
⁸ μαστιγοφόρος ὁ	een zweep dragend (een lagere) beambte
⁹ δεξιῶς	gunstig, vaardig
¹⁰ ὑποκρίνομαι	antwoorden, toneelspelen, de rol vervullen van
¹¹ πταῖσμα τό	dwaling fout
¹² ἀποτρόπαιος	kwaad afwerend, onheilspellend
¹³ ἀκριβῶς	geheel weten
¹⁴ ἀναγινώσκω	lezen
¹⁵ καταφρονέω + gen.	neerkijken
¹⁶ ἀόρητος	niet opvliegend
¹⁷ ὑπεροράω	minachten
¹⁸ ἰσοτιμία	gelijke positie
¹⁹ subject τό βιβλίον	
²⁰ τέθηπα	verbaasd staan; <i>hier transitief en pf. met praesensbetekenis</i>
²¹ χάσκω	met open mond kijken naar, zich vergapen
²² ὀργίλος	driftig
²³ κολακικός	vleiend
²⁴ γαλῆ ἢ	wezel
²⁵ ὀφλισκάνω	zich op de hals halen

mysteriën ingewijden uit de school klapt met de geheimen van de beide godinnen en die bespot en ikme dus zal ergeren en hun schuld aan het licht zal brengen, zullen jullie dan denken dat ik degene ben die goddeloos handelt? Maar dat is niet rechtvaardig. Wanneer ook de organisatoren van de spelen gewoon zijn zweepstraffen toe te delen, als een toneelspeler met het masker van Athene of van Poseidon of Zeus op niet goed die rol vertolkt en niet zoals de goden het verdienen, dan worden de goden toch niet, dunkt me, boos op die organisatoren omdat ze degenen met de zweep hebben opgedragen de man met hun masker op en met hun kleding aan te slaan, maar ze zullen zich ook wel meer verheugen over het feit dat die man geseseld wordt. Want het is dan wel een kleine dwaling als je niet een slaaf of een bode vaardig op de planken brengt, maar Zeus of Herakles niet waardig aan de toeschouwers tonen is onheilspellend omdat we het ontierend vinden.

[34] En toch is daarentegen ook dit allervreemdste dat de meesten van hen jullie woorden wel heel precies weten, maar dat ze wel zo leven alsof zij die woorden lezen en bestuderen met alleen dat doel om namelijk het tegenovergestelde te doen. Want hun boek zegt geld te minachten en roem en te menen dat alleen het goede deugt en het niet opvliegend zijn en op die in het oog vallende personen neer te kijken en om met hen op voet van gelijkheid te spreken en daarmee zegt dat boek werkelijk goede en wijze en bewonderenswaardige dingen. Zowel onderwijzen zij juist dat tegen loon als ook betoveren ze zo de rijken en vergapen zij zich aan het geld, terwijl ze verbeterer zijn dan hondjes, maar laffer dan hazen, maar wel weer vleierder dan apen en koppiger dan ezels en roofzuchtiger dan wezels en twistzieker dan hanen. Daarom dan worden ze

ώθιζόμενοι¹ ἐπ' αὐτὰ καὶ περὶ τὰς τῶν πλουσίων πυλῶνας² ἀλλήλους παραγκωνιζόμενοι³ καὶ δεῖπνα πολυάνθρωπα δειπνοῦντες καὶ ἐν αὐτοῖς τούτοις ἐπαινοῦντες φορτικῶς καὶ πέρα⁴ τοῦ καλῶς ἔχοντος ἐμφορούμενοι⁵ καὶ μεμψίμοιροι⁶ φαινόμενοι καὶ ἐπὶ τῆς κύλικος⁷ ἀτερπῆ καὶ ἀπωδὰ⁸ φιλοσοφοῦντες καὶ τὸν ἄκρατον⁹ οὐ φέροντες· οἱ ἰδιῶται δὲ ὅποσοι πάρειςιν, γελῶσι δηλαδὴ καὶ καταπτύουσιν φιλοσοφίας, εἰ τοιαῦτα καθάρματα¹⁰ ἐκτρέφει.

[35] Τὸ δὲ πάντων αἴσχιστον, ὅτι μηδενὸς δεῖσθαι λέγων ἕκαστος αὐτῶν, ἀλλὰ μόνον πλούσιον εἶναι τὸν σοφὸν κεκραγῶς¹¹ μικρὸν ὕστερον προσελθὼν αἰτεῖ καὶ ἀγανακτεῖ μὴ λαβῶν, ὅμοιον ὡς¹² εἴ τις ἐν βασιλικῷ σχήματι ὀρθὴν τιάραν ἔχων καὶ διάδημα καὶ τὰ ἄλλα ὅσα βασιλείας γνωρίσματα¹³ προσαιτιοῖ¹⁴ τῶν ὑποδεεστέρων¹⁵ δεόμενος¹⁶.

Ὅταν μὲν οὖν λαβεῖν¹⁷ αὐτοὺς δέη, πολὺς ὁ περὶ τοῦ κοινωνικόν¹⁸ εἶναι δεῖν λόγος καὶ ὡς ἀδιάφορον¹⁹ ὁ πλοῦτος καί, «Τί γὰρ τὸ χρυσίον²⁰ ἢ τὰργύριον, οὐδὲν τῶν ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς²¹ ψήφων διαφέρων²²;» ὅταν δὲ τις ἐπικουρίας δεόμενος ἐταῖρος ἐκ παλαιοῦ καὶ φίλος ἀπὸ πολλῶν ὀλίγα αἰτῆ προσελθὼν, σιωπὴ καὶ ἀπορία καὶ ἀμαθία καὶ παλινωδία²³ τῶν δογμάτων πρὸς τὸ ἐναντίον· οἱ δὲ πολλοὶ περὶ φιλίας ἐκεῖνοι λόγοι καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ τὸ καλὸν οὐκ οἶδα ὅποι ποτὲ οἴχεται ταῦτα ἀποπτάμενα²⁴ πάντα, πτερόεντα ὡς ἀληθῶς ἔπη, μάτην²⁵ ὀσημέραι πρὸς αὐτῶν ἐν ταῖς διατριβαῖς²⁶ σκιαμαχοῦμενα²⁷.

¹ ὠθίζομαι	in gedrang zijn, twisten met elkaar
² πυλῶν ὁ	vestibule
³ παραγκωνίζομαι	met de ellebogen opzij stoten
⁴ πέρα + <i>gen.</i>	meer dan, voorbij aan
⁵ ἐμφορέομαι	naar binnen werken, eten
⁶ μεμψίμοιρος	ontevreden, knorren
⁷ κύλιξ ἢ	beker
⁸ ἀπωδος	smakeloos
⁹ ἄκρατος	zuiver
¹⁰ καθάρμα τό	stuk vuil
¹¹ κράζω	schreeuwen
¹² ὅμοιον ὡς	precies zoals
¹³ γνώρισμα	kenmerk, herkenningsteken
¹⁴ προσαιτέω	bovendien vorderen, meer verlangen
¹⁵ ὑποδεής	geringer, zwakker, behoeftiger
¹⁶ δέομαι + <i>gen.</i>	vragen aan
¹⁷ λαμβάνω	krijgen (geld/hulp)
¹⁸ κοινωνικός	sociaal, gul
¹⁹ ἀδιάφορος	onverschillig, geen onderscheid makend, indifferens/er niet toedoeënd
²⁰ χρυσίον τό	goudstuk
²¹ αἰγιαλός	strand, kust
²² διαφέρω + <i>gen.</i>	verschillen van
²³ παλινωδία ἢ	het herroepen van een vroeger gezag door een nieuw lied
²⁴ ἀποπέτομαι	wegvliegen
²⁵ μάτην	zo maar, zonder reden
²⁶ διατριβή ἢ	school
²⁷ σκιαμαχώ	schaduw gevechten houden

uitgelachen, omdat ze met elkaar in clinch liggen met het oog daarop en elkaar verdringen bij de vestibules van de rijken en aan drukbezochte diners deelnemen en juist daar choquant met lof strooien en meer dan wat goed is naar binnen werken en ontevreden blijken en bij hun beker wijn onverkwikkelijk en smakeloos filosofie bedrijven en de onvermengde wijn niet verdragen. Al de gewone lieden die erbij zijn, lachen natuurlijk en verachten filosofie, als het dat soort uitschot voortbrengt.

[35] Maar het allerschandelijkste is het dat een ieder van hen terwijl hij zegt niets nodig te hebben, maar schreeuwt dat alleen de wijze rijk is, even later er als de kippen bij is en bedelt en geërgerd is als hij niets gekregen heeft, precies zoals indien iemand in koninklijke outfit met een tiara recht op zijn hoofd en een kroon en al de andere koninklijke onderscheidingstekens die er zijn nog meer vraagt en vordert van de zwakkeren.

Wanneer zij dan hulp moeten krijgen, dan gaat het vooral erover dat men gul moet zijn en dat de rijkdom er niet toe doet en “Wat immers stelt dat goudstuk of dat zilverstuk voor, aangezien het in niets verschilt van de kiezelstenen op de stranden. Maar wanneer een aloude makker en vriend hulp nodig heeft en naar hen toekomt en een kleine bijdrage uit een groot bezit vraagt, dan is er stilte en radeloosheid en verblindheid en draaien ze hun leerstellingen 180 graden om. Die vele woorden van hen over vriendschap en de deugd en het goede zijn ik weet niet waarheen allemaal vervlogen: het zijn werkelijk gevleugelde woorden en ze worden zonder reden dagelijks in hun scholen in schaduwgevechten gebezigd.

[36] μέχρι γὰρ τούτου φίλος ἕκαστος αὐτῶν, εἰς ὅσον ἂν μὴ ἀργύριον ἢ χρυσίον ἢ προκείμενον ἐν τῷ μέσῳ· ἦν δέ τις ὀβολὸν ἐπιδείξει μόνον, λέλυται μὲν ἢ εἰρήνη, ἄσπονδα¹ δὲ κἀκήρυκτα² πάντα, καὶ τὰ βιβλία ἐξαλήλιπται³ καὶ ἡ ἀρετὴ πέφευγεν. οἷόν τι καὶ οἱ κύνες πάσχουσιν ἐπειδὴν τις ὄστοῦν εἰς μέσους αὐτοὺς ἐμβάλη· ἀναπηδήσαντες δάκνουσιν ἀλλήλους καὶ τὸν προαρπάσαντα τὸ ὄστοῦν ὑλακτοῦσιν⁴.

Λέγεται δὲ καὶ βασιλεύς τις Αἰγύπτιος πιθήκους ποτὲ πυρριχίζειν⁵ διδάξει καὶ τὰ θηρία —μιμηλότατα⁶ δέ ἐστι τῶν ἀνθρωπίνων— ἐκμαθεῖν τάχιστα καὶ ὀρχεῖσθαι ἀλουργίδας⁷ ἀμπεχόμενα καὶ προσωπεῖα περικείμενα, καὶ μέχρι γε πολλοῦ εὐδοκιμεῖν⁸ τὴν θέαν, ἄχρι⁹ δὴ θεατῆς τις ἀστεῖος κάρυα¹⁰ ὑπὸ κόλπου ἔχων ἀφῆκεν εἰς τὸ μέσον· οἱ δὲ πίθηκοι ἰδόντες καὶ ἐκλαθόμενοι¹¹ τῆς ὀρχήσεως¹², τοῦθ' ὅπερ ἦσαν, πίθηκοι ἐγένοντο ἀντὶ πυρριχιστῶν καὶ συντρίβων¹³ τὰ προσωπεῖα καὶ τὴν ἐσθῆτα καταρρήγνουον¹⁴ καὶ ἐμάχοντο περὶ τῆς ὀπώρας¹⁵ πρὸς ἀλλήλους, τὸ δὲ σύνταγμα¹⁶ τῆς πυρρίχης διελέλυτο καὶ κατεγελάτο ὑπὸ τοῦ θεάτρου.

[37] Τοιαῦτα καὶ οὗτοι ποιοῦσιν, καὶ ἔγωγε τοὺς τοιούτους κακῶς ἠγόρευον καὶ οὔποτε παύσομαι διελέγχων καὶ κωμωδῶν, περὶ ὑμῶν δὲ ἢ τῶν ὑμῖν παραπλησιῶν —εἰσὶ γὰρ, εἰσὶ τινες ὡς ἀληθῶς φιλοσοφίαν ζηλοῦντες καὶ τοῖς ὑμετέροις νόμοις ἐμμένοντες— μὴ οὕτως μανείην ἔγωγε ὡς βλάσφημον¹⁷ εἰπεῖν τι ἢ σκαιόν¹⁸. ἢ τί γὰρ ἂν εἰπεῖν ἔχοιμι; τί¹⁹ γὰρ ὑμῖν τοιοῦτον βεβίωται; τοὺς δὲ ἀλαζόνας ἐκείνους καὶ θεοῖς ἐχθροὺς ἄξιον οἶμαι μισεῖν. ἢ σὺ γάρ, ὦ Πυθαγόρα καὶ Πλάτων καὶ Χρῦσιππε καὶ Ἀριστότελες, τί φατε; προσήκειν²⁰ ὑμῖν τοὺς τοιούτους ἢ οἰκεῖόν τι καὶ συγγενές ἐπιδείκνυσθαι²¹ τῷ βίῳ; νῆ Δι'

¹ ἄσπονδος	zonder verdrag, onverzoenlijk
² ἀκήρυκτος	verbitterd, onverzoenlijk
³ ἐξαλείφω	uitwissen
⁴ ὑλακτέω	blaffen tegen
⁵ πυρριχίζω	een wapendans uitvoeren
⁶ μιμηλός	nabootsend
⁷ ἀλουργίς ἢ	purperen kleed
⁸ εὐδοκιμέω	in aanzien staan
⁹ ἄχρι	totdat
¹⁰ κάρυον τό	noot
¹¹ ἐκλανθάνομαι + <i>gen.</i>	vergeten
¹² ὀρχησις ἢ	het dansen
¹³ συντρίβω	stuk slaan
¹⁴ καταρρήγνυμι	kapot scheuren
¹⁵ ὀπώρα ἢ	vruchtengoest, vruchten
¹⁶ σύνταγμα τό	troepencontingent, menigte
¹⁷ βλάσφημος	lasterlijk
¹⁸ σκαιός	grof, plomp
¹⁹ <i>acc. Graecus, of acc. van inwendig object</i>	
²⁰ προσήκει	het past
²¹ ἐπιδείκνυμαι + <i>acc.</i>	met iets pronken

[36] Want een ieder van hen is tot dat moment een vriend, zolang er geen zilverstuk of goudstuk in het geding is. Maar als iemand naar een obool wijst, dan is de vrede opgeheven en dan is er alleen onverzoenlijkheid en bitterheid en zijn de boeken 'ausradiert' en is de deugd ervandoor. Zo gaat het ook bijvoorbeeld met honden, wanneer iemand een bot in hun midden gooit. Zij springen op en bijten elkaar en ze blaffen tegen de hond die het bot heeft weggekaapt.

Er wordt ook van een Egyptische koning verteld dat hij ooit apen de wapendans heeft laten onderwijzen en dat die beesten -zij bootsen namelijk het meest menselijke gedragingen na- het heel snel geleerd hebben en dat zij dansten gehuld in purperen kleren en met maskers op en dat schouwspel stond lang in aanzien totdat dan een geestige toeschouwer die noten onder zijn kleed had, die noten in hun midden gooide. Toen die apen die noten gezien hadden, vergaten ze het dansen en werden ze, juist wat zij ook waren, apen in plaats van wapendansers. Zij verbrijzelden de maskers en verscheurden de kleren en zij vochten met elkaar om de vruchten. Het troepencontingent van de wapendans was ontbonden en werd door het publiek uitgelachen.

[37] Dat soort dingen doen ook zij en ik sprak van dat soort lieden kwaad en ik zal nooit ophouden hen te ontmaskeren en te bespotten. Echter, over jullie of jullie naasten – want er zijn er, ja er zijn er er die werkelijk filosofie nastreven en zich houden aan jullie wetten- heb ik de wens niet zo gek te zijn dat ik iets lasterlijks of plomps zeg. Want wat dan voorwaar kan ik zeggen? In welk opzicht hebben jullie zo geleefd dat ik daar kritiek op kan hebben? Maar die bedriegers verdienen het in mijn ogen gehaat bij de goden te zijn. Of jij dan Pythagoras en Platoon en Chrysippos en Aristoteles, wat zeggen jullie? Dat dat soort lieden bij jullie horen of dat in hun leven iets getoond wordt dat eigen is aan en verwant is met jullie? Bij Zeus, dit is een gevalletje, zegt men, Herakles en een aap.

Ἡρακλῆς, φασίν, καὶ πίθηκος¹. ἢ διότι πώγωνας ἔχουσι καὶ φιλοσοφεῖν φάσκουσι καὶ σκυθρωποὶ εἰσι, διὰ τοῦτο χρὴ ὑμῖν εἰκάζειν αὐτούς; ἀλλὰ ἦνεγκα ἄν, εἰ πιθανοὶ² γοῦν ἦσαν καὶ ἐπὶ τῆς ὑποκρίσεως αὐτῆς· νῦν δὲ θᾶπτον ἄν γυψ ἀηδόνα³ μιμήσαιτο ἢ οὔτοι φιλοσόφους. Εἴρηκα ὑπὲρ ἑμαυτοῦ ὅποσα εἶχον. σὺ δέ, ὦ Ἀλήθεια, μαρτύρει πρὸς αὐτούς εἰ ἀληθῆ ἐστιν.

Vrijspraak

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

[38] Μετάστηθι⁴, ὦ Παρρησιάδη· ἔτι πορρωτέρω. τί ποιῶμεν ἡμεῖς; πῶς ὑμῖν εἰρηκέναι ἀνὴρ ἔδοξεν;

ΑΛΗΘΕΙΑ

Ἐγὼ μὲν, ὦ Φιλοσοφία, μεταξὺ λέγοντος αὐτοῦ κατὰ τῆς γῆς δῦναι εὐχόμεν· οὕτως ἀληθῆ πάντα εἶπεν. ἐγνώριζον γοῦν ἀκούουσα ἕκαστον τῶν ποιούντων αὐτὰ καὶ ἐφήρμοζον⁵ μεταξὺ⁶ τοῖς λεγομένοις, τοῦτο μὲν εἰς τόνδε, τοῦτο δὲ ὁ δεῖνα ποιεῖ· καὶ ὅλως ἔδειξε τοὺς ἄνδρας ἐναργῶς⁷ καθάπερ ἐπὶ τινος γραφῆς⁸ τὰ πάντα προσεικότας, οὐ τὰ σώματα μόνον ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς αὐτὰς εἰς τὸ ἀκριβέστατον ἀπεικάσας.

ΑΡΕΤΗ

Κάγὼ πάνυ ἠρυθρίασα⁹ ἢ Ἀρετή.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἑμεῖς δὲ τί φατέ;

ΠΛΑΤΩΝ

Τί δὲ ἄλλο ἢ ἀφεῖσθαι αὐτὸν τοῦ ἐγκλήματος καὶ φίλον ἡμῖν καὶ εὐεργέτην ἀναγεγράφθαι; τὸ γοῦν τῶν Ἰλιέων¹⁰ ἀτεχνῶς¹¹ πεπόνθαμεν· τραγωδόν τινα

¹ Ἡρακλῆς καὶ πίθηκος, een vaste uitdrukking over twee volledig tegengestelden: Herakles als de dommekracht en de aap als sluw dier (Chiliades. III.: id est Hercules et simia. De minime congruentibus. Simia dolis valet, Hercules viribus antecellit.)

² πιθανος	geloofwaardig
³ ἀηδών	nachtegaal
⁴ μεθίσταμαι	zich verwijderen, plaats maken
⁵ ἐφαρμόζω + dat.	betrekken op, paren aan
⁶ μεταξύ	intussen
⁷ ἐναργῶς	duidelijk, kenbaar
⁸ γραφή ἢ	schilderij
⁹ ἐρυθρίαω	blozen
¹⁰ Ἰλιεύς ὁ	Trojaan
¹¹ ἀτεχνῶς	gewoonweg, zomaar

Of moeten we, omdat zij baarden hebben en zeggen filosofie te bedrijven en knorrig zijn, hen daarom aan jullie gelijk stellen? Maar ik zou dat wel verdragen hebben, als zij tenminste geloofwaardig waren ook tijdens hun toneelspel. Maar nu zal wel een gier sneller een nachtegaal nabootsen dan zij daar filosofen.

Ik heb al wat ik had ter verdediging van mijzelf naar voren gebracht. En jij Alètheia, moet ten overstaan van hen ervan getuigenis afleggen, als dat waar is.

Vrijspraak

Philosophia

[38] Maak plaats, Parresiades. Nog verder. Wat moeten wij doen? Hoe heeft die man gesproken, vinden jullie?

Alètheia

Ik, Philosophia, wenste midden in zijn pleidooi in de aarde te verdwijnen. Zo waar was alles wat hij zei. Ik herkende inderdaad, toen ik luisterde, ieder van degenen die dat doen en ik koppelde hen intussen aan wat er gezegd werd, het ene aan hem, en dat weer doet gene. En hij zette die kerels volledig duidelijk neer met een volledig treffende gelijkenis, zoals op een schilderij, waarbij hij niet alleen hen fysiek zeer precies heeft weergegeven, maar ook geestelijk.

Aretè

Ook ik, Aretè, bloosde enorm.

Philosophia

En jullie, wat zeggen jullie?

Platoon

Wat anders dan dat hij van de aanklacht vrij gesproken is en dat hij als onze vriend en weldoener nu te boek staat? Wij hebben toch hetzelfde meegemaakt als de Trojanen: wij hebben hij hem als een tragicus tegen

τοῦτον ἐφ' ἡμᾶς κεινῆκαμεν¹ ἀσόμενον τὰς Φρυγῶν συμφοράς. ἀδέτω δ' οὔν
καὶ τοὺς θεοῖς ἐχθροὺς ἐκτραγωδεῖτω².

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Καὶ αὐτός, ὦ Φιλοσοφία, πάνυ ἐπαινῶ τὸν ἄνδρα καὶ ἀνατίθεμαι³ τὰ
κατηγορούμενα καὶ φίλον ποιῶμαι αὐτὸν γενναῖον ὄντα.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

[39] Εὖ ἔχει· πρόσιθι Παρρησιάδη· ἀφίεμέν σε τῆς αἰτίας, καὶ ἀπάσαις⁴
κρατεῖς, καὶ τὸ λοιπὸν ἴσθι ἡμέτερος ὢν.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Προσεκύνησα τήν γε πρώτην⁵· μᾶλλον δέ, τραγικώτερον αὐτὸ ποιήσειν μοι
δοκῶ· σεμνότερον γάρ·
ὦ μέγα σεμνὴ Νίκη, τὸν ἐμὸν
βίοντον κατέχοις
καὶ μὴ λήγοις⁶ στεφανοῦσα.

De hypokrieten aangeklaagd

ΑΡΕΤΗ

Οὐκοῦν δευτέρου κρατῆρος ἤδη καταρχώμεθα· προσκαλῶμεν κάκείνους, ὡς
δίκην ὑπόσχωσιν ἀνθ' ὧν εἰς ἡμᾶς ὑβρίζουσι· κατηγορήσει δὲ Παρρησιάδης
ἐκάστου.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ὅρθῶς, ὦ Ἀρετή, ἔλεξας. ὥστε σύ, παῖ Συλλογισμέ, κατακύψας⁷ εἰς τὸ ἄστου
προσκήρυττε⁸ τοὺς φιλοσόφους.

ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ

[40] Ἄκουε, σίγα· τοὺς φιλοσόφους⁹ ἤκειν εἰς ἀκρόπολιν ἀπολογησομένους ἐπὶ
τῆς Ἀρετῆς καὶ Φιλοσοφίας καὶ Δίκης.

¹ κινέω

in beweging brengen

² ἐκτραγωδέω

overdrijven, ontmaskeren

³ ἀνατίθεμαι

herroepen

⁴ sc. ταῖς ψήφοις

⁵ τήν γε πρώτην

vooralsnog

⁶ λήγω

ophouden

⁷ κατακύπτω

naar iets bukken om te kijken

⁸ προσκήρυττω

door een heraut laten roepen

⁹ vul aan: προσκηρύττω

ons op de been gebracht om de lotgevallen van de Trojanen te bezingen. Hij moet dat dan doen en de vijanden van de goden ontmaskeren.

Diogenes

Ook ik zelf, Philosophia, prijs de man enorm en ik herroep mijn punten van aanklacht en ik beschouw hem als een vriend, omdat hij een edele kerel is.

Philosophia

[39] Prima. Kom dichterbij, Parrasiades. Wij spreken je vrij van de aanklacht. Jij wint met alle stemmen en verder, weet dat je een van ons bent.

Parresiades

Ik ben vereerd, op de eerste plaats. Beter, ik besluit het meer conform een tragedie te doen, want het volgende is eerbiedwaardiger:

O grote eerbiedwaardige Nikè, mijn
leven moge u beheersen
en niet ophouden te bekransen.

De hypokrieten aangeklaagd

Aretè

Laten we dan nu met een tweede mengvat beginnen. Laten we ook hen voor het gerecht dagen opdat zij hun straf ondergaan voor hun euveldeaden die ze tegen ons begaan. Parresiades zal ieder aanklagen.

Philosophia

Dat heb jij goed gezegd, Aretè. Daarom moet jij, jongen Sullogismos, je vooroverbuigen om in de stad te koekeloeren en de filosofen ontbieden.

Sullogismos

[40] Luister, stil: dat de filosofen naar de Akropolis komen om zich te verdedigen in tegenwoordigheid van Aretè en Philosophia en Dikè.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Ὅρᾱς; ὀλίγοι ἀνίασι¹ γνωρίσαντες τὸ κήρυγμα, καὶ ἄλλως δεδίασι τὴν Δίκην· οἱ πολλοὶ δὲ αὐτῶν οὐδὲ σχολὴν ἄγουσιν ἀμφὶ τοὺς πλουσίους ἔχοντες. εἰ δὲ βούλει πάντας ἦκειν, κατὰ τάδε, ὦ Συλλογισμέ, κήρυττε—

ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ

Μηδαμῶς, ἀλλὰ σύ, ὦ Παρρησιάδη, προσκάλει καθ' ὅ τι σοι δοκεῖ.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

[41] Οὐδὲν τότε χαλεπὸν. Ἄκουε, σίγα. ὅσοι φιλόσοφοι εἶναι λέγουσιν καὶ ὅσοι προσήκειν² αὐτοῖς οἴονται τοῦ ὀνόματος, ἦκειν εἰς ἀκρόπολιν ἐπὶ τὴν διανομήν³. δύο μναῖ ἐκάστῳ δοθήσονται καὶ σησαμαῖος πλακοῦς⁴. ὅς δ' ἂν πώγωννα βαθὺν ἐπιδείξῃται, καὶ παλάθην⁵ ἰσχάδων⁶ οὗτός γε προσεπιλήψεται. κομίζειν⁷ δ' ἕκαστον σωφροσύνην μὲν ἢ δικαιοσύνην ἢ ἐγκράτειαν⁸ μηδαμῶς· οὐκ ἀναγκαῖα⁹ γὰρ ταῦτά γε, ἦν μὴ παρῆ· πέντε δὲ συλλογισμοὺς¹⁰ ἐξ ἅπαντος· οὐ γὰρ θέμις ἄνευ τούτων εἶναι σοφόν.

κεῖται δ' ἐν μέσσοισι δύο χρυσοῖο τάλαντα,¹¹
τῷ δόμεν¹², ὅς μετὰ πᾶσιν ἐριζέμεν ἕξοχος¹³ εἶη.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

[42] Βαβαί, ὅσοι· πλήρης μὲν ἡ ἄνοδος ὠθιζομένων ἐπὶ τὰς δύο μναῖς, ὡς ἦκουσαν μόνον· παρὰ¹⁴ δὲ τὸ Πελασγικὸν¹⁵ ἄλλοι καὶ κατὰ¹⁶ τὸ Ἀσκληπιεῖον¹⁷ ἔτεροι καὶ παρὰ τὸν Ἄρειον πάγον ἔτι πλείους, ἔνιοι δὲ καὶ κατὰ τὸν Τάλω

¹ ἀνειμι omhoog gaan

² *vul aan*: προσκηρύττω

³ διανομή ἢ toedeling, verdeling

⁴ πλακοῦς ὀ koek

⁵ παλάθη vruchtenkoek

⁶ ἰσχάς ἢ gedroogde vrucht

⁷ *nog steeds afhankelijk van προσκηρύττω*

⁸ ἐγκράτεια ἢ zelfmatiging

⁹ ἀναγκαῖος beperkend

¹⁰ συλλογισμὸς ὀ redenering

¹¹ *Homer, Iliad, boek 18 vs.435*

¹² *inf. aor., finaal*

¹³ ἕξοχος uitstekend

¹⁴ παρὰ + *acc.* voorbij, langs

¹⁵ τὸ Πελασγικὸν *sc. τεῖχος* de Pelasgische muur

¹⁶ κατὰ + *acc.* ter hoogte van

¹⁷ *Het Asklepieion was een tempelcomplex gewijd aan Asklepios in het Oude Athene. 429 v. Chr. De cultus voor Asklepios de Genezer was afkomstig uit Epidaurus, waar het belangrijkste heiligdom voor deze halfgod stond.*

Parresiades

Zie je? Er komen er maar weinig, hoewel ze de afkondiging hebben vernomen en ze zijn bovendien bang voor Dikè. De meesten van hen hebben zelfs geen tijd, omdat ze bij de rijken zijn. Als je wilt dat zij allemaal komen, dan moet jij, Sullogismos, zoiets als volgt afkondigen –

Sullogismos

Absoluut niet, maar jij, Parresiades, moet hen dagvaarden zoals jou het goed toeschijnt.

Parresiades

[41] Dat vormt geen probleem. Luister, stil: allen die zeggen filosofen te zijn en allen die denken bij hen te passen op grond van hun naam, moeten naar de Akropolis komen voor de toedeling. Twee mnai zullen aan een ieder gegeven worden en een sesamkoek. En wie een dichte baard zal laten zien, die zal daarbij ook nog eens een koek van gedroogde vijgen krijgen. Ieder moet absoluut niet bezonnenheid of rechtvaardigheid of zelfmatiging ... meenemen, -want het geeft geen problemen, als die er niet zijn- maar er moeten wel vijf redeneringen uit een ieder komen; zonder die is het niet geoorloofd wijs te zijn.

Er liggen twee gouden talenten in het midden

om die aan hem te geven die onder allen uitblinkt in het twisten.

Philosophia

[42] Hemeltje, wat een massa. De weg omhoog is vol. Ze verdringen elkaar voor twee mnai en dat hebben ze alleen maar van horen zeggen. Langs de Pelagische muur komen anderen en langs het Asklepieion weer anderen, en via de Areopaag nog meer, sommigen ook langs langs Taloos' graf

τάφον, οἱ δὲ καὶ πρὸς τὸ Ἄνακεῖον¹ προσθέμενοι κλίμακας ἀνέρπουσι²
βομβηδὸν³ νῆ Δία καὶ βοτρυδὸν⁴ ἔσμοῦ⁵ δίκην, ἵνα καὶ καθ' Ὅμηρον εἶπω·
ἀλλὰ κάκεῖθεν εὖ μάλα⁶ πολλοὶ κάντεῦθεν
μυρίοι, ὅσσα τε φύλλα καὶ ἄνθεα γίνεται ὥρη⁷.

μεστή⁸ δὲ ἡ ἀκρόπολις ἐν βραχεῖ⁹ κλαγγηδὸν¹⁰ προκαθιζόντων¹¹ καὶ πανταχοῦ
πήρα¹² κολακεία¹³, πώγων ἀναισχυντία, βακτηρία λιχνεία¹⁴, συλλογισμὸς
φιλαργυρία· οἱ ὀλίγοι δέ, ὅποσοι πρὸς τὸ πρῶτον κήρυγμα ἐκεῖνο ἀνήεσαν,
ἀφανεῖς καὶ ἄσημοι, ἀναμιχθέντες τῷ πλήθει τῶν ἄλλων, καὶ λελήθασιν ἐν τῇ
ὁμοιότητι τῶν ἄλλων σχημάτων.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Τοῦτο γοῦν τὸ δεινότατόν ἐστιν, ὧ φιλοσοφία, καὶ ὁ τις ἂν μέμψαιτο μάλιστά
σου, τὸ μηδὲν ἐπιβαλεῖν γνώρισμα¹⁵ καὶ σημεῖον αὐτοῖς· πιθανώτεροι γὰρ οἱ
γόητες οὔτοι πολλάκις τῶν ἀληθῶς φιλοσοφούντων.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἔσται τοῦτο μετ' ὀλίγον¹⁶, ἀλλὰ δεχόμεθα ἤδη αὐτούς.

ΠΛΑΤΩΝΙΚΟΣ

[43] Ἡμᾶς πρώτους χρὴ τοὺς Πλατωνικοὺς λαβεῖν.

ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΟΣ

Οὐκ, ἀλλὰ τοὺς Πυθαγορικοὺς ἡμᾶς· πρότερος γὰρ ὁ Πυθαγόρας ἦν.

ΣΤΩΙΚΟΣ

Ληρεῖτε¹⁷· ἀμείνους ἡμεῖς οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς.

¹ Ἄνακεῖον τό	Dioskourentempel, <i>waarschijnlijk ten oosten van de Akropolis</i>
² ἀνέρπω	omhoog kruipen
³ βομβηδόν	zoemend
⁴ βοτρυδόν	trosgevijs
⁵ ἔσμός ὁ	bijenzwerm, menigte
⁶ εὖ μάλα	zeer
⁷ ὥρη ἡ	(bepaald) tijdperk; <i>hier</i> de lente; ὅσα τε φύλλα καὶ ἄνθεα γίνεται ὥρη.
<i>Hom. II.2.468</i>	
⁸ μεστός	vol
⁹ ἐν βραχεῖ	in korte tijd
¹⁰ κλαγγηδόν	schreeuwend, snaterend
¹¹ προκαθίζω	zitting houden
¹² πήρα ἡ	knapzak
¹³ κολακεία ἡ	vleierij
¹⁴ λιχνεία ἡ	gulzigheid, snoeplust
¹⁵ γνώρισμα τό	kenmerk
¹⁶ μετ' ὀλίγον	zo dadelijk
¹⁷ ληρέω	kletspraak verkopen

en weer anderen hebben een ladder tegen de Dioskourentempel geplaatst en kruipen, bij Zeus, al zoemend en trosgewijs als een zwerm bijen omhoog zodat ik ook zoals Homeros zeg:

maar zowel hiervandaan als daarvandaan zeer velen,
tienduizenden, zoveel als bladeren en bloemen in de lente ontstaan.

In korte tijd zit de Akropolis vol met mensen die snaterend zitting houden en overal zijn er knapzakken en is er gevelei, schaamteloze baarden, stokken, gulzigheid, redeneringen en zilverlust. Maar die paar, zoveel als er op die eerste afkondiging omhoog gingen, zijn verborgen en spoorloos, opgegaan in de massa van de rest en ze zijn onopgemerkt door hun uiterlijke overeenkomst met de rest.

Parresias

Dat is inderdaad het verschrikkelijkste, Philosophia en wat men jou het meest kan verwijten, dat je helemaal geen kenmerk en teken op hen hebt gedrukt. Want die bedriegers zijn vele malen geloofwaardiger dan de ware filosofen.

Philosophia

Dat zal zo dadelijk gebeuren. Maar laten we hen nu ontvangen.

Een volgeling van Plato

[43] Wij Platonici moeten als eersten die obolen krijgen.

Een volgeling van Pythagoras

Nee, wij, de Pythagoraïers, want Pythagoras was er eerder.

Een stoicus

Jullie kletsen. Wij van de Stoa zijn beter.

ΠΕΡΙΠΑΤΗΤΙΚΟΣ

Οὐ μὲν οὖν, ἀλλ' ἔν γε τοῖς χρήμασι πρῶτοι ἂν ἡμεῖς εἴημεν οἱ ἐκ τοῦ Περιπάτου¹.

ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΟΣ

Ἡμῖν τοῖς Ἐπικουρείοις τοὺς πλακοῦντας δότε καὶ τὰς παλάθας· περὶ δὲ τῶν μνῶν περιμενοῦμεν, κἂν ὑστάτους δέη λαβεῖν.

ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΟΣ

Ποῦ τὰ δύο τάλαντα; δείξομεν γὰρ οἱ Ἀκαδημαῖκοι ὅσον τῶν ἄλλων ἐσμέν ἐριστικώτεροι.

ΣΤΩΙΚΟΣ

Οὐχ ἡμῶν γε τῶν Στωϊκῶν παρόντων

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

[44] Παύσασθε φιλονεικοῦντες². ὑμεῖς δὲ οἱ Κυνικοὶ μήτε ὠθεῖτε ἀλλήλους μήτε τοῖς ξύλοις παίετε³. ἐπ' ἄλλα γὰρ ἴστε κεκλημένοι. καὶ νῦν ἔγωγε ἡ Φιλοσοφία καὶ Ἀρετὴ αὕτη καὶ Ἀλήθεια δικάσομεν⁴ οἷτινες οἱ ὀρθῶς φιλοσοφοῦντές εἰσιν. εἴτα ὅσοι μὲν ἂν εὐρεθῶσιν κατὰ τὰ ἡμῖν δοκοῦντα βιοῦντες⁵, εὐδαιμονήσουσιν⁶ ἄριστοι κεκριμένοι· τοὺς γόητας δὲ καὶ οὐδὲν ἡμῖν προσήκοντας κακοὺς κακῶς ἐπιτρίψομεν⁷, ὡς μὴ ἀντιποιῶνται⁸ τῶν ὑπὲρ αὐτοῦς⁹ ἀλαζόνες ὄντες. τί τοῦτο; φεύγετε; νῆ Δία, κατὰ τῶν γε κρημνῶν¹⁰ οἱ πολλοὶ ἀλλόμενοι¹¹. κενὴ δ' οὖν ἡ ἀκρόπολις, πλὴν ὀλίγων τούτων ὅπόσοι μεμενήκασιν οὐ φοβηθέντες τὴν κρίσιν. [45] οἱ ὑπηρέται¹² ἀνέλεσθε τὴν

¹ Περιπατός ὁ	wandeling, wandelpark, <i>speciaal van het Lyceum van Aristoteles</i>
² φιλονεικέω	ruzie maken
³ παίω	slaan
⁴ δικάζω	oordeel vellen
⁵ βιοῦμαι, <i>aor.</i> ἐβίω	leven
⁶ εὐδαιμονέω	gelukkig zijn
⁷ ἐπιτρίβω	kapot maken, doden, vernietigen
⁸ ἀντιποιέομαι + <i>gen.</i>	aanspraak maken op
⁹ = αὐτοῦς	
¹⁰ κρημνός ὁ	steile rand
¹¹ ἄλλομαι	springen
¹² ὑπηρέτης ὁ	hulpbeambte, dienaar

Een Peripateticus

Nietes dus, maar op fysiek gebied zullen wij wel beter zijn, wij van het Wandelpark.

Een Epicureeër

Geef die koeken aan ons, Epicureeërs en die gedroogde vruchten. Wat die mnai betreft, we zullen blijven wachten, ook als wij die als laatsten moeten krijgen.

Een Academicus

Waar zijn die twee talenten? Wij Academici zullen laten zien hoeveel sofistischer wij zijn.

De Stoicus

Echt niet, wanneer wij Stoici er zijn.

Philosophia

[44] Houdt op met dat gekissebis. En jullie, Cynici, verdringt elkaar niet en slaat elkaar niet met die knuppels. Jullie moeten namelijk weten dat jullie voor andere zaken geroepen zijn. Nu zullen wij, én ik én Aretè daar én Alètheia het vonnis vellen wie het zijn die werkelijk filosofie bedrijven. Daarna zullen al degenen van wie bevonden zal zijn dat zij volgens onze maatstaven leven, gelukkig zijn, omdat ze als besten beoordeeld zijn, maar de bedriegers en die lieden die helemaal niet bij ons passen, zullen wij, slecht als ze zijn, op ellendige wijze afmaken; ze mogen namelijk als bedriegers geen aanspraak maken op wat ter verdediging van hen is. Wat is dat? Vluchten jullie? Bij Zeus, ja de meesten door van de steile randen te springen. Zo, de Akropolis is leeg, afgezien van die paar die gebleven zijn zonder angst voor het proces. [45] Jullie, dienaren, pakt

πήραν, ἦν ὁ Κυνικός ἀπέρριψεν ἐν τῇ τροπῇ¹. φέρ' ἴδω τί καὶ ἔχει· ἦ που
θέρμους² ἢ βιβλίον ἢ ἄρτους³ τῶν αὐτοπυριτῶν⁴;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Οὐκ, ἀλλὰ χρυσίον τουτὶ καὶ μύρον καὶ μαχαίριον κουρευτικὸν⁵ καὶ κάτοπτρον⁶
καὶ κύβους⁷.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Εὖ γε, ὦ γενναῖε. τοιαῦτα ἦν σοὶ τὰ ἐφόδια⁸ τῆς ἀσκήσεως⁹ καὶ μετὰ τούτων
ἠξίους λαιδορεῖσθαι πᾶσιν καὶ τοὺς ἄλλους παιδαγωγεῖν;

Beloning en bestraffing

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Τοιοῦτοι μὲν οὖν ὑμῖν οὗτοι. χρή δὲ ὑμᾶς σκοπεῖν ὄντινα τρόπον ἀγνοούμενα¹⁰
ταῦτα πεπαύσεται καὶ διαγνώσονται οἱ ἐντυγχάνοντες, οἵτινες οἱ ἀγαθοὶ αὐτῶν
εἰσι καὶ οἵτινες αὖ πάλιν οἱ τοῦ ἐτέρου βίου.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Σύ, ὦ Ἀλήθεια, ἐξεύρισκε· ὑπὲρ σοῦ γὰρ τοῦτο γένοιτ' ἄν, ὡς μὴ ἐπικρατῆ σου
τὸ Ψεῦδος μηδὲ ὑπὸ τῇ Ἀγνοίᾳ λανθάνωσιν οἱ φαῦλοι τῶν ἀνδρῶν σε τοὺς
χρηστοὺς μεμιμημένοι.¹¹

ΑΛΗΘΕΙΑ

[46] Ἐπ' αὐτῶ, εἰ δοκεῖ, Παρρησιάδη ποιησώμεθα τὸ τοιοῦτον, ἐπεὶ χρηστὸς
ᾧπται καὶ εὖνους ἡμῖν καὶ σέ, ὦ Φιλοσοφία, μάλιστα θαυμάζων, παραλαβόντα
μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Ἐλεγχον ἅπασιν τοῖς φάσκουσι φιλοσοφεῖν ἐντυγχάνειν. εἴθ' ὄν
μὲν ἄν εὖρη γνήσιον ὡς ἀληθῶς φιλόσοφον, στεφανωσάτω θαλλοῦ¹² στεφάνω

¹ τροπή ἢ	het op de vlucht jagen/slaan
² θέρμος ὁ	lupine
³ ἄρτος ὁ	brood
⁴ αὐτοπυρίτης ὁ	bruinbrood
⁵ κουρευτικός	kapper-
⁶ κάτοπτρον τό	spiegel
⁷ κύβος ὁ	dubbelsteen
⁸ τὰ ἐφόδια	reisgeld, hulpmiddelen, contanten
⁹ ἀσκησις ἢ	beroep
¹⁰ ἀγνοεῖω	niet bemerken/(her)kennen
¹¹ μιμέομαι	navolgen, nabootsen
¹² θαλλός ὁ	loof

de knapzak, die die Cynicus heeft weggegooid, toen hij op de vlucht sloeg. Wel, laat ik eens kijken wat die ook maar bevat. Misschien lupines of een boekje of bruine broden?

Een dienaar

Nee, maar dat is een goudstuk en myrte-olie en een kappersmesje en een spiegel en dobbelstenen.

Philosophia

Wel, mijn beste. Dat waren jouw hulpmiddelen voor je beroep en daarmee wilde jij op allen schelden en de anderen opvoeden?

Beloning en bestraffing

Parresiades

Weet dus, zij zijn zo. Jullie moeten bekijken hoe een eind gemaakt zal worden aan die situatie dat dat niet herkend wordt en hoe de mensen die met hen in contact komen door zullen hebben wie de goeden onder hen zijn en wie daarentegen van dat andere leven zijn.

Philosophia

Alètheia, dat moet jij uitvinden. Want dat zal wel jou betreffen dat Leugen niet de meerdere van jou zal zijn en dat die slechte lieden niet door Onwetendheid, zonder dat jij het merkt, de deugdelijken hebben nagedaan.

Alètheia

[46] Laten we dan, als het u belieft, omwille van juist Parresiades dat zo regelen, want we hebben gezien dat hij deugt en ons welgezend is en de grootste bewondering voor u, Philosophia, heeft: hij moet met Weerlegging in zijn gezelschap allen ontmoeten die zeggen filosoof te zijn. Verder moet hij een ieder van wie hij tot de conclusie komt dat hij een echte filosoof is, met een loofkrans bekransen en naar het Prytaneion¹ roepen, maar als hij iemand ontmoet -zoals er velen zijn- die een vervloekte huichelaar van de filosofie is, dan moet hij hem zijn versleten mantel aftrekken en zijn baard afscheren

¹ Het Prytaneion was de zetel van de Prytaneis (regering) in Athene. De Prytanen vormden het dagelijkse bestuur van de stad. Het Prytaneion staat in het centrale deel van de stad: de Agora. Daar brandde het heilige vuur van Hestia, de godin van het haardvuur.

καὶ εἰς τὸ Πρυτανεῖον καλεσάτω, ἦν δέ τινα —οἷοι πολλοὶ εἰσι— καταράτω ἀνδρὶ ὑποκριτῆ φιλοσοφίας ἐντύχη, τὸ τριβώνιον περισπάσας¹ ἀποκείρατω² τὸν πώγωννα ἐν χρῶ πάνυ τραγοκουρικῆ³ μαχαίρα καὶ ἐπὶ τοῦ μετώπου στίγματα ἐπιβαλέτω ἢ ἐγκαυσάτω κατὰ τὸ μεσόφρυον⁴. ὁ δὲ τύπος⁵ τοῦ καυτήρος⁶ ἔστω ἀλώπηξ⁷ ἢ πίθηκος.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Εὖ γε, ὦ Ἀλήθεια, φής· ὁ δὲ ἔλεγχος, Παρρησιάδη, τοιόσδε ἔστω, οἷος ὁ τῶν ἀετῶν πρὸς τὸν ἥλιον εἶναι λέγεται, οὐ μὰ Δί' ὥστε κάκείνους ἀντιβλέπειν τῷ φωτὶ καὶ πρὸς ἐκεῖνο δοκιμάζεσθαι⁸, ἀλλὰ προθεῖς χρυσίον καὶ δόξαν καὶ ἡδονὴν ὃν μὲν ἂν αὐτῶν ἴδης ὑπερορῶντα⁹ καὶ μηδαμῶς ἐλκόμενον πρὸς τὴν ὄψιν, οὗτος ἔστω ὁ τῷ θαλλῷ στεφόμενος, ὃν δ' ἂν ἀτενές¹⁰ ἀποβλέποντα καὶ τὴν χεῖρα ὀρέγοντα ἐπὶ τὸ χρυσίον, ἀπάγειν ἐπὶ τὸ καυτήριον¹¹ τοῦτον ἀποκείρας πρότερον τὸν πώγωννα ὡς ἔδοξεν.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

[47] Ἔσται ταῦτα, ὦ Φιλοσοφία, καὶ ὄψει αὐτίκα μάλα τοὺς πολλοὺς αὐτῶν ἀλωπεκίας¹² ἢ πιθηκοφόρους, ὀλίγους δὲ καὶ ἐστεφανωμένους· εἰ βούλεσθε μέντοι, κάνταῦθα ὑμῖν ἀνάξω τινὰς ἤδη αὐτῶν.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Πῶς λέγεις; ἀνάξεις τοὺς φυγόντας;

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Καὶ μάλα, ἦνπερ ἡ ἰερείά μοι ἐθελήση πρὸς ὀλίγον χρῆσαι¹³ τὴν ὄρμιαν¹⁴ ἐκείνην καὶ τὸ ἄγκιστρον¹⁵, ὅπερ ὁ ἀλιεὺς ἀνέθηκεν ὁ ἐκ Πειραιῶς.

Priesteres

Ἴδου δὴ λαβέ, καὶ τὸν κάλαμόν γε ἅμα, ὡς πάντα ἔχης.

¹ περισπάω	aftrekken
² ἀποκείρω	afscheren
³ τραγοκουρικός	om bokken te scheren
⁴ μεσόφρυον ὁ	de ruimte tussen de wenkbrauwen
⁵ τύπος ὁ	slag, figuur
⁶ καυτήρ ὁ	brandijzer
⁷ ἀλώπηξ ἡ	vos
⁸ δοκιμάζω	op de proef stellen
⁹ ὑπεροράω	verachten
¹⁰ ἀτενές <i>adv.</i>	ingespannen
¹¹ καυτήριον τό	brandijzer
¹² ἀλωπεκίας	voorzien van een aap(teken); <i>nom.sg. en acc.pl.</i>
¹³ χράω	te leen geven
¹⁴ ὄρμιᾶ ἡ	hengelsnoer
¹⁵ ἄγκιστρον τό	weerhaak

IEPEIA

helemaal tot op de huid met een bokkenscheerdersmes en op zijn voorhoofd moet hij een teken drukken of branden tussen zijn wenkbrauwen. En de vorm van het brandmerk moet een vos of aap zijn.

Philosophia

Goed gesproken, Alètheia. De ontmaskering, Parresiades, moet zo zijn, als die van de arenden is, naar men zegt, met betrekking tot de zon, nee niet bij Zeus zo dat ook die tegen de zon inkijken en dat ze zo op de proef gesteld worden, maar je moet ze goudgeld voor ogen stellen en roem en genot en als je ziet dat iemand dat veracht en niet meegezogen wordt om daarnaar te kijken, dan moet die persoon met loof bekranst worden, maar wie ingespannen naar het goudgeld kijkt en zijn hand ernaar uitstrekt, voer die weg naar dat brandijzer, maar snijd eerst zijn baard af, zoals goed toescheen.

Parresiades

[47] Zo zal het zijn, Philosophia en jij zult onmiddellijk zien dat de meesten van hen voorzien zijn van een vosten of met dat van een aap en een paar zelfs met een krans op. Echter, als jullie dat willen, zal ik nu ook sommigen van hen hier naar boven brengen.

Philosophia

Hoe bedoel je? Ga je die lui die gevluht zijn omhoog halen?

Parresiades

Jazeker, als tenminste die priesteres mij even dat hengelsnoer en die weerhaak te leen wil geven, juist wat die visser uit Peiraieus als wijgeschenk heeft opgesteld.

Priesteres

Hier, pak aan en neem tegelijk de hengel. Dan heb je alles.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Οὐκοῦν, ὦ ἰέρεια, καὶ ἰσχάδας μοί τινας δὸς ἀνύσσα¹ καὶ ὀλίγον τοῦ χρυσίου.

ΙΕΡΕΙΑ

Λάμβανε.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Τί πράττειν ἀνὴρ διανοεῖται; δελεάσας² τὸ ἄγκιστρον ἰσχάδι καὶ τῷ χρυσίῳ καθεζόμενος ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ τειχίου καθῆκεν εἰς τὴν πόλιν. τί ταῦτα, ὦ Παρρησιάδη, ποιεῖς; ἦ που τοὺς λίθους ἀλιεύσειν διέγνωκας³ ἐκ τοῦ Πελασγικοῦ;

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Σιώπησον, ὦ Φιλοσοφία, καὶ τὴν ἄγραν⁴ περίμενε· σὺ δέ, ὦ Πόσειδον ἀγρεῦ καὶ Ἀμφιτρίτη φίλη, πολλοὺς ἡμῖν ἀνάπεμπε τῶν ἰχθύων. [48] ἀλλ' ὀρῶ τινα λάβρακα⁵ εὐμεγέθη, μᾶλλον δὲ χρύσοφρυν· οὐκ, ἀλλὰ γαλεός⁶ ἐστίν. πρόσσεισι γοῦν τῷ ἀγκίστρῳ κεχηνώς⁷· ὠσφραται⁸ τοῦ χρυσίου· πλησίον ἤδη ἐστίν· ἔψαυσεν⁹· εἴληπται· ἀνασπάσωμεν. καὶ σὺ, ὦ Ἔλεγχε, ἀνάσπα· Ἔλεγχε, συνεπιλαβοῦ τῆς ὀρμιᾶς.

ΕΛΕΓΧΟΣ

Ἄνω ἐστί. φέρ' ἴδω τίς εἶ, ὦ βέλτιστε ἰχθύων; κύων οὗτός γε. Ἡράκλεις τῶν ὀδόντων¹⁰. τί τοῦτο, ὦ γενναιότατε; εἴληψαι λιχνεύων¹¹ περὶ τὰς πέτρας, ἔνθα λήσειν ἠλπισας ὑποδεδυκώς; ἀλλὰ νῦν ἔση φανερός ἅπασιν ἐκ τῶν βραγχίων¹² ἀπηρητημένος¹³. ἐξέλωμεν τὸ ἄγκιστρον καὶ τὸ δέλεαρ¹⁴. μὰ Δί' ἔπιεν. τουτί κενόν¹⁵ σοι τὸ ἄγκιστρον· ἢ δ' ἰσχὰς ἤδη προσέσχηται¹⁶ καὶ τὸ χρυσίον ἐν τῇ κοιλίᾳ¹⁷.

¹ ἀνύω	opschieten
² δελεάζω	met lokaas voorzien
³ διαγιγνώσκω	besluiten
⁴ ἄγρα ἢ	vangst, buit
⁵ λάβραξ ὁ	zeesnoek
⁶ γαλεός ὁ	haai
⁷ χάσκω	de mond wijd openen
⁸ ὠσφραίνομαι + gen.	lucht krijgen van
⁹ ψαύω	aanraken
¹⁰ gen. respectus, geeft hier een gemoedsaandoening weer na de interjectie 'bij Herakles'	
¹¹ λιχνεύω	aflikken, belust zijn op
¹² βράγχιον τό	kieuw
¹³ ἀπαρτάω	ophangen
¹⁴ δέλεαρ τό	aas
¹⁵ κενός	leeg
¹⁶ προσέχομαι	blijven zitten aan
¹⁷ κοιλία ἢ	maag

Parresiades

Priesteres, snel, geef mij dus een paar gedroogde vijgen en een beetje goud.

Priesteres

Hier.

Philosophia

Wat is die man van plan te doen? Hij heeft de vijg en het goud aan de haak gedaan en zittend op de rand van de muur heeft hij de haak omlaag laten gaan de stad in. Wat doe je daar, Parresiades? Heb je soms besloten de stenen uit de Pelagische muur te vissen?

Parresiades

Sht, Philosophia en wacht op mijn vangst. U, Poseidon, u, visser en geliefde Amphitritè, stuur voor ons vele van die vissen omhoog. **[48]** Hè, ik zie een heel grote zeesnoek, beter nog een met gouden wenkbrauwen. Nee, maar het is een haai. Jaja, hij komt met open bek op mijn haak af. Hij heeft lucht gekregen van het goud. Hij is al dichtbij. Hij heeft de haak aangeraakt. Hebbes. Laten we hem omhoog trekken. Ook jij, Weerlegging, moet hem omhoogtrekken. Weerlegging, grijp ook jij het hengelsnoer.

Weerlegging

Hij is boven. Wel laat ik eens zien, wie ben jij, beste vis? Een hond is dat. Bij Herakles, wat een tanden! Wat is dat, beste? Ben jij gulzig als je bent gevangen bij die stenen. Jij hoopte daar ongezien weggedoken te zitten, hè? Maar nu zul je aan allen te zien zijn, opgehangen aan je kieuwen. Laten we de haak eruit nemen en het aas. Bij Zeus, hij heeft het doorgeslikt. Die haak van jou daar is leeg. De vijg en het goud zitten al in zijn buik.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Ἐξεμεσάτω¹ νῆ Δία, ὡς καὶ ἐπ' ἄλλους δελεάσωμεν. εὖ ἔχει· τί φῆς, ὦ Διόγενες; οἷσθα τοῦτον ὅστις ἐστίν, ἢ προσήκει² τί σοι ἀνήρ;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Οὐδαμῶς.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Τί οὖν; πόσου ἄξιον αὐτὸν χρὴ φάναι; ἐγὼ μὲν γὰρ δύ' ὀβολῶν πρῶην³ αὐτὸν ἐτιμησάμην⁴.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Πολὺ λέγεις· ἄβρωτός⁵ τε γὰρ ἐστὶν καὶ εἰδεχθῆς⁶ καὶ σκληρὸς καὶ ἄτιμος⁷. ἄφες αὐτὸν ἐπὶ κεφαλὴν κατὰ τῆς πέτρας· σὺ δὲ ἄλλον ἀνάσπασον καθεὶς τὸ ἄγκιστρον. ἐκεῖνο μέντοι· ὄρα, ὦ Παρρησιάδη, μὴ καμπτόμενός σοι ὁ κάλαμος ἀποκλασθῆ.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Θάρρει, ὦ Διόγενες· κοῦφοί⁸ εἰσι καὶ τῶν ἀφύων⁹ ἐλαφρότεροι¹⁰.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Νῆ Δί', ἀφυστάτοι¹¹ γε· ἀνάσπα δὲ ὁμως.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

[49] Ἰδοὺ τις ἄλλος ὑπόπλατος¹² ὡσπερ ἡμίτομος¹³ ἰχθὺς πρόσεισιν, ψῆττά¹⁴ τις, κεληνῶς εἰς τὸ ἄγκιστρον· κατέπιεν, ἔχεται, ἀνεσπάσθω. τίς ἐστίν;

ΕΛΕΓΧΟΣ

Ὁ Πλατωνικὸς εἶναι λέγων.

¹ ἐξεμέω	uitbraken
² προσήκω + <i>dat.</i>	aangaan, verwant zijn
³ πρῶην	onlangs
⁴ τιμάομαι + <i>gen. pretii</i>	een boete van iemand eisen van
⁵ ἄβρωτός	oneetbaar
⁶ εἰδεχθῆς	stinkend
⁷ ἄτιμος	verachtelijk
⁸ κοῦφος	licht
⁹ ἀφύη ἢ	ansjovis
¹⁰ ἐλαφρός	licht
¹¹ ἀφυής	lelijk
¹² ὑπόπλατος	plat
¹³ ἡμίτομος	midden doorgesneden
¹⁴ ψῆττά ἢ	schol

Parresiades

Hij moet het uitkotsen, bij Zeus; dan kunnen we het ook voor anderen als aas gebruiken. Goed zo. Wat zeg je, Diogenes? Weet jij, wie dat is, of is hij misschien een verwant van jou?

Diogenes

Absoluut niet.

Parresiades

Wel. Hoeveel waard moet we zeggen dat hij is? Want ik schatte hem onlangs 2 obolen waard.

Diogenes

Dat is veel. Hij is namelijk oneetbaar en stinkend en hard en verachtelijk. Laat hem van de rots naar beneden op zijn kop vallen. Laat je haak zakken en haal een ander omhoog. Maar dit: zorg, Parresiades, dat je stokhengel niet al buigend breekt.

Parresiades

Geen zorgen, Diogenes. Ze zijn licht, ja lichter dan ansjovis.

Diogenes

Bij Zeus, wat een oerlelijkerds. Maar toch, trek ze omhoog.

Parresiades

[49] Kijk, er komt nog een vis aan, een platte alsof hij door midden gesneden is, een schol, met open bek heeft hij de haak verzwolgen, hij zit eraan, omhoog met hem. Wat is het?

Weerlegging

Hij die zegt een Platonicus te zijn.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Καὶ σύ, ὦ κατάρατε, ἦκεις ἐπὶ τὸ χρυσίον; τί φῆς, ὦ Πλάτων; τί ποιῶμεν αὐτόν;

ΠΛΑΤΩΝ

[50] Ἀπὸ τῆς αὐτῆς πέτρας καὶ οὗτος· ἐπ' ἄλλον καθείσθω.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Καὶ μὴν ὀρῶ τινα πάγκαλον προσιόντα, ὡς ἂν ἐν βυθῷ¹ δόξειεν, ποικίλον τὴν χροάν, ταινίας² τινὰς ἐπὶ τοῦ νώτου ἐπιχρύσους ἔχοντα. ὀρᾶς, ὦ Ἐλεγε;

ΕΛΕΓΧΟΣ

Ὁ τὸν Ἀριστοτέλη προσποιούμενος³ οὗτός ἐστιν.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Ἦλθεν, εἶτα πάλιν ἄπεισιν. περισκοπεῖ ἀκριβῶς, αὐθις ἐπανῆλθεν, ἔχανεν, εἴληπται, ἀνιμήσθω⁴.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Μὴ ἀνέρη⁵ με, ὦ Παρρησιάδη, περὶ αὐτοῦ· ἀγνοῶ γὰρ ὅστις ἐστίν.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Οὐκοῦν καὶ οὗτος, ὦ Ἀριστοτέλες, κατὰ τῶν πετρῶν. [51] ἀλλ' ἦν⁶ ἰδοῦ, πολλούς που τοὺς ἰχθύς ὀρῶ κατὰ ταυτόν⁷ ὁμόχρους⁸, ἀκανθώδεις⁹ καὶ τὴν ἐπιφάνειαν¹⁰ ἐκτετραχυσμένους¹¹, ἐχίνων¹² δυσληπτοτέρους¹³. ἦ που¹⁴ σαγήνης¹⁵ ἐπ' αὐτοὺς δεήσει;

¹ βύθος ὁ	diepte
² ταινία ἢ	borstband
³ προσποιέομαι	zich voordoen als
⁴ ἀνιμάω	optrekken; <i>imperativus 3^e sg med. qua vorm een perf. qua betekenis zou een praesens beter uitkomen, sed lectio difficilior melior?</i>
⁵ ἀνερωτάω	vragen
⁶ ἦν	zie daar
⁷ κατὰ ταυτόν	op dezelfde plek
⁸ ὁμόχρους	van dezelfde kleur
⁹ ἀκανθώδης	stekelig
¹⁰ ἐπιφάνεια	verschijning
¹¹ ἐκτραχύνω	ruw maken
¹² ἐχῖνος ὁ	egel
¹³ δυσληπτός	moeilijk vast te pakken
¹⁴ ἦ που	misschien
¹⁵ σαγήνη ἢ	visnet

Parresiades

Ben ook jij, vervloekte, op het goud afgekomen? Wat zeg jij, Platoon? Wat moeten we met hem doen?

Platoon

[50] Ook die van dezelfde rots af. Gooi je hengel uit voor een ander.

Parresiades

Kijk, ik zie hier een beauty aankomen, voor zover op te maken valt in de diepte, bont qua huid en met enige met goud belegde banden op zijn rug. Zie je, Weerlegging?

Weerlegging

Hij is bij de haak gekomen, nu gaat hij weer weg. Hij kijkt oplettend rond, hij is er weer op afgegaan, hij heeft zijn bek geopend, gevangen, omhoog met hem.

Aristoteles

Parresiades, stel mij geen vragen over hem. Want ik weet niet wie het is.

Parresiades

Dus, Aristoteles, ook die van de rotsen af. [51] Maar zie daar eens, volgens mij zie ik daar massa's vissen verzameld met dezelfde kleur met stekels en ruw qua uiterlijk, moeilijker vast te pakken dan egels. Misschien zullen we voor die een visnet nodig hebben?

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἄλλ' οὐ πάρεστιν. ἱκανὸν εἰ κἂν ἓνα τινὰ ἐκ τῆς ἀγέλης ἀνασπάσαιμεν. ἦξει δὲ ἐπὶ τὸ ἄγκιστρον δηλαδὴ ὃς ἂν αὐτῶν θρασύτατος ᾖ.

ΕΛΕΓΧΟΣ

Κάθες, εἰ δοκεῖ, σιδηρώσας¹ γε πρότερον ἐπὶ πολὺ τῆς ὀρμιᾶς, ὡς μὴ ἀποπρίση² τοῖς ὀδοῦσι καταπιῶν τὸ χρυσίον.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Καθῆκα. καὶ σὺ δέ, ὦ Πόσειδον, ταχεῖαν ἐπιτέλει τὴν ἄγραν. βαβαί, μάχονται περὶ τοῦ δελέατος, καὶ οἱ μὲν συνάμα³ πολλοὶ περιτρώγουσι⁴ τὴν ἰσχάδα, οἱ δὲ προσφύντες⁵ ἔχονται τοῦ χρυσοῦ. εὖ ἔχει· περιεπάρη⁶ τις μάλα καρτερός. φέρ' ἴδω τίνοσ ἐπώνυμον σεαυτὸν εἶναι λέγεις; καίτοι γελοῖός εἰμι ἀναγκάζων ἰχθὺν λαλεῖν· ἄφωνοι γὰρ οὗτοί γε. ἀλλὰ σὺ, ὦ Ἐλεγχε, εἰπέ ὄντινα ἔχει διδάσκαλον αὐτοῦ.

ΕΛΕΓΧΟΣ

Χρύσιππον τουτονί.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Μανθάνω· διότι χρυσίον προσῆν, οἶμαι, τῷ ὀνόματι. σὺ δ' οὔν, Χρύσιππε, πρὸς τῆς Ἀθηνᾶς εἰπέ, οἶσθα τοὺς ἄνδρας ἢ τοιαῦτα παραινεῖς αὐτοῖς ποιεῖν;

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Νὴ Δί', ὑβριστικὰ ἐρωτᾶς, ὦ Παρρησιάδη, προσήκειν τι ἡμῖν ὑπολαμβάνων⁷ τοιούτους ὄντας.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Εὖ γε, ὦ Χρύσιππε, γενναῖος εἶ. οὗτος δὲ καὶ αὐτὸς ἐπὶ κεφαλὴν μετὰ τῶν ἄλλων, ἐπεὶ καὶ ἀκανθώδης ἐστί, καὶ δέος⁸ μὴ διαπαρῆ τις τὸν λαιμόν⁹ ἐσθίων.

¹ σιδηρώω	met ijzer beslaan
² ἀποπρίω	afzagen
³ συνάμα	samen
⁴ περιτρώγω	rondom afknabbelen
⁵ προσφύομαι + <i>dat.</i>	zich vasthechten aan
⁶ περιπείρω	doorboren
⁷ ὑπολαμβάνω	menen, geloven
⁸ δέος τό	angst
⁹ λαιμός ὁ	keel

Philosophia

Maar dat is er niet. Het is voldoende als we er eentje uit die school ophalen. Natuurlijk zal die op de haak afkomen die het meest onverschrokken van hen is.

Weerlegging

Laat de haak zakken, maar als het jou een goed idee toeschijnt, besla het snoer eerst voor een groot deel met ijzer om te voorkomen dat hij na het opslokken van het goud de draad met zijn tanden doorzaagt.

Parresiades

Ik heb de hengel uitgeworpen en u, Poseidoon, zorg voor een snelle vangst. Jeetje, ze strijden om het aas en het ene deel van hen knabbelt massaal tegelijk aan de vijg en het andere deel houdt zich vast vergroeid aan het goud. Gelukt. Een zeer sterke vis heeft de haak door zijn bek. Eens even zien. Naar wie zeg jij genoemd te zijn? Ik ben toch wel belachelijk, ik probeer een vis te dwingen te spreken. Die kunnen toch niet spreken. Maar kom, Weerlegging, zeg wie hij als zijn leermeester heeft.

Weerlegging

Chrysispos daar.

Parresiades

Ik begrijp het, want chrusion, goudstukje, komt in de buurt van zijn naam. Dus, Chrysispos jij, zeg bij Athene, ken jij die kerels of adviseer je hun dat te doen?

Chrysispos

Bij Zeus, wat een brutale vraag, Parresiades, dat je meent dat lui zoals zij iets met ons te maken hebben.

Parresiades

Ok, Chrysispos, je bent een beste kerel. Ook die dan maar met zijn kop omlaag naar beneden samen met de rest, omdat hij ook stekelig is en ik ben bang dat iemand, wanneer die hem opeet, een graat door zijn keel heen krijgt

De aftocht

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

[52] Ἄλις¹, ὃ Παρρησιάδη, τῆς ἄγρας, μὴ καὶ τίς σοι, οἷοι πολλοὶ εἰσιν, οἴχηται ἀποσπᾶσας τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἄγκιστρον, εἴτά σε ἀποτίσαι² τῇ ἱερείᾳ δεήση. ὥστε ἡμεῖς μὲν ἀπίωμεν περιπατήσουσαι³· καιρὸς⁴ δὲ καὶ ὑμᾶς ἀπιέναι ὄθεν ἤκετε, μὴ καὶ ὑπερήμεροι⁵ γένησθε τῆς προθεσμίας⁶. σφῶ δέ, σὺ καὶ ὁ Ἐλεγχος, ὃ Παρρησιάδη, ἐν κύκλῳ ἐπὶ πάντας αὐτοὺς ἰόντες ἢ στεφανοῦτε ἢ ἐγκάετε⁷, ὡς ἔφην.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Ἔσται ταῦτα, ὃ Φιλοσοφία. χαίρετε, ὃ βέλτιστοι ἀνδρῶν. ἡμεῖς δὲ κατίωμεν, ὃ Ἐλεγγε, καὶ τελῶμεν τὰ παρηγγελμένα.

ΕΛΕΓΧΟΣ

Ποῖ δὲ καὶ πρῶτον ἀπιέναι δεήσει; μῶν⁸ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἢ εἰς τὴν Στοᾶν ἢ ἀπὸ τοῦ Λυκείου ποιησώμεθα τὴν ἀρχήν;

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ

Οὐδὲν διοίσει τοῦτο. πλὴν οἶδά γε ἐγὼ ὡς ὅποι ποτ' ἂν ἀπέλθωμεν, ὀλίγων μὲν τῶν στεφάνων, πολλῶν δὲ τῶν καυτηρίων⁹ δεησόμεθα.

¹ ἄλις + *gen.*

genoeg

² ἀποτίνω

terugbetalen

³ περιπατέω

rondlopen

⁴ καιρός ὁ

het (juiste) moment

⁵ ὑπερήμερος + *gen.*

insolvent, niet halend

⁶ προθεσμία

(betalings)termijn (vooraf bepaalde dag)

⁷ ἐγκάω

in brand steken

⁸ μῶν

toch niet

⁹ καυτήριον τό

brandijzer

De aftocht

Philosophia

[52] Genoeg gevangen, Parresiades. Het moet niet zo zijn dat er eentje, zoals er velen zijn, dadelijk het goud en de haak aan jou ontrukkt en er vandoor gaat en dat jij daarna een boete moet betalen aan de priesteres. Laten wij dus weggaan en een wandelingetje maken. Het is tijd dat ook jullie weggaan naar waar jullie vandaan komen; jullie moeten ook niet te laat komen voor jullie deadline¹. Jullie twee, jij en Weerlegging, Parresiades, jullie moeten bij hen allen rondgaan en hen hetzij bekransen hetzij brandmerken, zoals ik zei.

Parresiades

Zo zal het gebeuren, Philosophia. Het gaat u goed, beste kerels. Laten wij naar de Akropolis afgaan, Weerlegging, en onze opdrachten vervullen.

Weerlegging

Waarheen zullen wij ook het eerst moeten gaan? Soms naar de Akademia of naar de Stoa of moeten we beginnen bij het Lukeion?

Parresiades

Dat zal niets uitmaken, maar ik weet dat waar wij ook ooit naartoe zullen vertrekken, wij weinig kransen nodig zullen hebben, maar wel veel brandijzer.

¹ De filosofen mochten maar één dag weg uit de onderwereld.